

RENDÉSZETI ALAP- ÉS SZAKVIZSGA BIZOTTSÁG

**RENDÉSZETI
ALAPVIZSGA
TANANYAG**

KÖZIGAZGATÁSI ALAPISMERETEK

Képzésben résztvevői tananyag

Szerző: Dr. Sóti Kálmán
Szakmai lektor: Dr. Török Zoltán
Pedagógiai lektor: Bányik Anita
Szerkesztő: Kecskés Nikolett
Készült: 2019. szeptember

TARTALOMJEGYZÉK

1. Adat- és ügykezelésre, ügyvitelre, titokvédelemre vonatkozó előírások, titoktartási szabályok	8
1.1. Az adatvédelem és az adatkezelés jogforrásai	8
1.2. Az adatkezelés fogalma.....	9
1.3. Az adatkezelés elvei	9
1.4. Az adatkezelés jogalapja és általános feltételei.....	9
1.4.1. A személyes adat kezelése	10
1.4.2. A különleges adatok kezelése	10
1.5. Az érintettet megillető jogosultságok.....	11
1.6. Az adatkezelő és az adatfeldolgozó kötelezettségei.....	12
1.7. Az adatvédelmi incidensek kezelése	12
1.8. Az adatvédelmi tisztviselő	12
1.9. A személyes és adatok védelme	13
1.9.1. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság jogállása, feladatai.....	13
1.10. Ügykezelés, ügyvitel	13
1.10.1. Az ügykezelésre vonatkozó fogalmak.....	13
1.10.2. Az ügyiratkezelés jogi szabályozása.....	14
1.10.3. A közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményei.....	14
1.11. Titokvédelemre vonatkozó előírások, a titoktartásra vonatkozó szabályok	17
1.11.1. Minősített adatok védelmének jogi alapjai.....	17
1.11.2. A minősített adatkezelés során alkalmazandó alapelvek	18
1.11.3. A minősített adat, a minősítés, a minősítési szintek.....	18
1.11.4. A felülvizsgálat és a felülbírálat.....	19
1.11.5. A biztonsági feltételek.....	19
1.11.6. A minősített adat védelmét ellátó szervezetek és személyek	20
1.11.7. A minősített adatok büntető- és szabálysértési jogi védelme.....	20
2. Közigazgatási szervezeti igazgatás.....	20
2.1. A közigazgatás fogalma, feladata, rendszere, tagozódása.....	20
2.2. Az államigazgatás szervezete, tagozódása	21
2.2.1. A központi államigazgatási szervek.....	21
2.2.2. A Kormány.....	22
2.3. Önkormányzati igazgatás	24
2.3.1. A helyi önkormányzati rendszer	24
2.3.2. A helyi önkormányzatok típusai	25
2.3.3. Az önkormányzatok feladat- és hatásköre	25
2.4. A közigazgatás személyzete.....	27
2.4.1. A közigazgatás feladatellátás	27
2.4.2. A közigazgatási jogviszonyban foglalkoztatottak csoportosítása, jogállása,	28
2.4.3. A közszolgálati tisztviselők.....	28
3. Alkotmányjogi és jogi alapismeretek.....	32
3.1. A társadalmi norma, a jogi norma, a jog fogalma, szerkezete	32
3.1.1. A társadalmi norma, a jogi norma, a jog fogalma	32
3.1.2. A jogforrási rendszer sajátosságai és a jogforrások	32
3.1.3. Az uniós jog	33
3.1.4. A jogalkotó szervek által kibocsátott jogszabályok	33
3.1.5. Közjogi szervezetszabályozó eszközök	33
3.1.6. Magyarország jogrendszerének jogági tagozódása	34
3.2. Általános jogalkotási és jogalkalmazási ismeretek	34
3.2.1. A jogképződés fogalma, fajtái.....	34
3.2.2. A jogalkotás fogalma, fajtái	34
3.2.3. A jogalkalmazás fogalma, műveletei	35
3.3. Az alkotmány fogalma, az alkotmányossági követelmények.....	35

3.4. Az államhatalmi szervek rendszere.....	36
3.4.1. Az Országgyűlés	36
3.4.2. A Kormány.....	37
3.4.3. A köztársasági elnök	37
3.4.4. A bíróság	38
3.4.5. Az ügyészség.....	40
3.4.6. Az alapvető jogok biztosa	40
3.4.7. Az önálló szabályozó szervek	41
3.4.8. Az Alkotmánybíróság	41
3.4.9. Az Állami Számvevőszék	42
3.4.10. A helyi önkormányzatok	42
3.5. Az alapvető jogok és kötelezettségek rendszere	42
3.5.1. Az alapvető jogok csoportosítása, korlátozása.....	42
3.5.2. Az egyes alapvető jogok	43
3.5.3. Az alapvető köteleességek	43
4. Emberi jogi, polgári jogi és kisebbségjogi, közigazgatási és belügyi alapismeretek	45
4.1. Emberi jogi alapismeretek.....	45
4.1.1. Az emberi jogok deklarálása	45
4.1.2. Az antiszemitizmus definíciója	46
4.2. Polgári jogi alapismeretek.....	46
4.2.1. A polgári jog fogalma, jogforrása	46
4.2.2. A Ptk. Hatálya és alapelvei	47
4.2.3. A polgári jog területei	47
4.2.4. Az ember mint jogalany (jogképesség, cselekvőképesség).....	47
4.3. Közigazgatási és belügyi alapismeretek.....	49
4.3.1. A Belügyminisztérium feladata és hatáskörei a közigazgatás rendszerében.....	49
5. Szabálysértésekre vonatkozó általános szabályok.....	50
5.1. A szabálysértési jog fogalma, jogforrása, célja	50
5.1.1. A szabálysértés fogalma.....	50
5.2. A szabálysértésért való felelősség.....	51
5.3. A szabálysértést meghatározó jogszabály hatálya.....	52
5.4. A szabálysértés büntethetőségének elévülése	52
5.5. Felelősségi akadályok (büntethetőségi akadályok)	52
5.5.1. A szabálysértésért való felelősség akadályok rendszere	52
5.5.2. A büntethetőséget kizáró okok.....	52
5.5.3. A büntethetőséget megszüntető okok.....	53
5.5.4. A büntethetőséget kizáró másodlagos akadályai.....	53
5.6. A szabálysértés miatt alkalmazható jogkövetkezmények	54
5.6.1. A szabálysértési szankció.....	54
5.6.2. A szabálysértés miatt alkalmazható büntetések	54
5.6.3. A szabálysértés miatt alkalmazható intézkedések.....	55
5.6.4. A büntetés kiszabása, elévülése, mentesülés a hátrányos jogkövetkezmények alól	56
5.7. Katonákra vonatkozó rendelkezések	57
5.8. A szabálysértés miatt eljáró hatóságok	57
5.9. A kizárás.....	57
5.9.1. A kizárás általános szabályai.....	58
5.9.2. A szabálysértési hatóság tagjának kizárása	58
6. A közigazgatási hatósági eljárás.....	58
6.1. A közigazgatási eljárás, a közigazgatási hatósági eljárásjog.....	58
6.2. Alapelvek és a törvény hatálya.....	59
6.2.1. Az Ákr. Alapelvei	59
6.2.2. Az Ákr. Hatálya	59
6.2.3. Eljárási képesség és képviselő.....	60
6.3. Alapvető rendelkezések.....	60
6.3.1. Alapvető és a kivételes rendelkezések viszonya	60

6.3.2. Az eljárási kötelezettség, hatáskör, illetékesség.....	60
6.3.3. Nyelvhasználat	62
6.3.4. Kizárás	62
6.3.5. Megkeresés.....	62
6.3.6. A kapcsolattartás általános szabályai	62
6.3.7. Adatkezelés	63
6.3.8. Betekintés az eljárás irataiba.....	63
6.4. A kérelemre induló hatósági eljárás	63
6.4.1. A kérelem, és annak tartalma	63
6.4.2. Sommás eljárás és teljes eljárás	64
6.4.3. A függő hatályú döntés	65
6.4.4. A kapcsolódó eljárás	65
6.4.5. A kérelem visszautasítása	66
6.4.6. Az eljárás megszüntetése	66
6.4.7. Az eljárás felfüggesztése.....	67
6.4.8. Az eljárás szünetelése	67
6.4.9. Az ügyintézési határidő és a határidő számítása	67
6.4.10. Igazolási kérelem	68
6.4.11. A szakhatóság közreműködése.....	68
6.4.12. Idézés és az értesítés.....	69
6.5. Bizonyítás, a tényállás tisztázása.....	69
6.5.1. A bizonyítás	69
6.5.2. A tényállás tisztázása	70
6.5.3. Az egyes bizonyítási eszközök, és eljárások.....	70
6.5.4. A bizonyítékok ismertetése az ügyféllel	71
6.5.5. Az eljárás akadályozásának következményei	71
6.5.6. Az eljárási cselekmények rögzítése.....	71
6.5.7. A hatósági tanú.....	71
6.6. A hatóság döntései	72
6.6.1. A döntés formái, a határozat és a végzés	72
6.6.2. Hatósági szerződés.....	73
6.7. Hatósági bizonyítvány, igazolvány és nyilvántartás	73
6.8. A hatósági ellenőrzés	74
6.9. A hivatalbóli eljárás	74
6.10. A jogorvoslat.....	74
7. Európa Uniós alapismeretek	75
7.1. Az Európai Unió kialakulása, fejlődése	75
7.1.1. Az Európai Unió előzményei, létrejötte.....	75
7.1.2. Az integráció bővülése, története.....	75
7.2. Az Európai Unió intézményrendszere.....	76
7.2.1. Az Európai Parlament (EP).....	76
7.2.2. Az Európai Tanács (ET).....	77
7.2.3. A Tanács	77
7.2.4. Az Európai Bizottság (Bizottság).....	77
7.2.5. Az Európai Unió Bírósága (EUB).....	78
7.2.6. A Számvevőszék	78
7.2.7. Európai Központi Bank és a Központi Bankok Európai Rendszere	79
7.2.8. Egyéb intézmények	79
7.3. Az euró, az euró övezet és a monetáris unió. Nyelvhasználat és az EU jelképei.....	79
7.3.1. Az euró, az euró övezet és a monetáris unió	79
7.3.2. Nyelvhasználat, jelképek.....	79
7.4. Az Európai Unió jogrendszere	80
7.4.1. Az elsődleges jogforrások	80
7.4.2. A másodlagos jogforrások - a jogi aktusok.....	80
7.4.3. Alapjogvédelem az Európai Unióban	81

7.4.4. Az európai uniós jog és a magyar jog viszonya.....	81
8. Általános nemzetközi jogi ismeretek és a humanitárius jog.....	82
8.1. A Nemzetközi jog általános tételei.....	82
8.1.1. A nemzetközi jog meghatározása.....	82
8.1.2. A nemzetközi jog szintjei.....	83
8.1.3. A nemzetközi jog forrásai.....	83
8.1.4. A nemzetközi jog alapelvei.....	84
8.2. A nemzetközi humanitárius jog.....	85
8.2.1. A nemzetközi humanitárius jog meghatározása.....	85
8.2.2. A humanitárius jog forrásai és alkalmazása.....	86
8.2.3. A humanitárius jog alapelvei.....	87
9. Gazdálkodási és pénzügyi alapismeretek.....	87
9.1. Pénzügyi alapismeretek.....	87
9.1.1. A gazdaságpolitika fogalma, főbb területei, jellemzői, eszközzrendszere.....	87
9.1.2. A monetáris és a költségvetési politika jellemzői, célja, eszközei, csoportjai.....	88
9.1.3. A nemzetgazdaság, a gazdaság szereplői és szerkezete és a nemzetgazdaság mutatói.....	88
9.2. Államháztartási és gazdálkodási alapismeretek.....	89
9.2.1. Az államháztartás rendszere.....	89
9.2.2. A költségvetési bevételek, költségvetési kiadások, költségvetés.....	90
9.2.3. A központi költségvetés elkészítésének, végrehajtásának szabályai.....	91
9.2.4. A központi költségvetésről szóló törvény szerkezete, tartalma.....	92
9.3. Nemzeti vagyon.....	93
9.4. Költségvetési szervek.....	94
9.4.1. A költségvetési szerv fogalma, tevékenységei.....	94
9.4.2. A költségvetési szervek irányítása, felügyelete.....	94
9.5. Kötelezettségvállalás, ellenjegyzés, utalványozás.....	95
9.5.1. Kötelezettségvállalás.....	95
9.5.2. Utalványozás, teljesítés igazolás.....	95
9.6. Ellenőrzés az államháztartás területén.....	95
10. Információbiztonság és adatvédelem, a híradásra, összeköttetésre és adattovábbításra vonatkozó sajátos lehetőségek és szabályok.....	95
10.1. Az információbiztonság és adatvédelem jelentősége.....	95
10.2. Az információbiztonság jogi szabályozása.....	96
10.3. Az információbiztonság alapfogalmai.....	96
10.4. Biztonsági követelmények.....	97
10.4.1. Az elektronikus információbiztonsági követelmények.....	97
10.4.2. Az elektronikus információs rendszerek biztonsági osztályba sorolása.....	97
10.4.3. Az elektronikus információs rendszerrel rendelkező szervezetek biztonsági szintje.....	98
10.5. A szervezeteknek az elektronikus információs rendszereik védelmét biztosító kötelezettségei.....	98
10.5.1. A szervezet vezetőjének kötelezettségei.....	98
10.5.2. Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy feladata.....	98
10.6. Az elektronikus információs rendszerek biztonságának felügyelete.....	99
10.6.1. Információbiztonsági felügyelő kirendelése.....	100
10.6.2. Sérülékenységvizsgálat, biztonsági esemény vizsgálata.....	100
10.6.3. Kormányzati eseménykezelő központ.....	101
10.7. Adattovábbítás.....	101
11. Nemzetpolitika.....	101
11.1. A nemzetpolitika és a nemzetpolitikai stratégia.....	101
11.2. Jogszabályi alapok.....	102
11.2.1. Az Alaptörvény.....	102
11.2.2. A Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről szóló törvény.....	102
11.3. Cselekvési területek.....	103
11.3.1. A magyar közigazgatás.....	103
11.3.2. Magyarországi társadalom.....	103

11.3.3. Magyarság Háza.....	103
11.3.4. Határtalanul! (osztálykirándulási program)	104
11.3.5. Egyszerűsített honosítás	104
11.3.6. Hatékony támogatáspolitiká.....	104
11.3.7. Bethlen Gábor Alap.....	104
11. 4. Magyar–magyar kapcsolattartás, párbeszéd.....	105
11.4.1. Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT).....	105
11.4.2. Magyar Diaszpóra Tanács.....	105
11.4.3. Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma	105
11.4.4. Az Országgyűlés Nemzeti Összetartozás Bizottsága	105
A felhasznált irodalom jegyzéke.....	106

1. Adat- és ügykezelésre, ügyvitelre, titokvédelemre vonatkozó előírások, titoktartási szabályok

1.1. Az adatvédelem és az adatkezelés jogforrásai

Hatályos jogunkban az adatvédelem kötelező jogi szabályozása az Európai Unió általános adatvédelmi rendelete, az (EU) 2016/679 európai parlamenti és tanácsi rendelet (általános adatvédelmi rendelet)¹ az EU-ban lévő magánszemélyek személyes adatainak magánszemély, vállalkozás vagy szervezet által történő kezelésén alapul, melynek rendelkezéseit jogalkotási eljárással és a jogalkalmazás gyakorlatával is alkalmazni kell.

Ezzel összhangban Magyarország Alaptörvénye rendelkezik² a jó hírnév, a személyes adatok védelméről, a közérdekű adatok megismerésének jogáról az alábbiak szerint:

„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.

Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez.

A személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülését sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi.”

Magyarország Alaptörvénye **a személyes adatok védelméhez fűződő jogot és a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jogot is alapjogként** határozza meg.

A személyes adatok védelmét, valamint a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog érvényesülését szolgáló alapvető szabályokról, valamint a szabályok ellenőrzésére hivatott hatóságról törvény (a továbbiakban: Infotv.) rendelkezik.³ Ezen jogok érvényesülésének ellenőrzéséről a **Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság** (NAIH) gondoskodik.

Az **Infotv. rendelkezései kiterjednek és összhangban állnak** a személyes adatoknak az (EU) 2016/679 európai parlamenti és tanácsi rendelet hatálya alá tartozó kezelésére. **Az Infotv. célja** az adatok kezelésére vonatkozó alapvető szabályok meghatározása annak érdekében, hogy a természetes személyek magánszféráját az adatkezelők tiszteletben tartsák, valamint a közügyek átláthatósága a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez és terjesztéséhez fűződő jog érvényesítésével megvalósuljon.

Az Infotv. hatálya a személyes adatok tekintetében minden olyan adatkezelésre kiterjed, amely személyes adatra, valamint közérdekű adatra vagy közérdekből nyilvános adatra vonatkozik. A hatálya kiterjed továbbá a személyes adatok bűnüldözési, nemzetbiztonsági és honvédelmi célú kezelésére.

¹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/679 RENDELETE (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/what-does-general-data-protection-regulation-gdpr-govern_hu

² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG fejezetének VI. cikke rendelkezik

³ 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról. (Infotv.)

1.2. Az adatkezelés fogalma

Adatkezelés: az alkalmazott eljárástól függetlenül az adaton végzett bármely művelet, vagy a műveletek összessége, így különösen gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, lekérdezése, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, összehangolása vagy összekapcsolása, zárolása, törlése és megsemmisítése, valamint az adat további felhasználásának megakadályozása, fénykép-, hang- vagy képfelvétel készítése, valamint a személy azonosítására alkalmas fizikai jellemzők (pl. ujj- vagy tenyérnyomat, DNS-minta, íriszkép) rögzítése.

1.3. Az adatkezelés elvei

Az **adatkezelés elvei** a jogalkotónak az adatkezelésre vonatkozó általános, elvi tételeit határozzák meg.⁴

- 1) **A célhoz kötöttség elve:** Személyes adat kizárólag meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében kezelhető. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas. A személyes adat csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető.
- 2) **Az adatminőség követelménye:** Ez magában foglalja a pontos, teljes és naprakész adatok igényét, valamint az adatfelvétel és az adatkezelés tisztességes, törvényes mivoltát.
- 3) **A jogalaphoz kötöttség:** Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie az adatkezelés céljának, az adatok felvételének és kezelésének tisztességesnek és törvényesnek kell lennie.
- 4) **Az adatkezelés biztonsága:** Az adatkezelés során biztosítani kell az adatok pontosságát, teljességét és - ha az adatkezelés céljára tekintettel szükséges - naprakésztségét, valamint azt, hogy az érintettet csak az adatkezelés céljához szükséges ideig lehessen azonosítani.
- 5) **A tisztességesség, törvényesség:** A személyes adatok kezelését tisztességesnek és törvényesnek kell tekinteni, ha az érintett véleménynyilvánítási szabadságának biztosítása érdekében az érintett véleményét megismerni kívánó személy az érintett lakóhelyén vagy tartózkodási helyén felkeresi, feltéve, hogy az érintett személyes adatait e törvény rendelkezéseinek megfelelően kezelik és a személyes megkeresés nem üzleti célra irányul.

1.4. Az adatkezelés jogalapja és általános feltételei

Az Infotv. fő szabályként a személyes adatok **három típusát** különbözteti meg.

Személyes adatnak minősül az érintettel kapcsolatba hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. Az Infotv. vonatkozásában érintettnek nevezünk: bármely meghatározott, személyes adat alapján azonosított vagy – közvetlenül vagy közvetve – azonosítható természetes személyt.

⁴ 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról 4.§.

A különleges adat: a faji eredetre, a nemzetiséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviselői szervezeti tagságra, a szexuális életre vonatkozó személyes adat.

Bűnügyi személyes adat: a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetve a bűncselekmények felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat.

1.4.1. A személyes adat kezelése

A személyes adat akkor kezelhető, ha

- a) azt törvény vagy helyi önkormányzat rendelete közérdeken alapuló célból elrendeli,
- b) az a) pontban meghatározottak hiányában az az adatkezelő törvényben meghatározott feladatainak ellátásához feltétlenül szükséges, és az érintett a személyes adatok kezeléséhez kifejezetten hozzájárult,
- c) az a) pontban meghatározottak hiányában az az érintett vagy más személy létfontosságú érdekeinek védelméhez, valamint a személyek életét, testi épségét vagy javait fenyegető közvetlen veszély elhárításához vagy megelőzéséhez szükséges és azzal arányos, vagy
- d) az a) pontban meghatározottak hiányában a személyes adatot az érintett kifejezetten nyilvánosságra hozta, és az az adatkezelés céljának megvalósulásához szükséges és azzal arányos.

1.4.2. A különleges adatok kezelése

A különleges adat akkor kezelhető:

- a hivatkozott c)-d) pontjában meghatározottak szerint, vagy
- ha az nemzetközi szerződés végrehajtásához feltétlenül szükséges és azzal arányos, vagy azt az Alaptörvényben biztosított alapvető jog érvényesítése, továbbá a nemzetbiztonság, a bűncselekmények megelőzése, felderítése vagy üldözése érdekében vagy honvédelmi érdekből törvény elrendeli.

Kizárólag állami vagy önkormányzati szerv kezelheti az állam bűncselekmények megelőzésére, felderítésére és üldözésére irányuló, valamint közigazgatási és igazságszolgáltatási feladatainak ellátása céljából kezelt **bűnügyi személyes adatokat**, valamint a szabálysértési, a polgári peres és nemperes ügyekre, valamint a közigazgatási peres és nemperes ügyekre vonatkozó adatokat tartalmazó nyilvántartásokat.

Különleges adatok kezelése esetén az adatkezelő, illetve a megbízásából vagy rendelkezése alapján eljáró adatfeldolgozó megfelelő műszaki és szervezési intézkedésekkel biztosítja, hogy az adatkezelési műveletek végzése során a különleges adatokhoz kizárólag az rendelkezzen hozzáféréssel, akinek az adatkezelési művelettel összefüggő feladatának ellátásához feltétlenül szükséges.

Bűnügyi személyes adatok kezelése esetén a különleges adatok kezelésének feltételeire vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

A tudományos kutatást végző szerv vagy személy személyes adatot nyilvánosságra hozhat, ha az a történelmi eseményekről folytatott kutatások eredményeinek bemutatásához szükséges.

Kizárólag automatizált adatkezelésen - így különösen **profilalkotáson** - alapuló, az érintett személyére vagy jogos érdekeire **hátrányos vagy az érintettet jelentős mértékben érintő jogkövetkezményekkel járó döntés meghozatalára kizárólag akkor kerülhet sor**, ha azt törvény vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusa kifejezetten lehetővé teszi és

- 1) az nem sérti az egyenlő bánásmód követelményét,
- 2) az adatkezelő, illetve a megbízásából vagy rendelkezése alapján eljáró adatfeldolgozó
 - az érintettet - kérelmére - tájékoztatja a döntéshozatali mechanizmus során alkalmazott módszerről és szempontokról,
 - az érintett kérelmére a döntés eredményét emberi közreműködés alkalmazásával felülvizsgálja, valamint
- 3) arra nem különleges adatok felhasználásával kerül sor.

Bűnüldözési célú adatkezelés esetén az adatkezelő, illetve a megbízásából vagy rendelkezése alapján eljáró adatfeldolgozó - ha az aránytalan nehézséggel vagy költséggel nem jár - az általa kezelt személyes adatokat annak alapján rendszerezi, hogy azok azon érintettek személyes adatai,

- a) akik tekintetében alapos okkal feltételezhető, hogy bűncselekményt vagy szabálysértést követtek el, vagy bűncselekményt készülnek elkövetni,
- b) akik büntetőjogi vagy szabálysértési felelősségét jogerősen megállapították,
- c) akik bűncselekmény vagy szabálysértés sértettjei voltak, vagy akikről megalapozottan feltételezhető, hogy bűncselekmény vagy szabálysértés sértettjei lehetnek, vagy
- d) akik az a)-c) pontban meghatározottakon túl bűncselekménnyel vagy szabálysértéssel, vagy azok elkövetőivel kapcsolatba hozhatóak, így különösen, akik a büntetőeljárás során tanúként meghallgathatóak, a bűncselekményről vagy a szabálysértésről információval szolgálhatnak, vagy az a) és b) pontban meghatározott érintettekkel kapcsolatban állnak vagy velük összefüggésbe hozhatóak.

Bűnüldözési célú adatkezelés esetén az adatkezelő, illetve a megbízásából vagy rendelkezése alapján eljáró adatfeldolgozó - ha az aránytalan nehézséggel vagy költséggel nem jár - egyértelműen megkülönbözteti az érintettel kapcsolatba hozható tényeket és az érintettel kapcsolatba hozható szubjektív értékeléseket.

1.5. Az érintettet megillető jogosultságok

Az érintett jogosult arra, hogy az adatkezelő és az annak megbízásából vagy rendelkezése alapján eljáró adatfeldolgozó által kezelt személyes adatai vonatkozásában az adatkezeléssel összefüggő tényekről az adatkezelés megkezdését megelőzően tájékoztatást kapjon (a továbbiakban: **előzetes tájékoztatóhoz való jog**),

- kérelmére személyes adatait és az azok kezelésével összefüggő információkat az adatkezelő a rendelkezésére bocsássa (a továbbiakban: **hozzáféréshez való jog**),
- kérelmére, valamint az e fejezetben meghatározott további esetekben személyes adatait az adatkezelő helyesbítse, illetve kiegészítse (a továbbiakban: **helyesbítéshez való jog**),
- kérelmére, valamint az e fejezetben meghatározott további esetekben személyes adatai kezelését az adatkezelő korlátozza (a továbbiakban: **az adatkezelés korlátozásához való jog**),
- kérelmére, valamint az e fejezetben meghatározott további esetekben személyes adatait az adatkezelő törölje (a továbbiakban: **törléshez való jog**).

1.6. Az adatkezelő és az adatfeldolgozó kötelezettségei

Az **adatkezelő** az adatkezelés jogszerűségének biztosítása érdekében az adatkezelés összes körülményéhez, így különösen céljához, valamint az érintettek alapvető jogainak érvényesülését az adatkezelés által fenyegető kockázatokhoz igazodó műszaki és szervezési **intézkedéseket tesz**, ideértve indokolt esetben az álnevesítés alkalmazását. Ezeket az intézkedéseket az adatkezelő rendszeresen **felülvizsgálja** és szükség esetén megfelelően **módosítja**.

Ha az adatkezelő adatvédelmi tisztviselő kijelölésére köteles, az adatkezelő belső adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatot alkot meg és alkalmaz. **Adatfeldolgozóként** kizárólag olyan személy vagy szervezet járhat el, aki, vagy amely megfelelő garanciákat nyújt az adatkezelés jogszerűségének és az érintettek jogai védelmének biztosítására alkalmas műszaki és szervezési intézkedések végrehajtására.

Az adatkezelői és az adatfeldolgozói nyilvántartás és az elektronikus napló

Az **adatkezelő** a kezelésében lévő személyes adatokkal kapcsolatos adatkezeléseiről, az adatvédelmi incidensekről és az érintett hozzáférési jogával kapcsolatos intézkedésekről nyilvántartást vezet (a továbbiakban együtt: **adatkezelői nyilvántartás**).

Az **adatfeldolgozó** az általa az egyes adatkezelők megbízásából vagy rendelkezése szerint végzett adatkezeléseiről nyilvántartást vezet (a továbbiakban: **adatfeldolgozói nyilvántartás**). Az adatkezelői és az adatfeldolgozói nyilvántartást írásban vagy elektronikus úton rögzített formában kell vezetni és azt - kérésére - a Hatóság rendelkezésére kell bocsátani.

1.7. Az adatvédelmi incidensek kezelése

Az **adatkezelő** az általa, illetve a megbízásából vagy rendelkezése alapján eljáró adatfeldolgozó által kezelt adatokkal összefüggésben felmerült **adatvédelmi incidens** kapcsán rögzíti az incidensre vonatkozó adatokat, valamint az adatvédelmi incidenst haladéktalanul, de legfeljebb az adatvédelmi incidensről való tudomásszerzését követő **hetvenkét órán belül bejelenti** a Hatóságnak. Az adatvédelmi incidenst **nem kell bejelenteni**, ha valószínűsíthető, hogy az nem jár kockázattal az érintettek jogainak érvényesülésére.

A **bejelentési kötelezettséget** az adatkezelőnek - a minősített adatot tartalmazó bejelentés kivételével - a Hatóság által e célra biztosított **elektronikus felületen kell teljesíteni**.

Ha az adatvédelmi incidens valószínűsíthetően az érintettet megillető valamely alapvető jog érvényesülését lényegesen befolyásoló következményekkel járhat (a továbbiakban: **magas kockázatú adatvédelmi incidens**), a nemzetbiztonsági célú adatkezelés kivételével az adatkezelő **az érintettet** az adatvédelmi incidensről haladéktalanul **tájékoztatja**.

1.8. Az adatvédelmi tisztviselő

Az **adatkezelő** és az **adatfeldolgozó** a személyes adatok kezelésére vonatkozó jogi előírások teljesítésének és az érintettek jogai érvényesülésének elősegítése érdekében **adatvédelmi tisztviselőt alkalmaz**, ha az adatkezelő, illetve az adatfeldolgozó állami feladatot vagy jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot lát el - kivéve a bíróságokat -, vagy ha törvény vagy az Európai Unió jogi aktusa azt előírja.

Adatvédelmi tisztviselőnek az jelölhető ki, aki a személyes adatok védelmére vonatkozó jogi előírások és jogalkalmazási gyakorlat megfelelő szintű ismeretével rendelkezik, és alkalmas a feladatok ellátására.

1.9. A személyes és adatok védelme

1.9.1. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság jogállása, feladatai

A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (a továbbiakban Hatóság) feladata a személyes adatok védelméhez, valamint a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jog érvényesülésének ellenőrzése és elősegítése. A Hatóság autonóm államigazgatási szerv. **A Hatóság feladatkörében törvényi felhatalmazás alapján:**

- 1) bejelentés alapján vizsgálatot folytat,
- 2) hivatalból adatvédelmi hatósági eljárást folytathat,
- 3) hivatalból titokfelüyeleti hatósági eljárást folytathat,
- 4) a közérdekű adatokkal és a közérdekből nyilvános adatokkal kapcsolatos jogsértéssel összefüggésben bírósághoz fordulhat,
- 5) a más által indított perbe beavatkozhat,
- 6) adatvédelmi nyilvántartást vezet.

1.10. Ügykezelés, ügyvitel

Az ügykezelés és az ügyvitel tárgyalása során a tananyag kizárólag a tárgykör elvi, elméleti és gyakorlati alaptételeire terjed ki. Terjedelmi, valamint külön közjogi szervezetszabályozó eszközökben meghatározott vizsga és továbbképzési kötelezettségekben meghatározott elektronikus ügykezelési és ügyviteli leírására nem térünk ki.

1.10.1. Az ügykezelésre vonatkozó fogalmak

- **Az ügyviteli tevékenység magába foglalja** az iratkezelést, az irat-előállítást, az általános adatkezelést és az irodai kommunikációt, közvetlenül kapcsolódhat az érdemi ügyintézéshez vagy a belső gazdálkodáshoz.⁵
- **Az ügyvitel:** a szervezeten belüli ügyintézés szervezett rendje, amely meghatározza az ügyek intézéséhez szükséges valamennyi érdemi tennivaló pontos sorrendjét.
- **Ügyintézés:** az ügyek elintézésére, döntések meghozatalára irányuló érdemi munkavégzés.
- **Ügykezelés (iratkezelés):** az iratok készítésére, nyilvántartására, rendszerezésére, megőrzésére irányuló munkavégzés.
- **Iratkezelés:** az irat készítését, nyilvántartását, rendszerezését és a selejtezhetőség szempontjából történő válogatását, segédletekkel való ellátását, szakszerű és biztonságos megőrzését, használatra bocsátását, selejtezését, illetve levéltárba adását együttesen magába foglaló tevékenység.
- **Az ügyviteli rendet** a közigazgatási szervek alapvetően a Szervezeti és Működési Szabályzatukban határozzák meg, amelyhez szervesen kapcsolódik az Iratkezelési Szabályzat és az Irattári terv.

⁵ Nemzeti Közszoigálati Egyetem Ügykezelői alapvizsga tankönyv. Budapest 2012. 68p

1.10.2. Az ügyiratkezelés jogi szabályozása

Az ügyiratkezelést az alábbi jogszabályok határozzák meg.

- 1) A köziratokról, a közlevéltárról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény (Ltv.),
- 2) 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról (a továbbiakban: Ákr.),
- 3) A közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről szóló 335/2005. (XII.29.) kormányrendelet, valamint
- 4) az elektronikus ügyintézés részletszabályairól szóló 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet,
- 5) 24/2011. (IX. 9.) BM utasítás a Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer használatának szabályozásáról, az egységes elektronikus iratkezelés bevezetéséről.

1.10.3. A közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményei

Az iratkezelés szempontjából közfeladatot ellátó szerv: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv és személy.

Az iratkezelés felügyelete a szerven belül

Az Iratkezelési Szabályzatban foglaltak végrehajtásáért, a szervezeti, működési és ügyrendi szabályok, az alkalmazott informatikai eszközök és eljárások, valamint az irattári tervek és iratkezelési előírások folyamatos összhangjáért, az iratok szakszerű és biztonságos megőrzésére alkalmas irattár kialakításáért és működtetéséért, továbbá az iratkezeléshez szükséges egyéb tárgyi, technikai és személyi feltételek biztosításáért, felügyeletéért a közfeladatot ellátó szerv vezetője felelős.

Az Iratkezelési Szabályzatot évente felül kell vizsgálni és szükség esetén módosítani kell. Az irattári terv az Iratkezelési Szabályzat kötelező mellékletét képezi, melyet évente felül kell vizsgálni, és az irattári tervet alkalmazó szerv (szervek) feladat- és hatáskörében bekövetkezett változás vagy az őrzési idő megváltozása esetén módosítani kell.

A közfeladatot ellátó szervek iratkezelését úgy kell megszervezni, hogy:

- 1) a szervhez érkezett, ott keletkező, illetve onnan továbbított irat azonosítható, fellelési helye, útja követhető, ellenőrizhető és visszakereshető legyen,
- 2) az irat tartalma csak az arra jogosult számára legyen megismerhető,
- 3) az irat kezeléséért fennálló személyi felelősség egyértelműen megállapítható legyen,
- 4) az irat szakszerű kezeléséhez, nyilvántartásához, kézbesítéséhez, védelméhez szükséges személyi, tárgyi, technikai feltételek biztosítottak legyenek,
- 5) a beérkezett és továbbított iratok megváltoztathatlansága biztosított legyen,
- 6) a rendszeres selejtezés elvégzésével az irattári iratanyag felesleges felhalmozódása megelőzhető, a maradandó értékű iratok megőrzése biztosított legyen,
- 7) az ügyintézéshez, a döntések előkészítéséhez, a szervezet rendeltetésszerű működéséhez megfelelő támogatást biztosítson.

Az iratkezelés felügyeletével megbízott vezető gondoskodik:

- 1) az Iratkezelési Szabályzat elkészítéséről, végrehajtásának rendszeres ellenőrzéséről, évente történő felülvizsgálatáról, intézkedik a szabálytalanságok megszüntetéséről, a felelős személyek szakmai képzéséről és továbbképzéséről,
- 2) az iratkezelési segédeszközök biztosításáról,

- 3) az elektronikus iratkezelési szoftver hozzáférési jogosultságainak naprakészen tartásáról, az üzemeltetési és adatbiztonsági követelményekről, és azok betartásáról,
- 4) a hivatalos és személyes elektronikus postafiókok szabályozott működéséről,
- 5) az elektronikus úton történő kapcsolattartás szervezeten belüli működtetéséről,
- 6) az egyéb jogszabályokban meghatározott iratkezelést érintő feladatokról.

Az ügyiratokat és a nyilvántartott egyéb iratokat – a szerv ügyköreit az azonos tárgyú egyedi ügyekig kiterjedő részletességgel felsoroló jegyzék segítségével – tárgyi alapon kell tételekbe sorolni. Az irattári tétel egy vagy több tárgykör (ügykör) irataiból is kialakítható.

Az irattári terv szerkezete és rendszere

Az **irattári terv szerkezetét és rendszerét** a címmel ellátott irattári tételek csoportosításával, továbbá a szerv ügykörei között meglévő tartalmi összefüggések alapján elvégzett rendszerezéssel kell kialakítani.

Az **irattári tervet** általános és különös részre kell osztani, és az irattári tételeket ennek megfelelően kell csoportosítani. Az általános részbe a szerv működtetésével kapcsolatos, több szervezeti egységet is érintő irattári tételek, a különös részbe pedig a szerv alapfeladataihoz kapcsolódó irattári tételek tartoznak.

A szerv ügykörei között meglévő tartalmi összefüggések alapján elvégzett rendszerezés eredményeként az irattári tételeket különböző **főcsoportokba**, azon belül pedig **csoportokba** és alcsoportokba kell besorolni. Az irattári terv különös részén belül a főcsoportok szervezeti egységenként is kialakíthatók.

A csoportosított, címmel ellátott és rendszerezett irattári tételeket az irattári tervben elfoglalt helyüknek megfelelő **azonosítóval** (irattári tételszámmal) **kell ellátni**.

Az iratok kezelésének általános követelményei

Az iratok rendszerezése: A közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek intézésének áttekinthetősége érdekében az azonos ügyre – egy adott tárgyra – vonatkozó iratokat egy irategységként, ügyiratként kell kezelni. A több fázisban intézett ügyek egyes fázisaiban keletkezett iratok ügyiraton belüli irategységnek, ügyiratdarabnak minősülnek.

Az ügyiratokat, valamint a közfeladatot ellátó szerv irattári anyagába tartozó egyéb más iratokat – még irattárba helyezésük előtt – az irattári tervben meghatározott irattári tételekbe, a tárgyi alapon, indokolt esetben iratfajta alapján kialakított irattári egységekbe kell besorolni.

Az iratok nyilvántartása és az iratforgalom dokumentálása: Az iratot az adatok rögzítésével, az e célra rendszeresített iktatókönyvben, iktatószámon kell nyilvántartani (iktatni). Az iktatást olyan módon kell végezni, hogy az iktatókönyvet az ügyintézés hiteles dokumentumaként lehessen használni.

Az iratforgalom keretében az átadást-átvételt minden esetben úgy kell dokumentálni, hogy egyértelműen bizonyítható legyen, hogy ki, mikor, kinek továbbította vagy adta át az iratot.

Az iratok iktatásával és az iratforgalom dokumentálásával biztosítani kell, hogy az ügyintézés folyamata és az iratok szervezeten belüli útja pontosan követhető és ellenőrizhető, az iratok holléte pedig naprakészen megállapítható legyen. Az iratkezelési folyamat szereplőit (szervezeti egység, szignáló, kiadmányozó, ügyintéző, ügykezelő) megszűnés, átszervezés és személyi változás esetén a kezelésükben lévő iratokkal a nyilvántartások alapján tételeken el kell számoltatni, arról átadás-átvételi jegyzőkönyvet kell felvenni, és gondoskodni kell az iratok további kezeléséről.

Az iratkezelés megszervezése

A közfeladatot ellátó szerv adottságainak és igényeinek megfelelően az iratkezelést

- a) központilag, egyetlen szervezeti egység vagy személy feladataként,
- b) osztottan, az ügyeket intéző szervezeti egységnél, vagy
- c) vegyes rendszerben, az a) és b) pontban foglaltak együttes alkalmazásával szervezheti meg.

A szerv az elintézett ügyek iratait irattárában helyezi el.

Az iratkezelés folyamata:

1) Küldemények átvétele

Az Iratkezelési Szabályzatban meg kell határozni az adott szervhez érkezett küldemény átvételére való jogosultságot és az átvétellel kapcsolatos teendőket.

2) Küldemény felbontása és érkeztetése

A közfeladatot ellátó szervhez érkezett küldeményt,

- a címzett, vagy
- a központi iratkezelést felügyelő vezető által írásban felhatalmazott személy, vagy
- a Szervezeti és Működési Szabályzatban vagy Iratkezelési Szabályzatban meghatározottak szerint a szervezeti egység foglalkoztatottja vagy az arra feljogosított személy, vagy
- automatikusan a SZEÜSZ szolgáltató által biztosított elektronikus iratok kezelése szolgáltatás vagy az alkalmazott iratkezelési szoftver

bonthatja fel.

A közfeladatot ellátó szerv – az egységes kormányzati ügyiratkezelő rendszer érkeztető rendszerében történő érkeztetés kivételével – az érkeztetést és felbontást saját maga láthatja el, vagy ahhoz a SZEÜSZR-ben meghatározott SZEÜSZ szolgáltató szolgáltatását veheti igénybe.

Az egységes kormányzati ügyiratkezelő rendszer (a továbbiakban: érkeztető rendszer) biztosítja a szervek címére érkezett postai papíralapú küldemények tekintetében a feladatok ellátását.

3) Iktatás

Iktatás céljára az Iratkezelési Szabályzatban meghatározott feltételek alapján megnyitott, hitelesített iktatókönyvet kell használni.

Az iktatókönyv tartalmazza minimálisan az iktatókönyvben nyilvántartott iratokra vonatkozó adatokat, azok rendelkezésre állása esetén.

Az iraton és az előadói íven fel kell tüntetni az irat egyértelmű azonosítást lehetővé tevő egyedi azonosító adatát.

4) Szignálás

Az ügykezelő az érkezett iratot köteles a jogosult szervezeti egység vezetőjének vagy a vezető megbízottjának továbbítani, aki kijelöli az ügyintézését végző személyt (szignálás).

5) Kiadmányozás

Külső szervhez vagy személyhez küldendő irat kiadmányként történő aláírására csak a Szervezeti és Működési Szabályzatban, ügyrendben, Iratkezelési Szabályzatban vagy a kiadmányozás rendjéről szóló szabályzatban meghatározott kiadmányozási jog alapján

kerülhet sor. Külső szervhez vagy személyhez kiadmányt csak hitelesen lehet továbbítani.

6) Expediálás

A szervezeti egység ügykezelőjének ellenőriznie kell, hogy a hitelesített iratokon végrehajtottak-e minden kiadói utasítást, és a mellékleteket csatolták-e. E feladat elvégzése után dokumentálni kell a nyilvántartással, továbbítással kapcsolatos információkat.

7) Irattározás

Az irattárba adást és az irattári anyag kezelését dokumentáltan, visszakereshetően kell végezni. **Átmeneti irattárba** lehet elhelyezni az elintézett, további érdemi intézkedést nem igénylő, irattári tételszámmal ellátott ügyiratokat. A **központi irattár** gondoskodik a maradandó értékű iratok levéltári átadásáról, a selejtezés vagy levéltárba adás előtti, valamint a maradandó értékű nem selejtezhető és levéltárba nem adott iratok, továbbá a helyben maradó iratok őrzéséről.

8) Selejtezés

Az ügyiratok selejtezését az iratkezelés felügyeletével megbízott vezető által kijelölt legalább három tagú selejtezési bizottság javaslata alapján lehet elvégezni az irattári tervben rögzített őrzési idő leteltével. Az iratselejtezésről a selejtezési bizottság tagjai által aláírt, és a szerv körbélyegzőjének lenyomatával ellátott selejtezési jegyzőkönyvet kell készíteni, melyet iktatás után az illetékes levéltárhoz kell továbbítani, a selejtezés engedélyezése végett.

9) Levéltárba adás

A levéltár számára átadandó ügyiratokat az ügyviteli segédletekkel együtt nem fertőzött állapotban, levéltári őrzésre alkalmas savmentes dobozokban az átadó költségére az irattári terv szerint, átadás-átvételi jegyzőkönyv kíséretében, annak mellékletét képező átadási egység szerinti (doboz, csomag stb.) tételjegyzékkel együtt, teljes, lezárt évfolyamokban kell átadni.

1.11. Titokvédelemre vonatkozó előírások, a titoktartásra vonatkozó szabályok

1.11.1. Minősített adatok védelmének jogi alapjai

A közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog alkotmányos, alapvető jog. Azonban ez az alapvető jog nem feltételek nélküli, sajátossága, hogy törvény által meghatározott esetekben korlátozható.

Ennek tartalmát a minősített adatok védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Mavtv.) határozza meg. **A Mavtv. rendelkezéseit kiegészítik a végrehajtására kiadott rendeletek**

- a Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről szóló 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet,
- az iparbiztonsági ellenőrzés és a telephely biztonsági tanúsítvány kiadásának részletes szabályairól szóló 92/2010. (III. 31.) Korm. rendelet,
- a minősített adat elektronikus biztonságának, valamint a rejtjeltevékenység engedélyezésének és hatósági felügyeletének részletes szabályairól szóló 161/2010. (V. 6.) Korm. rendelet.

1.11.2. A minősített adatkezelés során alkalmazandó alapelvek

- 1) **Szükségesség és arányosság elve:** a közérdekű adat nyilvánosságához fűződő jogot minősítéssel korlátozni csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, a védelemhez szükséges minősítési szinttel és a feltétlenül szükséges ideig lehet.
- 2) **Szükséges ismeret elve:** minősített adatot csak az ismerhet meg, akinek az állami vagy közfeladata ellátásához feltétlenül szükséges.
- 3) **Bizalmasság elve:** minősített adat illetéktelen személy számára nem válhat hozzáférhetővé vagy megismerhetővé.
- 4) **Sérthetetlenség elve:** a minősített adatot kizárólag az arra jogosult személy módosíthatja vagy semmisítheti meg.
- 5) **Rendelkezésre állás elve:** annak biztosítása, hogy a minősített adat az arra jogosult személy számára szükség szerint elérhető és felhasználható legyen.

1.11.3. A minősített adat, a minősítés, a minősítési szintek

A Mavtv. kármérték alapú, négy szintű és két típusú adat kezeléséről és védelméről rendelkezik.

A Mavtv. a minősített adatok két típusát határozza meg

A minősített adat:

- **nemzeti minősített adat:** a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozó, a minősítési jelölést törvényben, valamint a törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokban meghatározott formai követelményeknek megfelelően tartalmazó olyan adat, amelyről – a megjelenési formájától függetlenül – a minősítő a minősítési eljárás során megállapította, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül sérti vagy veszélyeztet (a továbbiakban együtt: károsítja), és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozza;
- **külföldi minősített adat:** az Európai Unió valamennyi intézménye és szerve, továbbá az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, a külföldi részes fél vagy nemzetközi szervezet által készített és törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés vagy megállapodás alapján átadott olyan adat, amelyhez történő hozzáférést az Európai Unió intézményei és szervei, az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, más állam vagy külföldi részes fél, illetve nemzetközi szervezet minősítés keretében korlátozza.

A közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatok megismerésével szembeni korlátozásra Magyarország nemzeti szuverenitása, biztonsága és az állami szervek zavartalan működésének biztosítása érdekében kerülhet sor, eszközeként az adatok meghatározott, szűk köre esetében a törvény a nyilvánosság kizárását írhatja elő. Az ennek érdekében alkalmazott legjelentősebb törvényi korlátozások egyike a **minősítés jogintézménye**. A minősítés akkor indokolt, ha az adat nyilvánosságra vagy illetéktelen kézbe kerülése nagyobb kárt okozna, mint az egyébként közérdekű adat megismerésének korlátozása.

A Mavtv. minősítési szintje ún. kármérték alapú, vagyis az adat minősítési szintjét nem az adat vélelmezett fontossága, hanem az a körülmény határozza meg, hogy az illetéktelen hozzáférés milyen káros következménnyel járna.

Az Mavtv. által meghatározott minősítési szintek:

- 1) „Szigorúan titkos!” és
- 2) „Titkos!”
- 3) „Bizalmas!”
- 4) „Korlátozott terjesztésű!”

Az Mavtv. a minősítési szintekhez érvényességi időt rendel. Az érvényességi idő az az év, hó, nap, szükség esetén óra, perc szerint feltüntetett időpont, ameddig a nemzeti minősített adat nyilvánosságra hozatalát, illetve az arra feljogosítottn kívüli minden megismerhetőségét a minősítő korlátozza.

Az érvényességi idő:

- „Szigorúan titkos!” és „Titkos!” minősítési szintű adat esetén legfeljebb 30 év,
- „Bizalmas!” minősítési szintű adat esetén legfeljebb 20 év,
- „Korlátozott terjesztésű!” minősítési szintű adat esetén legfeljebb 10 év.

1.11.4. A felülvizsgálat és a felülbírálat

A minősített adat **felülvizsgálata** során a felülvizsgálatára jogosult minősítő azt vizsgálja, hogy a minősítésnek az adat keletkezésekor meglévő feltételei továbbra is fennállnak-e. A minősítő ennek alapján köteles legkésőbb 5 évenként felülvizsgálni az általa, a jogelődje vagy más minősítő által készített és a felülvizsgálat időpontjában feladat- és hatáskörébe tartozó nemzeti minősített adatot.

A legfőbb ügyész az ügyészség vezetője, a miniszterelnök a miniszterelnöki biztos, a kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős miniszter a kormánybiztos, a Kormány tagja – felügyeleti jogkörében – a kormányhivatal vezetője minősítését a minősítés felülvizsgálatára vonatkozó szabályok szerint **felülbíráhatja**, ennek eredményeként megszüntetheti a minősítést, módosíthatja a minősítési szintet, illetve a minősítés érvényességi idejét.

1.11.5. A biztonsági feltételek

A Mavtv. előírja a **minősített adatok kezelésének biztonsági szabályait** is. Ezek a szabályok az alábbiak szerint csoportosíthatóak:

- 1) általános szabályok,
- 2) személyi biztonsági feltételek,
- 3) fizikai biztonsági feltételek,
- 4) adminisztratív biztonsági feltételek,
- 5) elektronikus biztonsági feltételek.

Minősített adatot kezelni csak a Nemzeti Biztonsági Felügyelet által kiadott engedély alapján lehet, kizárólag akkor, ha az állami vagy közfeladat ellátásához nélkülözhetetlen. A minősített adathoz kizárólag személyi biztonsági tanúsítvánnyal és titoktartási nyilatkozattal rendelkező jogosult felhasználó a felhasználói engedélyben meghatározott rendelkezési jogosultságokkal férhet hozzá.

Minden olyan szervnél, ahol minősített adatot kezelnek, **meg kell teremteni a minősített adat védelméhez szükséges, az adat minősítési szintjének megfelelő személyi, fizikai és adminisztratív**, valamint ha a szerv a minősített adatot elektronikus információs rendszeren kezeli, a törvényben és az elektronikus információbiztonságról szóló törvényben és végrehajtásukra kiadott jogszabályokban meghatározott **elektronikus biztonsági feltételeket**.

Minden olyan helyiséget, épületet, építményt, ahol minősített adatot kezelnek, fizikai biztonsági intézkedésekkel kell védeni az arra nem jogosult személyeknek a minősített adathoz történő hozzáférése ellen.

Az adminisztratív biztonsági intézkedésekkel gondoskodni kell a minősített adat nyomon követhetőségéről, bizalmasságáról, sérthetlenségéről, rendelkezésre állásáról. Elektronikus biztonsági intézkedéseket kell tenni az elektronikus rendszeren kezelt minősített adat és az elektronikus rendszer bizalmassága, sérthetlensége és rendelkezésre állása érdekében.

1.11.6. A minősített adat védelmét ellátó szervezetek és személyek

A Nemzeti Biztonsági Felügyelet

A Nemzeti Biztonsági Felügyelet **feladata** a minősített adat védelmének hatósági felügyelete, a minősített adatok kezelésének hatósági engedélyezése és felügyelete, valamint a telephelyi iparbiztonsági hatósági feladatok ellátása. A Nemzeti Biztonsági Felügyelet a minősített adatok védelmének szakmai felügyeletéért felelős miniszter irányítása alatt álló, kormányrendeletben kijelölt szervezet keretében működő, önálló feladattal és hatósági jogkörrel rendelkező szervezet.

A biztonsági vezető és a helyi biztonsági felügyelet

A minősített adat védelmi feltételeinek kialakításáért a minősített adatot kezelő szerv vezetője felelős. A minősített adatot kezelő szervnél a minősített adat védelmével kapcsolatos feladatok végrehajtását és koordinálását a minősített adatot kezelő szerv vezetője által kinevezett biztonsági vezető végzi. Amennyiben a minősített adatok mennyisége indokolja, az ezek védelmével kapcsolatos feladatok ellátására külön szervezeti egységként **helyi biztonsági felügyelet is kijelölhető**. Ebben az esetben a helyi biztonsági felügyeletet a biztonsági vezető vezeti.

1.11.7. A minősített adatok büntető- és szabálysértési jogi védelme

A minősített adatokat a büntető és a szabálysértési jog is egyaránt oltalmazza. (Lásd: Btk. 265.§ Minősített adattal visszaélés, Szabs. tv. A minősített adat biztonságának megsértése. (Szabs. tv. 206. §).

2. Közigazgatási szervezeti igazgatás

2.1. A közigazgatás fogalma, feladata, rendszere, tagozódása

A közigazgatás olyan szervezetrendszer, amelynek alapvető feladata, hogy a közérdek megvalósítására jogszabályokban rögzített előírásokat végrehajtsa és végrehajtsa, akár közhatalmi eszközökkel kikényszerítve azokat. A közigazgatás a közérdek érvényesítésének funkcióját széleskörűen, jogalkotó, szervező és jogalkalmazó tevékenység útján látja el.

A közigazgatás rendszere a modern polgári államok jogfejlődése alapján dualisztikus jellegű, vagyis a közigazgatás két egymást kiegészítő alrendszerből áll, **az államigazgatásból és az önkormányzati igazgatásból** tevődik össze.

A strukturális megosztást több, jogszabályokban meghatározott közigazgatás szervezési modell együttes alkalmazását határozza meg. Így a szervezetrendszerek egyrészt a kormány által irányított központi területi és helyi szintre szerveződő, hierarchikusan felépülő államigazgatási

szervek rendszeréből, másrészt a helyben (települési és területi alapon) szervezett és választott testületek által irányított önkormányzati közigazgatási szervek rendszeréből állnak össze, amelyek feladatait a jogszabályokban meghatározott hatásköri és illetékességi szabályok határozzák meg.

2.2. Az államigazgatás szervezete, tagozódása

A területi tagozódás alapján az államigazgatás szervezetrendszer

- központi (országos),
- területi (megyei, járási)⁶ és
- helyi (városi, községi) államigazgatási szervekből épül fel.

2.2.1. A központi államigazgatási szervek

Az államigazgatás központi szervei hatáskörükbe tartozó feladataikat országos illetékességgel látják el, a kormányzati feladatok⁷ ellátásában kiemelt feladatokat látnak el a hierarchiában alattuk álló szervezetek felett irányító, illetve szabályozó feladatokat látnak el.

Központi államigazgatási szerv⁸

- a központi kormányzati igazgatási szerv,
- az önálló szabályozó szerv,
- az autonóm államigazgatási szerv, és
- a rendvédelmi szerv és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat.

Kormányzati igazgatási szerv:

- a központi kormányzati igazgatási szervek és ezek területi, helyi (a továbbiakban együtt: területi) szervei, és
- a területi kormányzati igazgatási szervek.

Központi kormányzati igazgatási szerv:

- a Kormány,
- a Miniszterelnöki Kormányiroda,
- a minisztérium,
- a kormányzati főhivatal, és
- a központi hivatal.

Kormányzati főhivatal:

- a Központi Statisztikai Hivatal,
- az Országos Atomenergia Hivatal,
- a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, és
- a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal.

Területi kormányzati igazgatási szervek: a fővárosi és megyei kormányhivatalok (a továbbiakban együtt: kormányhivatal).

⁶ A járás a megye felosztásával kialakított közigazgatási területi egység. A járások 2013. január 1-én jöttek létre.

⁷ A központi államigazgatási szervekről, valamint a kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: Ksztv.) rendelkezik.

⁸ Megállapította 2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról 292. § (1). Hatályos: 2019. I. 1-től.

Önálló szabályozó szerv

- a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, és
- a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal.

Autonóm államigazgatási szerv

- a Közbeszerzési Hatóság,
- az Egyenlő Bánásmód Hatóság,
- a Gazdasági Versenyhivatal,
- a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, és
- a Nemzeti Választási Iroda.

Rendvédelmi szerv

- a rendőrség,
- a büntetés-végrehajtási szervezet,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, és
- a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

A központi államigazgatási szervek hatáskörük alapján két csoportba sorolhatóak. Így megkülönböztetjük az **általános hatáskörű szerveket**, amelyek feladatköre kiterjedhet az adott illetékességi területen jelentkező valamennyi közigazgatási feladatra (pl. a Kormány), és a **különös hatáskörű szerveket**, melyek meghatározott szakfeladatokat látnak el (pl. a rendvédelmi szervek).

2.2.2. A Kormány

A Kormány feladatait az Alaptörvény határozza meg,⁹ A Kormány központi államigazgatási szerv. A Kormány a végrehajtó hatalom általános szerve, amelynek feladat- és hatásköre kiterjed mindarra, amit az Alaptörvény vagy jogszabály kifejezetten nem utal más szerv feladat- és hatáskörébe. A Kormány az Országgyűlésnek felelős. Feladatkörében eljárva törvényben nem szabályozott tárgykörben, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján rendeletet alkot, mely törvénnyel nem lehet ellentétes.

A Kormány a hatalommegosztás rendszerében végrehajtó hatalmi jogosítványokkal rendelkezik. Ennek három fő összetevője van az irányítási, a kormányzati, és a szabályzó tevékenység. Az államigazgatási szervezetrendszer csúcán áll, az egész államigazgatás működését irányítja. A Kormány a közigazgatás legfőbb szerve, törvényben meghatározottak szerint államigazgatási szerveket hozhat létre. A Kormány államigazgatási irányítási tevékenysége körében irányítja a minisztériumok és a közvetlenül alárendelt egyéb szervek munkáját, összehangolja tevékenységüket. Emellett kormányzati tevékenységet lát el. A kormányzás az ország társadalmi, gazdasági rendjének megvédésére, a lakosság, a nemzet jólétének növelésére, anyagi, szellemi, kulturális javainak gyarapítására irányuló tevékenység, a fenti célt szolgáló stratégia és az ezt szolgáló eszközök meghatározásával.

Magyarország minisztériumai a következők:¹⁰

- 1) Agrárminisztérium,
- 2) Belügyminisztérium,
- 3) Emberi Erőforrások Minisztériuma,
- 4) Honvédelmi Minisztérium,

⁹ Magyarország Alaptörvénye 15-22 cikk

¹⁰ 2018. évi V. törvény Magyarország minisztériumainak felsorolásáról, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról 1.§

- 5) Igazságügyi Minisztérium,
- 6) Innovációs és Technológiai Minisztérium,
- 7) Külgazdasági és Külügyminisztérium,
- 8) Miniszterelnöki Kabinetiroda,
- 9) Miniszterelnökség,
- 10) Pénzügyminisztérium.

A miniszterelnök politikai munkaszervezeteként működik a Miniszterelnöki Kabinetiroda. A miniszterelnök kormányzati igazgatási munkaszervezeteként Miniszterelnöki Kormányiroda működik. A minisztérium belső struktúráját tekintve minisztériumi kabinetre, államtitkárságokra, főosztályokra, titkárságokra, a főosztály pedig osztályokra tagolható. A minisztérium felépítését a törvényben meghatározott keretek között a Szervezeti és Működési Szabályzat (SZMSZ) tartalmazza.

A kormánybizottságok és egyéb, a Kormány munkáját segítő szervek: A Kormány munkáját testületi típusú szervek és egyéb szervek segítik. Feladatuk, az ágazati szervek közötti koordináció megteremtése, és a kormányzati döntések előkészítése.

A Kormány munkáját segítő testületi típusú szervek:

- **Kabinetek:** a Kormány kiemelt fontosságú társadalompolitikai, gazdaságpolitikai vagy nemzetbiztonsági ügyekben a Kormány ülései előtti állásfoglalás megalkotására jogosult kabineteket hozhat létre.
- **Kormánybizottságok:** a Kormány a hatáskörébe tartozó jelentős, több minisztérium feladatkörét érintő feladatok összehangolt megoldásának irányítására kormánybizottságokat hozhat létre, amelynek tagjai a feladatkörükben érintett miniszterek.
- **Egyéb javaslattevő, véleményező, tanácsadó testületek (például kollégiumok):** a kabinetekhez és kormánybizottságokhoz hasonlóan ezek ugyancsak kormányhatározattal hozhatók létre, amelyben meg kell jelölni a testület tagjait is.

A testületi típusú szervek mellett a Kormány munkáját segítik:

- kormánybiztosok,
- miniszterelnöki biztos és
- miniszteri biztos.

Területi (megyei, járási) és helyi (városi, községi) államigazgatási szervek: Az államigazgatási feladatokat az államigazgatási szervek az országos szint mellett - célszerűségi szempontok alapján - helyi-területi szinten is ellátják.

A megyei (fővárosi) kormányhivatalok: A megyei (fővárosi) kormányhivatalok a Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szervei. Szervezeti státusuk nem azonos a Kormányhivatalokkal, mivel megyei (megyei kormányhivatalok) és a fővárosi (fővárosi kormányhivatal) megosztásban működnek. A szervezetük igazodik az elhelyezkedésükhöz.(megyeszékhelyek, illetve a Pest megyei és a fővárosi pedig Budapest).

A kormányhivatalok szervezete: A kormányhivatal a kormány megbízott által közvetlenül vezetett szervezeti egységekre, valamint járási (a fővárosban fővárosi kerületi) hivatalokra tagozódik.

A kormányhivatal feladatai:

- A fővárosi és megyei kormányhivatal részt vesz a kormányzati célkitűzések területi megvalósításában, koordinációs, ellenőrzési, informatikai tevékenységet, valamint képzést, továbbképzést szervező, összehangoló feladatokat lát el.
- Ellátja a több ágazatot érintő kormányzati döntések végrehajtásának területi összehangolásáról vagy közreműködik a közigazgatás korszerűsítésével, az e-közigazgatás kialakításával kapcsolatos feladatok helyi koordinálásában, szervezésében.
- Ellenőrzi, hogy a központi államigazgatási szervek területi szerveinek vezetői törvényesen járnak-e el a kormánytisztviselői és közalkalmazotti jogviszonnyal kapcsolatos munkáltatói intézkedéseik során, vagy ellenőrzi a központi államigazgatási szervek területi szerveinek tevékenységében a Ket. megfelelő alkalmazását.
- Képzési, továbbképzési feladatainak körében gondoskodik a közigazgatási alap- és szakvizsgák, ügykezelői vizsgák, anyakönyvi szakvizsgák, alkotmányos alapismeretek, vizsgák, illetve egyéb vizsgák, valamint az ezek előkészítésére szolgáló tanfolyamok megszervezéséről és lebonyolításáról.

Járási (kerületi) hivatalok: Az alapvető igazgatási feladat- és hatásköröket a kormányhivatalok járási (fővárosi kerületi) hivatalai látják el. A járási (fővárosi kerületi) hivatalok a megyei és fővárosi kormányhivatalok szervezeti egységeként, az államigazgatás legalacsonyabb szintű területi szervezeteként kerültek kialakításra.

2.3. Önkormányzati igazgatás

A helyi közügyek intézése és a helyi közhatalom gyakorlása érdekében helyi önkormányzatok működnek. A szabályozás jogforrásait az Alaptörvény, valamint a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) tartalmazza.

Az Alaptörvény kinyilvánítja, hogy a község, a város, a főváros és kerületei, valamint a megye választópolgárainak közösségét megilleti a helyi önkormányzás joga. Az önkormányzáshoz való jog alkotmányos alapjog, amely jelenti egyrészt a választópolgárok közösségét érintő helyi közügyek önálló, demokratikus intézését, másrészt a helyi közhatalomnak a lakosság érdekében való gyakorlását.

Az önkormányzáshoz való jog a helyi lakosság kollektív alapjogaként definiálható, akik ezen jogukat választott tisztségviselők (képviselők, polgármester) útján gyakorolják.

A helyi önkormányzati képviselőket és polgármestereket a választópolgárok általános és egyenlő választójog alapján, közvetlen és titkos szavazással, a választók akaratának szabad kifejezését biztosító választáson választják

2.3.1. A helyi önkormányzati rendszer

A helyi önkormányzás a helyi közügyek önálló, demokratikus intézése, a helyi közhatalomnak a lakosság érdekében való gyakorlása. Az önkormányzati szervek a törvény rendelkezése alapján állam-igazgatási feladatokat is kötelesek ellátni. Az önkormányzati elven felépülő közigazgatási szervek települési (községi, nagyközségi, városi, a járasszékhely városi, megyei jogú városi, fővárosi, kerületi önkormányzatok) megyei szinten (területi önkormányzatok) épültek ki.

2.3.2. A helyi önkormányzatok típusai

A területi tagozódásnak megfelelően az **önkormányzatok: a megyékben a területi önkormányzatok, a településeken pedig a települési önkormányzatok**, amelyek közül az alaptípust a városi (speciális jogállású város a járasszékhely város, megyei jogú városok) és községi települési önkormányzatok jelentik.

Az önkormányzati igazgatás speciális típusa a nemzetiségi önkormányzat. Valamely nemzetiséghez tartozók érdekeik képviselőjére a községekben, városokban és a főváros kerületeiben települési, a fővárosban és a megyében területi (együtt: helyi), valamint országos nemzetiségi önkormányzatot hozhatnak létre. A kisebbségi önkormányzatokról külön törvény rendelkezik.

Budapest főváros kétszintű önkormányzata (a főváros önkormányzati rendszere) **a fővárosi és a kerületi szintű önkormányzatokból áll.** A fővárosi, valamint a fővárosi kerületi önkormányzatok önkormányzati alapjogait tekintve egyenlők, feladat- és hatásköreik egymástól eltérnek.

A fővárosi önkormányzat olyan önkormányzat, amely a települési és a területi önkormányzat feladat- és hatásköreit is elláthatja. A fővárosi önkormányzat képviselő-testülete **a közgyűlés.** A közgyűlést a főpolgármester képviseli.

A fővárosi közgyűlés tagjai a főpolgármester, a fővárosi kerületek polgármesterei, valamint a fővárosi kompenzációs listáról mandátumot szerző kilenc képviselő.

A főváros területe kerületekre, valamint a fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott Margitszigetre tagozódik. Minden fővárosi kerületben települési önkormányzat működik.

A fővárosban főpolgármesteri hivatal, a fővárosi kerületben polgármesteri hivatal működik. A főpolgármesteri hivatalt a főjegyző, a kerületi polgármesteri hivatalt a jegyző vezeti. A fővárosban és a fővárosi kerületben több aljegyző is kinevezhető.

Törvény vagy törvényi felhatalmazáson alapuló kormányrendelet egyes államigazgatási ügyeket a főváros egészére kiterjedő illetékességgel a főpolgármester hatáskörébe utalhat.

2.3.3. Az önkormányzatok feladat- és hatásköre

A települési önkormányzatok **feladatrendszere duális tagozódású.** Egyrészt törvény által **kötelezően ellátandó**, másrészt **önkéntesen vállalt** feladatokra oszthatóak. Főszabály szerint a kötelezően ellátandó feladatok terhén és rovására önkéntesen feladat nem vállalható. A Mötv. lehetőséget biztosít arra, hogy az egyébként nagyobb lakosságszámú és gazdasági teljesítőképességű települési önkormányzatok számára előírt feladatokat bizonyos feltételek mellett (például nem igényelhető rá többlet állami támogatás) egy másik települési önkormányzat átvállalja (átvállalt feladatok).

Kötelezően ellátandó feladatok

A helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó települési önkormányzati feladatok elsősorban:

- 1) településfejlesztés, településrendezés,
- 2) településüzemeltetés (köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékaiknak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása),
- 3) a közterületek, valamint az önkormányzat tulajdonában álló közintézmény elnevezése,

- 4) egészségügyi alapellátás, az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások; környezet-egészségügy (köztisztaság, települési környezet tisztaságának biztosítása, rovar- és rágcsálóirtás),
- 5) óvodai ellátás,
- 6) kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása; filmszínház, előadó-művészeti szervezet támogatása, a kulturális örökség helyi védelme; a helyi közművelődési tevékenység támogatása,
- 7) gyermekjóléti szolgáltatások és ellátások; szociális szolgáltatások és ellátások, amelyek keretében települési támogatás állapítható meg,
- 8) lakás- és helyiséggazdálkodás,
- 9) a területén hajléktalanná vált személyek ellátásának és rehabilitációjának, valamint a hajléktalanná válás megelőzésének biztosítása,
- 10) helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás,
- 11) honvédelem, polgári védelem, katasztrófavédelem, helyi közfoglalkoztatás,
- 12) helyi adóval, gazdaságszervezéssel és turizmussal kapcsolatos feladatok,
- 13) a kistermelők, őstermelők számára - jogszabályban meghatározott termékeik - értékesítési lehetőségeinek biztosítása, ideértve a hétvégi árusítás lehetőségét is,
- 14) sport, ifjúsági ügyek,
- 15) nemzetiségi ügyek,
- 16) közreműködés a település közbiztonságának biztosításában,
- 17) helyi közösségi közlekedés biztosítása,
- 18) hulladékgazdálkodás,
- 19) távhőszolgáltatás,
- 20) víziközmű-szolgáltatás.

Önként vállalt feladatok: A települési önkormányzat - a helyi képviselő-testület vagy a helyi népszavazás döntésével - önként vállalhatja minden olyan helyi közügy önálló megoldását, amelyet jogszabály nem utal más szerv kizárólagos hatáskörébe. Az önként vállalt helyi közügyekben az önkormányzat mindent megtehet, ami jogszabállyal nem ellentétes. Az önként vállalt helyi közügyek megoldása nem veszélyeztetheti a törvény által kötelezően előírt önkormányzati feladat- és hatáskörök ellátását. Ezek finanszírozása a saját bevételek, vagy az erre a célra biztosított külön források terhére lehetséges.

Átvállalt feladatok: A kisebb lakosságú települések önkormányzata - amennyiben erről saját maga vagy társulásával közösen gondoskodni tud - működési területén önként vállalhatja a törvény által a nagyobb lakosságú települési önkormányzatnak, illetve területi (megyei) önkormányzatnak kötelezően előírt közszolgáltatás megszervezését. Ilyen esetben költségvetése számára igényelheti az átvállalt feladattal arányos fedezet biztosítását.

A települési önkormányzatok szervezete: A települési önkormányzat jogi személy, feladatainak ellátását a képviselő-testület és annak szervei biztosítják.

A képviselő-testület (közgyűlés): Az önkormányzat szerve a képviselő-testület. A képviselő-testület feladatát a megyei, fővárosi és megyei jogú városi önkormányzat esetében a közgyűlés látja el. Működését testületi ülés formájában gyakorolja.

A polgármester: A polgármestert a település lakossága közvetlenül - az önkormányzati képviselőkkel egyidejűleg - választja meg. A polgármester a testületi működés szempontjából a képviselő-testület tagjának minősül. A polgármester tevékenysége elsősorban a képviselő-

testülethez kötődik, felelős a képviselő-testület üléseinek előkészítéséért, összehívja és vezeti az ülést, képviseli azt, valamint köteles végrehajtani a képviselő-testület döntéseit.

A polgármester emellett irányítja a polgármesteri hivatalt, és címzettje egyes államigazgatási feladat- és hatásköröknek is (például a katasztrófavédelem és a honvédelmi igazgatás területén lát el államigazgatási feladatokat). A képviselő-testület egyes hatásköreit átruházhatja a polgármesterre. A polgármester képviseli az önkormányzatot más szervezetek előtt, és közvetlen kapcsolatot tart fenn a lakossággal, civil szervezetekkel.

Bizottságok

A képviselő-testület - munkájának segítésére - bizottságokat alakíthat. A bizottságok részben a helyi képviselők, részben külső szakértőkből állnak.

Polgármesteri hivatal: Az igazgatási feladatok ellátására, a képviselő-testület, a bizottságok, a polgármester tevékenységének biztosítására, döntéseinek előkészítésére és a meghozott döntések végrehajtására a képviselő-testület egységes **hivatalt hoz létre polgármesteri hivatal elnevezéssel. A polgármesteri hivatalok (közös önkormányzati hivatalok) kettős feladatkört látnak el:**

- az önkormányzati feladatok tekintetében döntés-előkészítő, ellenőrző, végrehajtó, adminisztratív funkciót gyakorolnak,
- valamint ellátják a jogszabályok által az önkormányzati közigazgatási szervekre megállapított államigazgatási feladat- és hatásköröket is.

Jegyző: A jegyző a képviselő-testület által kinevezett, a törvényben meghatározott képesítéssel rendelkező köztisztviselő, aki a polgármesteri hivatalt vezeti. Feladata kettős: egyrészt a képviselő-testületi munka kiszolgálása, másrészt elsőfokú államigazgatási hatósági feladatok ellátása. A jegyző feladatai: gondoskodik az önkormányzat működésével kapcsolatos feladatok ellátásáról, tanácskozási joggal vesz részt a képviselő-testület, a képviselő-testület bizottságának ülésén, évente beszámol a képviselő-testületnek a hivatal tevékenységéről, döntésre előkészíti a polgármester hatáskörébe tartozó államigazgatási ügyeket stb. A képviselő-testület döntéseinek törvényességéért a jegyző felel.

Részönkormányzat: A képviselő-testület valamely településrész sajátos érdekeinek képviseletére a települési képviselők, és az adott településrészen élő választópolgárokból településrészi önkormányzatot (részönkormányzatot) hozhat létre.

Önkormányzati társulások: Az önkormányzatok feladatellátás érdekében történő társulása önkormányzati alapjog. A helyi önkormányzatok képviselő-testületei szabadon megállapodhatnak abban, hogy egy vagy több önkormányzati feladat- és hatáskör hatékonyabb, célszerűbb ellátása érdekében társulást hoznak létre.

2.4. A közigazgatás személyzete

2.4.1. A közigazgatás feladatellátás

A közigazgatási szerveknél foglalkoztatottak állami és önkormányzati feladat- és hatáskörben végeznek főként jogalkalmazói és kapcsolódóan jogszabály előkészítési feladatokat.

2.4.2. A közigazgatási jogviszonyban foglalkoztatottak csoportosítása, jogállása,

A közigazgatási szerveknél foglalkoztatottak speciális jogviszonyban állnak, melyre külön jogszabályok vonatkoznak. A kormánytisztviselők¹¹, és közszolgálati tisztviselők mind a munkavállalókhöz, mind pedig a közalkalmazottakhoz képest többlet-jogosítványokat- és védelmet élveznek, ugyanakkor kötelezettségeik, felelősségük is meghaladja azokét.

Az egyes jogviszonyokra vonatkozó szabályozásokat az alábbi jogszabályok határozzák meg:

- 1) 2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról (a továbbiakban: Kit.),
- 2) 2011. évi CXCV. törvény a közszolgálati tisztviselőkről (a továbbiakban: Kttv.),
- 3) 2016. évi LII. törvény az állami tisztviselőkről (hatálya a fővárosi és megyei kormányhivatalok állami tisztviselőinek és állami ügykezelőinek állami szolgálati jogviszonyára terjed ki),
- 4) 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról,
- 5) 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről.

2.4.3. A közszolgálati tisztviselők

A közigazgatásban dolgozókat gyűjtőnéven közszolgálati tisztviselőknek nevezzük. Jogállásuk igazodik a közigazgatás felépítéséhez, vagyis az államigazgatásban, illetve az önkormányzati igazgatásban foglalkoztatottakra különül el. Jogállásukat a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Kttv.) határozza meg.

A Kttv. szabályozása (személyi hatály) kiterjed:

- a helyi önkormányzat képviselő-testületének polgármesteri hivatala, közterület-felügyelete, a közös önkormányzati hivatala (a továbbiakban: képviselő-testület hivatala) köztisztviselőjének és közszolgálati ügykezelőjének közszolgálati jogviszonyára,
- a polgármesterre és az alpolgármesterre, továbbá
- a Kormány által intézményfenntartásra kijelölt szerv kormánytisztviselőjének és kormányzati ügykezelőjének kormányzati szolgálati jogviszonyára.

Kiterjed továbbá: a kormányzati igazgatási szerv kormánytisztviselőjének és kormányzati ügykezelőjének kormányzati szolgálati jogviszonyára vagy a jogviszony egyes elemeire, ha

- a kormányzati igazgatásról szóló törvény ekként rendelkezik, vagy
- a kormányzati igazgatásról szóló törvény a jogviszony vagy annak egyes elemei tekintetében a hatályának hiányáról rendelkezik.

A Kttv. rendelkezései meghatározott esetekben kiterjednek:

A Köztársasági Elnöki Hivatal, az Országgyűlés Hivatala, az Alkotmánybíróság Hivatala, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal, a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság Hivatala, a Gazdasági Versenyhivatal, a Magyar Tudományos Akadémia Titkársága, a Magyar Művészeti Akadémia Titkársága, az Allambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, az Egyenlő Bánásmód Hatóság, a Közbeszerzési Hatóság, a Nemzeti Választási Iroda, az Országgyűlési Őrség és a Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatala

¹¹ 2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról (Kit)

köztisztviselőjének és közszolgálati ügykezelőjének közszolgálati jogviszonyára is a törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

Továbbá egyes rendelkezései kiterjednek

- 1) Azon magyar állampolgárokra is, akik pályázati eljárásban vesznek részt, illetve felvételüket kérik a toborzási adatbázisba.
- 2) Azon munkáltatókra és a velük munkaviszonyban álló munkavállalókra, amelyek esetében a munkaviszony létesítésre a Kttv. alapján kerül sor, továbbá a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény hatálya alá tartozó munkáltatóra és a közalkalmazottra, amelyek esetében a közalkalmazotti jogviszony létesítésére a Kttv. alapján kerül sor.
- 3) A hatálya kiterjed a polgármesterre, valamint a helyi önkormányzati képviselőre.
- 4) A hatálya - az ott meghatározottak szerint - kiterjed a Nemzeti Közszolgálati Egyetemre.
- 5) A törvény hatálya alá tartozó szervek jegyzékét a Kormány teszi közzé.

A Kttv. 258. § hatálya kiterjed a közigazgatási szervnél kormánytisztviselőnek, köztisztviselőnek, kormányzati, illetve közszolgálati ügykezelőnek nem minősülő munkavállaló munkaviszonyára.

Törvény eltérő rendelkezése hiányában a nemzeti köznevelésről szóló törvény szerinti oktatási központ mint az oktatásért felelős miniszter egyes köznevelési fenntartói feladatkörébe tartozó feladatainak ellátására kijelölt szerv, valamint a köznevelési közfeladat ellátásában fenntartóként részt vevő tankerületi központ kormánytisztviselőjének, kormányzati ügykezelőjének kormányzati szolgálati jogviszonyára is e törvény rendelkezéseit kell alkalmazni, azzal, hogy a tankerületi központban foglalkoztatott kormánytisztviselők esetében a tankerületi központ vezetőjének az illetményalap huszonhatszorosát meg nem haladó mértékű illetményét az oktatási központ vezetőjének javaslatára a kinevezési jogkör gyakorlója állapítja meg.

A Ktv. hatálya nem terjed ki:

- az Állami Számvevőszéknél foglalkoztatottakra és a Honvédség, a nemzetbiztonsági szolgálatok és a fegyveres biztonsági őrség szerveire,
- a helyi önkormányzat feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására - polgármesteri hivatalban – foglalkoztatottakra,
- a közfoglalkoztatás keretében foglalkoztatottra, valamint az egyszerűsített foglalkoztatás céljára létesített munkaviszonyban foglalkoztatottra, illetve alkalmi munkára irányuló egyszerűsített foglalkoztatás keretében foglalkoztatott munkavállalóra,
- a kormányzati igazgatásról szóló törvény hatálya alá tartozó tisztségviselőre.

A közszolgálati tisztviselők csoportosítása. Közszolgálati tisztviselő:

- a kormánytisztviselő,
- kormányzati ügykezelő,
- köztisztviselő,
- közszolgálati ügykezelő.

Kormánytisztviselő, köztisztviselő: a közigazgatási szerv feladat- és hatáskörében eljáró vezető és ügyintéző, aki előkészíti a közigazgatási szerv feladat- és hatáskörébe tartozó ügyeket érdemi döntésre, illetve - felhatalmazás esetén - a döntést kiadmányozza, kivéve, ha ezt a tevékenységet a rendvédelmi feladatokat ellátó szervnél más jogviszonyban álló személy végzi.

Kormányzati vagy közszolgálati ügykezelő: az, aki a közigazgatási szervnél közhatalmi, irányítási, ellenőrzési és felügyeleti tevékenység gyakorlásához kapcsolódó ügyviteli feladatot

lát el, valamint a külképviseletekről és a tartós külszolgálatról szóló törvény szerinti adminisztratív és technikai személyzet tagja.

Magyar Kormánytisztviselői és Állami Tisztviselői Kar (a továbbiakban: **MKK**): a kormánytisztviselők és az állami tisztviselők önkormányzattal rendelkező, közigazgatási szakmai köztestülete.

A kormányzati szolgálati jogviszonyban és a közsolgálati jogviszonyban (a továbbiakban együtt: közsolgálat) támasztott magatartási követelmények a személyiségi jogok, és az egyenlő bánásmód követelménye.

A jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a jóhiszeműség és a tisztesség elvének megfelelően kell eljárni, továbbá kölcsönösen együtt kell működni, és nem lehet olyan magatartást tanúsítani, amely a másik fél jogát, jogos érdekét sérti. A jogalanyok kötelesek egymást minden olyan tényről, adatról, körülményről vagy ezek változásáról tájékoztatni, amely a közsolgálat létesítése, valamint a jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése szempontjából lényeges.

A közsolgálati tisztviselő személyiségi joga akkor korlátozható, ha a korlátozás a közsolgálat rendeltetésével közvetlenül összefüggő okból feltétlenül szükséges és a cél elérésével arányos. A személyiségi jog korlátozásának módjáról, feltételeiről és várható tartamáról a közsolgálati tisztviselőt előzetesen tájékoztatni kell. A közsolgálati tisztviselő a személyiségi jogáról általános jelleggel előre nem mondhat le. A közsolgálati tisztviselő személyiségi jogáról rendelkező jognyilatkozatot érvényesen csak írásban tehet. A közszolgálattal, így különösen az illetménnyel kapcsolatban az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani. E követelmény megsértésének orvoslása nem járhat más közszolgálati tisztviselő jogának megsértésével, vagy csorbításával.

A kormányzati szolgálati jogviszony alanyai, jellege: A kormányzati szolgálati jogviszony az állam, valamint az állam nevében foglalkoztatott kormánytisztviselő között a köz szolgálata és munkavégzés céljából létesített különleges jogviszony, amely alapján a munkavégzéssel szükségszerűen együtt járó kötelezettségeken és jogosultságokon túlmenően mindkét felet többletkötelezettségek terhelik és jogosultságok illetik meg. A kormányzati szolgálati jogviszony alapján a kormánytisztviselő az MKK tagjává válik.

A kormányzati szolgálati jogviszony létesítése: A kormányzati szolgálati jogviszony kinevezéssel és annak elfogadásával jön létre. Elnyújtó rendelkezés hiányában a kormányzati szolgálati jogviszony határozatlan időre és teljes munkaidőre jön létre. A kinevezést és annak elfogadását írásba kell foglalni. Kormányzati szolgálati jogviszony tartósan távollevő kormánytisztviselő helyettesítése céljából vagy esetenként szükségessé váló feladat elvégzésére, illetve tartós külszolgálat ellátására létesíthető határozott időre.

Kormányzati szolgálati jogviszony:

- büntetlen előéletű,
- cselekvőképes,
- legalább érettségi végzettséggel rendelkező magyar állampolgárral létesíthető és tartható fenn.

Nem létesíthető kormányzati szolgálati jogviszony azzal, aki a Btk-ban meghatározott bűncselekmény miatt indult büntetőeljárás hatálya alatt áll.

Nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső kormányzati szolgálati jogviszony nem létesíthető azzal,

- aki nemzetbiztonsági ellenőrzéséhez nem járul hozzá,
- akinek nemzetbiztonsági ellenőrzése során nemzetbiztonsági kockázatot állapítottak meg, kivéve, ha a külön törvény szerint arra feljogosított személy, szerv vagy testület a kormányzati szolgálati jogviszony létesítését jóváhagyta.

A kormánytisztviselőnek kinevezésekor esküt kell tennie.

A kormányzati szolgálati jogviszony megszűnése, megszüntetése

A kormányzati szolgálati jogviszony megszűnik:

- 1) a kinevezésben foglalt határozott idő lejártával,
- 2) a kormánytisztviselő halálával,
- 3) törvényben meghatározott esetekben,
- 4) az igazságügyért felelős miniszter által vezetett minisztériumba beosztott bíró, bírósági titkár, illetve ügyész minisztériumi beosztásának megszűnésével,
- 5) a 70. életév betöltésével,
- 6) a prémiumévek programban történő részvétel, illetőleg különleges foglalkoztatási állományba helyezés esetén az erre vonatkozó külön törvény szabályai szerint,
- 7) az államigazgatási szerv jogutód nélküli megszűnésével,
- 8) a kormánytisztviselő politikai vezetővé történő megválasztásával, illetve kinevezésével,
- 9) a hivatalvesztés fegyelmi büntetéssel,
- 10) ha a kormánytisztviselő a társadalombiztosítási szabályok alapján az öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte és az öregségi teljes nyugdíjhoz szükséges szolgálati időt megszerezte, kivéve, ha a kormánytisztviselő kérelmére és hivatali érdek alapján a munkáltató a jogviszonyt fenntartja.

A kormányzati szolgálati jogviszony megszüntethető:

- 1) a felek közös megegyezésével,
- 2) áthelyezéssel a közigazgatási szervek között, illetve a közalkalmazotti vagy hivatásos szolgálati jogviszonyt szabályozó jogszabályok hatálya alá tartozó szervekhez,
- 3) lemondással,
- 4) felmentéssel,
- 5) azonnali hatállyal a próbaidő alatt.

A kormánytisztviselői hivatás etikai alapelvei

A kormánytisztviselőre vonatkozó hivatásetikai alapelvek különösen a hűség és elkötelezettség, a nemzeti érdekek előnyben részesítése, az igazságos és méltányos jogszolgáltatás, a méltóság és tisztesség, az előítéletektől való mentesség, a pártatlanság, a felelősségtudat és szakszerűség, az együttműködés, az intézkedések megtételére irányuló arányosság és a védelem.

3. Alkotmányjogi és jogi alapismeretek Jogi alapismeretek

3.1. A társadalmi norma, a jogi norma, a jog fogalma, szerkezete

3.1.1. A társadalmi norma, a jogi norma, a jog fogalma

A **társadalmi normák** a helyes és a követendő magatartás-előírásokat határozzák meg, amelyek be nem tartása hátrányos következményekkel jár. Az elvárást kifejező normától való eltérést vagy annak megsértését büntetik, míg a norma követését jutalmazzák. A társadalmi normák leggyakoribb fajtái az **erkölcsi normák** (morál, etika) **szokásnormák, illemszabályok** (etikett), **vallási szabályok**, és a szakmai-technikai normák.

A **jogi norma** általános értelemben olyan jogi magatartásszabály, amely előírja a követendő magatartást és szankciót. A jogi norma klasszikus megfogalmazás szerint **a jog legkisebb, még önmagában értelmes egysége, amely egy teljes, értelmezhető, követhető, alkalmazható magatartási szabályt alkot.**¹² A jogi norma és a jogszabály közötti kapcsolatot a **jogtétel** képezi. A jogtétel jogi mondat, gondolati és nyelvi egység, az a forma, amellyel a jogalkotó a normát, illetve a nem normatartalmú rendelkezéseit kifejezi.

A **jogi norma szerkezeti vagy másként funkcionális elemei:** a hipotézis, a diszpozíció és a jogkövetkezmény. A hipotézis (feltétel) a magatartás tipikus körülményeinek jogi megfogalmazása, amelyben a jogalkotó megjelöli a védett társadalmi érdeket, értéket. A diszpozíció (rendelkezés) a hipotézisben meghatározott feltételek esetén a jogi norma címzettjeinek milyen magatartást kell vagy lehet tanúsítania. A jogkövetkezmény a magatartási utasítás követése vagy nem követése esetére meghatározott rendelkezéseket tartalmazza. Az előírt magatartás követésének következménye a joghatás, a nemkövetése a szankció.

A jog fogalma:

- olyan magatartási szabályok és előírások összessége,
- amelyek keletkezése állami szervekhez kötődik, azaz az állam adja ki vagy szankcionálja, kényszerintézkedéseket hoz, vagy pedig valamilyen nem állami normaalkotó eljárást (például népszavazás) jogalkotásként ismer el,
- az adott társadalomban általánosan kötelező, vagyis általános érvényesség jellemzi,
- érvényesülését az állami szervek végső soron kényszerrel biztosítják.

A „jog” kifejezést több értelemben használjuk, ennek következtében több meghatározásával is találkozhatunk. Megkülönböztetjük az ún. **tárgyi jogot**, és az **alanyi jogot**. A tárgyi jog a jogszabályokat jelöli, az alanyi jog pedig az egyes személyekhez fűződő jogosultságokat és kötelezettségeket jelenti.

3.1.2. A jogforrási rendszer sajátosságai és a jogforrások

A **jogforrás** a jogszabályok jogrendszerben elfoglalt sajátos helyét, szerepét fejezi ki, azt, hogy a jogi norma, a jogszabály kitől, mely állami szervtől ered, és konkrétan milyen formában jelenik meg. Mindezek alapján a **jogforrás fogalma** a kibocsátó meghatározott módon és formában megjelenő akarata, amelyből a címzettek megismerhetik jogaikat és kötelességeiket. A **hierarchia alapszabálya**, hogy az alacsonyabb szintű szerv jogszabálya nem lehet ellentétes

¹² Szilágyi Péter: Jogi alaptan. Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest, 1992. 171.o.

az állami hierarchia magasabb szintjén álló állami szerv jogszabályával, azt nem módosíthatja, és nem helyezheti hatályon kívül.

3.1.3. Az uniós jog

Az Európai Unió jogrendszerének leírását a 7. fejezet, 7.4. alfejezet tartalmazza.

3.1.4. A jogalkotó szervek által kibocsátott jogszabályok

Magyarország Alaptörvényében (2011. április 25.) meghatározottak szerint jogszabály:

- 1) a törvény,
- 2) a kormányrendelet,
- 3) a miniszterelnöki rendelet,
- 4) a miniszteri rendelet,
- 5) a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete,
- 6) az önálló szabályozó szerv¹³ vezetőjének rendelete¹⁴
- 7) és az önkormányzati rendelet.

Jogszabály továbbá a Honvédelmi Tanács rendkívüli állapot idején és a köztársasági elnök szükségállapot idején kibocsátott rendelete.

3.1.5. Közjogi szervezetszabályozó eszközök

A **közjogi szervezetszabályozó eszközök** fogalmát a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) vezette be, hatályon kívül helyezve az –e tárgyú korábbi állami irányítás jogi eszközei elnevezésű jogintézményt. A Jat. értelmében¹⁵ közjogi szervezetszabályozó eszközök a **normatív határozat** és **normatív utasítás**.

Az Országgyűlés, a Kormány és más testületi központi államigazgatási szerv, az Alkotmánybíróság, a Költségvetési Tanács **normatív határozatban** szabályozza az általa irányított szervek, valamint saját tevékenységét, működését és szervezetét, továbbá saját cselekvési programját.

Normatív utasításban szabályozhatja a köztársasági elnök, a miniszterelnök, a központi államigazgatási szerv vezetője, az Országos Bírósági Hivatal elnöke, a legfőbb ügyész, az alapvető jogok biztosa, a Magyar Nemzeti Bank elnöke, az Állami Számvevőszék elnöke, a fővárosi és megyei kormányhivatal vezetője, valamint a polgármester, a főpolgármester, a megyei közgyűlés elnöke (a továbbiakban együtt: polgármester) és a jegyző a vezetése, az irányítása vagy a felügyelete alá tartozó szervek szervezetét és működését, valamint tevékenységét.

Törvényben meghatározott tárgykörben normatív utasítást adhat ki: az Országgyűlés, a köztársasági elnök, az Alkotmánybíróság, az alapvető jogok biztosa, az önálló szabályozó szerv, valamint a minisztérium hivatali szervezetének vezetője, **amely a szerv állományába tartozó személyekre kötelező.**

A közjogi szervezetszabályozó eszköz jogszabállyal nem lehet ellentétes, benne jogszabály rendelkezése nem ismételt meg. A közjogi szervezetszabályozó eszközökre vonatkozó rendelkezések nem érintik a kibocsátásukra jogosultak - más jogszabályon alapuló - egyedi határozat meghozatalára vagy egyedi utasítás adására vonatkozó jogát.

¹³ Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) Állam című fejezetének 23. cikke alapján Az Országgyűlés sarkalatos törvényben a végrehajtó hatalom körébe tartozó egyes feladat- és hatáskörök ellátására és gyakorlására önálló szabályozó szerveket hozhat létre.

¹⁴ A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal.

¹⁵ Jat. 1.§. (1) bekezdés b) pontja

A jogszabályokat – az önkormányzati rendelet kivételével - a Magyar Közlönyben kell kihirdetni. A minősített adatot nem tartalmazó közjogi szervezetszabályozó eszközt - a helyi önkormányzat képviselő-testületének normatív határozata kivételével - a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

3.1.6. Magyarország jogrendszerének jogági tagozódása

A **jogrendszer** egy adott állam érvényes jogi normáinak és ahhoz kapcsolódó egyéb jogi előírásainak (jogelvek, célmeghatározások) összessége. A **jogág** a jogrendszeren belül viszonylagosan elkülönült rész, a jogi normák hasonló tartalommal és formával jellemezhető, azonos vagy hasonló magatartásokat azonos módszerrel szabályozó összefüggő csoportja, sajátos jogdogmatikai megoldásokkal, sajátos módszerekkel. A jogalanyok hierarchikus viszonya alapján teszünk különbséget a **közjog** (pl. alkotmányjog, büntetőjog) és a **magánjog** (pl. polgári jog, családjog) között.

3.2. Általános jogalkotási és jogalkalmazási ismeretek

3.2.1. A jogképződés fogalma, fajtái

A jog keletkezésének két alapvető módját különböztetjük meg: a jogalkalmazói jogképződést és a jogalkotást.

A **jogalkalmazói jogképződés** azt a folyamatot jelöli, amikor a jogalkalmazói szervek tevékenysége során jogi normák jönnek létre. A jogalkalmazói jogképződés (jogalkalmazói jog) kifejezés helyett a szokásjogi jogképződést (szokásjog) és a bírói jogképződést (bírói jog tipikus példája az angolszász jogrendszerek precedens jogA) használjuk, előfordul az íratlan jog kifejezés is.

3.2.2. A jogalkotás fogalma, fajtái

A **jogalkotás** a kifejezetten jogalkotó hatáskörrel felruházott állami szervek tevékenysége. A jogalkotásnak két fajtáját különböztetjük meg: a törvényhozást és a rendeletalkotást.

A jogalkotó szervek az alábbi jogszabályokat alkotják:

- 1) az Országgyűlés törvényt,
- 2) a Kormány rendeletet,
- 3) a miniszterelnök miniszterelnöki rendeletet, a Kormány tagjai miniszteri rendeletet,
- 4) a Magyar Nemzeti Bank elnöke rendeletet,
- 5) a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság elnöke rendeletet,
- 6) a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal elnöke rendeletet,
- 7) az önkormányzatok rendeletet.

A **törvényhozás** általában a legfelső állami szervek jogalkotásra irányuló tevékenységét jelenti. A **törvényhozás tárgyát** általában a legállandóbb jellegű és legjelentősebb társadalmi viszonyok, leginkább jellemző, tipikus emberi magatartások képezik, mivel azok igénylik a törvényi formát. Az Alaptörvény szerint a törvényhozás joga az Országgyűlést illeti, ilyen elnevezéssel tehát kizárólag az Országgyűlés alkothat jogszabályt.

Rendeletalkotás minden olyan jogalkotás, amely nem törvényhozás, általában a Parlamentnek alárendelt kormányzati és államigazgatási szervek jogalkotó tevékenysége. A Kormány tagja törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, feladatkörében eljárva, önállóan vagy más miniszter egyetértésével rendeletet alkot, amely

törvénnyel, kormányrendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.¹⁶

3.2.3. A jogalkalmazás fogalma, műveletei

A jogalkalmazás az arra feljogosított állami szervek olyan monopolizált és formalizált tevékenysége, amely során az általánosan megfogalmazott magatartási szabályt (normát) konkrét egyedi esetre alkalmazzák, és amely tevékenységükkel egyedi jogviszonyokat hoznak létre, módosítanak vagy szüntetnek meg.¹⁷ Legfontosabb típusai a közigazgatási és a bírói jogalkalmazás.

A jogalkalmazás öt legfontosabb művelete:

- 1) **a vonatkozó jogszabályok hiteles szövegének kikeresése, megállapítása és kötelező erejük vizsgálata.** A jogszabály kiválasztásához a jogalkalmazónak a tényállásról, az esetről bizonyos kiinduló adatokkal kell rendelkeznie, amire a mások által szolgáltatott információ (feljelentés, keresetlevél, vádirat) vagy saját tapasztalat nyomán (nyomozás, ellenőrzés) tesz szert,
- 2) **a tényállás megállapítása, pontosabban a ténymegállapítások összegyűjtése, megértése, mérlegelése, áttekintése.** Sajátos megismerési tevékenység a jogilag releváns tények kiszűrése, értékelése,
- 3) **a jogszabály értelmezése** a jogi norma konkrét tényállásra vonatkozó tartalmának feltárása,
- 4) **a megállapított tényállás jogi minősítése** a jogalkalmazás folyamatának döntő eleme, mivel ekkor történik a jogszabály általános előírásainak és valamennyi konkrét eseti tényállás egyediségének egymásra vetítése,
- 5) **a jogkövetkezmények megállapítása** a jogalkalmazás folyamatának utolsó, záró művelete. Közvetlenül a tényállás jogi minősítéséhez kapcsolódik, azzal nem állhat ellentétben.

Alkotmányjogi alapismeretek

3.3. Az alkotmány fogalma, az alkotmányossági követelmények

Az **alkotmány** olyan különleges alaptörvényt jelent, amelyben az állam önmagát korlátozva biztosítja polgárai számára az alapvető jogokat, és megszabja a hatalom gyakorlásának törvényes kereteit és szervezetét.¹⁸ Formai értelemben is különleges alaptörvény, mivel a jogforrási hierarchia csúcsán helyezkedik el, és speciális megalkotásának, módosításának feltételei.

Az **alkotmányosság elvi szintű deklarációk sorozata**, összefoglalja a demokratikus alkotmány tartalmát és gyakorlati megvalósulási kritériumait.¹⁹ Mindezek alapján az alkotmány szükséges és konjunktívan érvényesülő – alkotmányosság fogalmi körébe tartozó – elemei a következők: népszuverenitás és a népképviselő elve; a hatalmi ágak szétválasztásának és

¹⁶ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 18. cikk (3) bek.

¹⁷ Dr. Mackó Mária-Dr. Szigeti Péter Jog és jogállam, Állam- és jogelméleti alapismeretek. Rejtjel kiadó Budapest, 2004. 122.o.

¹⁸ Kukorelli István: Alkotmánytan, Osiris kiadó Budapest 1995. 9. o.

¹⁹ Az alkotmányosság eszméjének nem csupán a deklaráció szintjén kell megvalósulnia, hanem az alkotmányban és az államszervezési, közhatalmi modellben olyan garanciáknak kell lenni, melyek az alkotmányosság megvalósulását biztosítják. Ezek hiányában ún. „fiktív vagy nem realizált” alkotmányról beszélünk.

egyensúlyának elve; a törvények uralma, a jogállam megvalósítása; az egyenjogúság elve; az emberi jogok deklarációja.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) valamint Magyarország Alaptörvényének Átmeneti Rendelkezései (2011. december 31.) – (a továbbiakban: Átmeneti rendelkezések) - 2012. január 1-én lépett hatályba. Az Átmeneti rendelkezések az Alaptörvény részét képezik.

3.4. Az államhatalmi szervek rendszere

A demokratikus állam alapvető jellemzője, hogy az egyes hatalmi ágak (törvényhozói, bírói, végrehajtói) és az egyes feladatok megvalósítására létrehozott szervek az alkotmányban meghatározott hatásköreiket gyakorolják, egymás hatásköreit nem vonhatják el (hatalommegosztás elve). Közöttük a „fékek és ellensúlyok elvének” alkalmazásával egyensúly jön létre, nincsenek egymással alá-fölérendeltségi viszonyban, kontrollálják egymás tevékenységét.

3.4.1. Az Országgyűlés

Az **Országgyűlés** Magyarország legfőbb népképviselői szerve. Az Országgyűlés feladatkörei, hatáskörei:

- 1) megalkotja és módosítja Magyarország Alaptörvényét,
- 2) törvényeket alkot,
- 3) elfogadja a központi költségvetést, és jóváhagyja annak végrehajtását,
- 4) felhatalmazást ad a feladat- és hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére,
- 5) megválasztja a köztársasági elnököt, az Alkotmánybíróság tagjait és elnökét, a Kúria elnökét, az Országos Bírói Hivatal elnökét, a legfőbb ügyészt, az alapvető jogok biztosát és helyetteseit, valamint az Állami Számvevőszék elnökét,
- 6) megválasztja a miniszterelnököt, dönt a Kormánnyal kapcsolatos bizalmi kérdésekről;
- 7) feloszlatja az Alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testületet,
- 8) határoz a hadiállapot kinyilvánításáról és a békekötésről,
- 9) különleges jogrendet érintő, valamint katonai műveletekben való részvétellel kapcsolatos döntéseket hoz,
- 10) közkegyelmet gyakorol,
- 11) az Alaptörvényben és törvényben meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

Az **országgyűlési képviselők létszáma** százkilencvenkilenc. Százhat országgyűlési képviselőt egyéni választókerületben, kilencvenhárom országgyűlési képviselőt országos listán választanak. Minden egyéni választókerületben egy országgyűlési képviselő választható. Az egyéni választókerületben képviselőjelölt párt jelöltjeként vagy független jelöltként indulhat. Országos lista pártlistaként vagy nemzetiségi listaként állítható.

Az országgyűlési képviselők jogai és kötelezettségei egyenlők, tevékenységüket a köz érdekében végzik, e tekintetben nem utasíthatók. Az országgyűlési képviselőt **mentelmi jog** és a függetlenségét biztosító javadalmasítás illeti meg. Az **országgyűlési képviselő** kérdést intézhet az alapvető jogok biztosához, az Állami Számvevőszék elnökéhez, a legfőbb ügyészhez és a Magyar Nemzeti Bank elnökéhez a feladatkörükbe tartozó bármely ügyben. Az országgyűlési képviselő **interpellációt és kérdést** intézhet a Kormányhoz és a Kormány tagjához a feladatkörükbe tartozó bármely ügyben.

Az **Országgyűlés tisztségviselői**: az Országgyűlés -elnöke (házelnök), az -alelnöke (alelnök), a -háznagya (háznagy) és az Országgyűlés jegyzője (jegyző).

Az Országgyűlés **országgyűlési bizottságként** állandó bizottságokat és a nemzetiségeket képviselő bizottságot hoz létre, valamint eseti bizottságot és vizsgálóbizottságot hozhat létre.

Az országgyűlési képviselők tevékenységük összehangolására a házszabályi rendelkezésekben meghatározott feltételek szerint országgyűlési képviselőcsoportot alakíthatnak.

Az Országgyűlés zavartalan működésének biztosítása és méltóságának megőrzése érdekében az Országgyűlés elnöke a házszabályi rendelkezésekben meghatározott rendészeti és fegyelmi jogkört gyakorol. Az Országgyűlés biztonságáról **országgyűlési őrség** gondoskodik. Az országgyűlési őrség működését az Országgyűlés elnöke irányítja.

Az Országgyűlés hivatali szervezete az **Országgyűlés Hivatala**, amely az Országgyűlés szervezeti, működtetési, ügyviteli és döntés-előkészítési feladatait ellátó központi költségvetési szerv.

3.4.2. A Kormány

A kormányzás tágabb értelemben a kormányzati tevékenység gyakorlását jelenti, szűkebb értelemben kormányzáson a Kormány²⁰ munkáját, feladatainak megvalósítását, hatásköreinek gyakorlását értjük.²¹

A **Kormány** a végrehajtó hatalom általános szerve, amelynek feladat- és hatásköre kiterjed mindarra, amit az Alaptörvény vagy jogszabály kifejezetten nem utal más szerv feladat- és hatáskörébe. A Kormány az Országgyűlésnek felelős.

A **Kormány** a közigazgatás legfőbb szerve, törvényben meghatározottak szerint államigazgatási szerveket hozhat létre. Feladatkörében eljárva a Kormány törvényben nem szabályozott tárgykörben, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján rendeletet alkot, mely törvénnyel nem lehet ellentétes.

A **Kormány tagjai** a miniszterelnök és a miniszterek. A **Kormány tagja tevékenységéért felelős** az Országgyűlésnek, valamint a miniszter a miniszterelnöknek. A Kormány tagja részt vehet és felszólalhat az Országgyűlés ülésein. Az Országgyűlés és az országgyűlési bizottság az ülésén való megjelenésre kötelezheti a Kormány tagját.

3.4.3. A köztársasági elnök

Magyarország államfője a köztársasági elnök,²² aki kifejezi a nemzet egységét, és örködik az államszervezet demokratikus működése felett. A köztársasági elnök a Magyar Honvédség főparancsnoka. Jogköreit önállóan, illetve egyes jogköreit a Kormány tagjának ellenjegyzésével gyakorolhatja.

A köztársasági elnök:

- 1) képviseli Magyarországot,
- 2) részt vehet és felszólalhat az Országgyűlés ülésein,
- 3) törvényt kezdeményezhet,
- 4) országos népszavazást kezdeményezhet,

²⁰ Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) 2012. január 01-i hatályba lépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének 15-22 cikkei tartalmazzák a hatályos joganyagot.

²¹ Kilényi im. 54.o

²² Magyarország Alaptörvényének (2011..) 2012. január 01-i hatályba lépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének 9-14 cikkei, továbbá a köztársasági elnök jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CX törvény tartalmazzák a hatályos joganyagot.

- 5) kitűzi az országgyűlési képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választását, valamint az európai parlamenti választás és az országos népszavazás időpontját,
- 6) különleges jogrendet érintő döntéseket hoz,
- 7) összehívja az Országgyűlés alakuló ülését,
- 8) feloszlatja az Országgyűlést,
- 9) az elfogadott törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára megküldheti az Alkotmánybíróságnak, vagy megfontolásra visszaküldheti az Országgyűlésnek,
- 10) javaslatot tesz a miniszterelnök, a Kúria elnöke, az Országos Bírósági Hivatal elnöke, a legfőbb ügyész és az alapvető jogok biztosa személyére,
- 11) kinevezi a hivatásos bírákat és a Költségvetési Tanács elnökét,
- 12) megerősíti tisztségében a Magyar Tudományos Akadémia elnökét és a Magyar Művészeti Akadémia elnökét,
- 13) kialakítja hivatala szervezetét.

A köztársasági elnök a Kormány tagjának ellenjegyzésével:

- 1) az Országgyűlés felhatalmazása alapján elismeri a nemzetközi szerződés kötelező hatályát,
- 2) megbízza és fogadja a nagyköveteket és a követeket,
- 3) kinevezi a minisztereket, a Magyar Nemzeti Bank elnökét, alelnökeit, az önálló szabályozó szerv vezetőjét és az egyetemi tanárokat,
- 4) megbízza az egyetemek rektorait,
- 5) kinevezi és előlépteti a tábormokokat,
- 6) törvényben meghatározott kitüntetések, díjakat és címeket adományoz, valamint engedélyezi külföldi állami kitüntetések viselését,
- 7) gyakorolja az egyéni kegyelmezés jogát,
- 8) dönt a feladat- és hatáskörébe tartozó területszervezési kérdésekben,
- 9) dönt az állampolgárság megszerzésével és megszűnésével kapcsolatos ügyekben,
- 10) dönt mindazokban az ügyekben, amelyeket törvény a hatáskörébe utal.

A **köztársasági elnök személye sérthetetlen**, ellene büntetőeljárást csak megbízatásának megszűnése után lehet indítani. A **köztársasági elnöki tisztség összeegyeztethetetlen** minden más állami, társadalmi, gazdasági és politikai tisztséggel vagy megbízatással. Ezért más keresőfoglalkozást nem folytathat, és egyéb tevékenységéért - a szerzői jogi védelem alá eső tevékenység kivételével - díjazást nem fogadhat el. A köztársasági elnököt feladatainak ellátásában a Hivatal segíti.

3.4.4. A bíróság

A bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el. Bíróság a rendes és a közigazgatási bíróság.

A rendes bíróságok döntenek büntetőügyben, magánjogi jogvitában és törvényben meghatározott egyéb ügyben. **A rendes bírósági szervezet legfőbb szerve a Kúria**, amely biztosítja a rendes bíróságok jogalkalmazásának egységét, a rendes bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz.

A közigazgatási bíróságok döntenek közigazgatási jogvitákban és törvényben meghatározott egyéb ügyben. **A közigazgatási bírósági szervezet legfőbb szerve a Közigazgatási Felsőbíróság**, amely biztosítja a közigazgatási bíróságok jogalkalmazásának egységét, a közigazgatási bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz.

A bírósági szervezet többszintű. Az ügyek meghatározott csoportjaira **külön bíróságok** létesíthetők.²³

A **bíróságok**²⁴ **igazságszolgáltatási tevékenységet** látnak el. **Az igazságszolgáltatás** olyan **jogalkalmazó tevékenység**, amelyben egyedi jogvitás ügyek jogszabályok alapján történő eldöntése valósul meg a jogszerű állapot helyreállítása, illetőleg a jogsérelem által okozott joghátrány kiegyenlítése céljából. A bíróságok a vitássá tett vagy megsértett jogról, az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről, a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról - törvényben szabályozott eljárás során - véglegesen döntenek. **A bíróságok a jogalkalmazási tevékenységük során biztosítják a jogszabályok érvényesülését.**

A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak²⁵.

A bíróság határozata mindenkire kötelező, ideértve azt is, ha a bíróság valamely ügyben hatáskörét vagy ennek hiányát állapítja meg. **A bíróság előtt mindenki egyenlő.**

A bíróság dönt

- büntetőügyben, magánjogi jogvitában, törvényben meghatározott egyéb ügyben,
- a közigazgatási határozatok törvényességéről,
- az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről,
- a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról.

Magyarországon az igazságszolgáltatást a következő bíróságok gyakorolják:

- a Kúria,
- az ítéletábla,
- a törvényszék,
- a járásbíróság és
- a közigazgatási és munkaügyi bíróság.

A **bíróság** fő szabály szerint **tanácsban ítélik**. Egyesbíróként és a tanács elnökeként csak hivatásos bíró járhat el. Törvény által meghatározott ügyekben, egyesbíró hatáskörében bírósági titkár is eljárhat. Törvény által meghatározott ügyekben és módon nem hivatásos bírák is részt vesznek az ítékezésben.

A **bírák és az ülnökök függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve**, a jogszabályok alapján meggyőződésüknek megfelelően döntenek, az ítélezési tevékenységükkel összefüggésben nem befolyásolhatók és nem utasíthatók. A **bíró szolgálati viszonya kinevezéssel** jön létre. A bírót az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. A bírák nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.

A bíróságok igazgatásának központi feladatait az **Országos Bírósági Hivatal** elnöke végzi. Az Országos Bírői Tanács felügyeli a bíróságok központi igazgatását. Az Országos Bírői Tanács és más bírói önkormányzati szervek közreműködnek a bíróságok igazgatásában.

²³ Magyarország Alaptörvénye 28. cikk. Lásd még A közigazgatási bíróságokról szóló törvény hatálybalépéséről és egyes átmeneti szabályokról szóló 2018. évi CXXXI. törvény. (hatályos 2020. január 01-től)

²⁴ Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) Állam című fejezetének 25-28. cikkei tartalmazzák a hatályos joganyagot. Kapcsolódó jogszabály még a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény

²⁵ Magyarország Alaptörvénye 28. cikk

3.4.5. Az ügyészség

A legfőbb ügyész és az ügyészség²⁶ független, az igazságszolgáltatás közreműködőjeként, mint közvádó az állam büntetőigényét érvényesíti. Az ügyészség üldözi a bűncselekményeket, fellép más jogsértő cselekményekkel és mulasztásokkal szemben, valamint elősegíti a jogellenes cselekmények megelőzését. **A legfőbb ügyész és az ügyészség az Alaptörvény szerint:**

- jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben,
- képviseli a közvédat a bírósági eljárásban,
- felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett,
- törvény által meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

Az **ügyészségről** szóló 2011. évi CLXIII. törvény két alapvető feladatkört határoz meg az ügyészség számára. Egyrészt az igazságszolgáltatásban való közreműködést, másrészt eljárást a közérdek védelmében. Az ügyészség az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam büntetőigényét a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott feltételek szerint; irányítja, felügyeli, illetve elvégzi a vádat előkészítő nyomozási eljárást, képviseli a közvédat a bírósági eljárásban, felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett.

Az **ügyészség** független, csak a törvényeknek alárendelt önálló alkotmányos szervezet. Az ügyészség a feladatait a döntésért felelős ügyészségi alkalmazott személyének megállapítását biztosító, alá-fölérendeltségen alapuló szervezeti rendben végzi. Az ügyészi szervezetet a legfőbb ügyész vezeti és irányítja, kinevezi az ügyészeket. A legfőbb ügyész sem közvetlenül, sem közvetve nem utasítható valamely meghatározott tartalmú egyedi döntés meghozatalára vagy megváltoztatására.

Magyarország ügyészi szervei:

- a Legfőbb Ügyészség,
- a fellebbviteli főügyészségek,
- a főügyészségek,
- a járási ügyészségek.

Az ügyészek nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet. A legfőbb ügyészt és az ügyészeket az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg.

3.4.6. Az alapvető jogok biztosa

Az **alapvető jogok biztosa**²⁷ **alapjogvédelmi tevékenységet lát el**, eljárását bárki kezdeményezheti. Az alapvető jogok biztosa az alapvető jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszásságokat vizsgálja vagy kivizsgálhatja, orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményez.

²⁶ Az Ügyészség jogállását, szervezetét, feladat- és hatáskörét az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény határozza meg. Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25.) 2012. január 1-i hatályba lépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének 29. cikke tartalmazza a hatályos joganyagot.

²⁷ Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jogintézménye a skandináv államok joggyakorlatából ismert, szószóló (ombudsman) jogintézmény mintájára jött létre. Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25.) 2012. január 1-i hatályba lépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének Alapvető jogok biztosa című 30. cikke, továbbá az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény tartalmazza a hatályos joganyagot.

Az alapvető jogok biztosának helyettesei:

- Az alapvető jogok biztosának a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettese.
- Az alapvető jogok biztosának a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese.

Az alapvető jogok biztosának és helyettesének a megbízatása összeegyeztethetetlen minden más állami, önkormányzati, társadalmi és politikai tisztséggel vagy megbízatással. Más keresőtevékenységet nem folytathat, és egyéb tevékenységéért - a tudományos, oktatói, művészeti, szerzői jogi védelem alá eső, valamint lektori és szerkesztői tevékenységet kivéve - díjazást nem fogadhat el, vagyonnyilatkozat tételre kötelezett.

Az alapvető jogok biztosát és helyettesét az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. Az alapvető jogok biztosának a feladatával kapcsolatos ügyvitel és előkészítés teendőit a Hivatal látja el.

3.4.7. Az önálló szabályozó szervek

Az Országgyűlés sarkalatos törvényben a végrehajtó hatalom körébe tartozó egyes feladat- és hatáskörök ellátására és gyakorlására önálló szabályozó szerveket hozhat létre.

Az önálló szabályozó szerv vezetője törvényben kapott felhatalmazás alapján, sarkalatos törvényben meghatározott feladatkörében rendeletet ad ki, amely törvénnyel, kormányrendelettel, miniszterelnöki rendelettel, miniszteri rendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes. Az önálló szabályozó szerv vezetőjét rendelet kiadásában az általa rendeletben kijelölt helyettese helyettesítheti. Hatályos jogunkban önállós szabályozó szerv a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, valamint a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal.

3.4.8. Az Alkotmánybíróság

Az **Alkotmánybíróság**²⁸ az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve, székhelye Budapest.

Az Alkotmánybíróság:

- a) az Alaptörvénnyel való összhang szempontjából megvizsgálja az elfogadott, de ki nem hirdetett törvényeket,
- b) bírói kezdeményezésre felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját,
- c) alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját,
- d) alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját,
- e) a Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére felülvizsgálja a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját,
- f) vizsgálja a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését,
- g) az Alaptörvényben, illetve sarkalatos törvényben meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

²⁸ Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25.) 2012. január 1-i hatályba lépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének az Alkotmánybíróság című 24. cikke, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény tartalmazza a hatályos joganyagot.

Az Alkotmánybíróság

- b), c) és e) pontokban foglalt hatáskörében megsemmisíti az Alaptörvénnyel ellentétes jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést,
 - a d) pontban foglalt hatáskörében megsemmisíti az Alaptörvénnyel ellentétes bírói döntést,
 - az f) pontjában foglalt hatáskörében megsemmisítheti a nemzetközi szerződésbe ütköző jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést,
- illetve, sarkalatos törvényben meghatározott jogkövetkezményt állapít meg.

Az Alkotmánybíróság tagja független, csak az Alaptörvénynek és a törvényeknek van alárendelve. Az Alkotmánybíróság tagjának megbízatása összeegyeztethetetlen minden más állami vagy önkormányzati, társadalmi, politikai, gazdasági tisztséggel, illetve megbízatással, kivéve a tudományos és felsőoktatási tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó tisztségeket, ha az az alkotmánybírói feladatok ellátását nem akadályozza. Az Alkotmánybíróság tagja a tudományos, oktatói, művészeti, lektori, szerkesztői, valamint a jogi oltalom alá eső szellemi tevékenységen kívül más kereső foglalkozást nem folytathat. Az Alkotmánybíróság tagját mentelmi jog illeti meg.

3.4.9. Az Állami Számvevőszék

Az **Állami Számvevőszék**²⁹ az Országgyűlés pénzügyi-gazdasági ellenőrző szerve, amely az Országgyűlésnek alárendelve látja el feladatát. Az Állami Számvevőszék törvényben meghatározott feladatkörében ellenőrzi a központi költségvetés végrehajtását, az államháztartás gazdálkodását, az államháztartásból származó források felhasználását és a nemzeti vagyion kezelését. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési tevékenysége során minden más szervezettől független, általános hatáskörrel végzi a közpénzekkel és az állami és önkormányzati vagyionnal való felelős gazdálkodás ellenőrzését. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési, javaslattételi, véleményezési, és eljárás kezdeményezési jogosítványokkal rendelkezik.

3.4.10. A helyi önkormányzatok

A helyi önkormányzatok részletes ismertetését lásd 2. fejezet Közigazgatási szervezeti igazgatás 2.3. Önkormányzati igazgatás alcím alatt.

3.5. Az alapvető jogok és kötelezettségek rendszere

3.5.1. Az alapvető jogok csoportosítása, korlátozása

A demokratikus jogállamokban kialakított jogrendszerekben egyes alapvető jogok, és tartalma oltalmat élvez, azok lényeges, tartalma nem korlátozható. Az Alaptörvény³⁰ kimondja, hogy az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait. Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

²⁹ Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) 2012. január 1-i hatályba lépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének 43. cikke tartalmazza a hatályos joganyagot. A 2011. évi LXVI. törvény határozza meg az Állami Számvevőszék jogállását, hatáskörét, feladatait.

³⁰ Magyarország Alaptörvénye I. Cikk (1)-(3) bekezdése

3.5.2. Az egyes alapvető jogok

Az alapvető jogok:³¹

- 1) az élethez való jog,³²
- 2) az emberi méltósághoz való jog,³³
- 3) a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jog,³⁴
- 4) törvény előtti egyenlőség,³⁵
- 5) a jogorvoslati jog,³⁶
- 6) jogos védelemhez való jog,³⁷
- 7) a tulajdonhoz való jog,³⁸
- 8) a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának joga,³⁹
- 9) a személyiséghez kapcsolódó jogok,⁴⁰
- 10) a gondolat, a lelkiismeret és a vallásszabadsághoz való jog,⁴¹
- 11) az egyenjogúsághoz való jog,
- 12) a petíciós jog,⁴²
- 13) az egyesülési és a gyülekezési jog,⁴³
- 14) a szólás- és sajtószabadság,⁴⁴
- 15) a választójog,⁴⁵
- 16) a helyi önkormányzás joga,⁴⁶
- 17) a munkához való jog,⁴⁷
- 18) a pihenéshez való jog,
- 19) az egészséghez való jog,⁴⁸
- 20) a szociális biztonsághoz való jog,⁴⁹
- 21) tudományos kutatás művészeti alkotás szabadsága,⁵⁰
- 22) a művelődéshez való jog.⁵¹

3.5.3. Az alapvető köteleességek

Az állampolgári kötelezettségek cselekvési korlátokat határoznak meg a társadalmi életviszonyok fenntartása érdekében. **Az állampolgári (alapvető) köteleességek az Alaptörvényben:**

³¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG

³² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG I. Cikk

³³ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG II. Cikk

³⁴ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG I. Cikk

³⁵ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XV., XXIV. Cikk

³⁶ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XXV. Cikk

³⁷ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG V. Cikk

³⁸ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XIII. Cikk

³⁹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG IV., XXVII. Cikk

⁴⁰ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG VI. Cikk

⁴¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG VII. Cikk

⁴² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XV. Cikk

⁴³ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG VIII. Cikk

⁴⁴ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG IX. Cikk

⁴⁵ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XI II. Cikk

⁴⁶ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XIII. Cikk

⁴⁷ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XII. Cikk

⁴⁸ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XX. Cikk

⁴⁹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XIX.; XXII. Cikk

⁵⁰ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG X. Cikk

⁵¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XI. Cikk

- 1) Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni.⁵² **(Hozzájárulás állami és közösségi feladatokhoz)**
- 2) A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.⁵³ **(Természeti erőforrások megőrzésének kötelessége)**
- 3) Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek.⁵⁴ **(Jogszabályok betartásának kötelezettsége)**
- 4) Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.⁵⁵ **(Közösség érdekében végzett munkavégzés)**
- 5) A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. E kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását.⁵⁶ **(Gondoskodási és tankötelezettség)**
- 6) A nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni.⁵⁷ **(Rászoruló szülő ellátása)**
- 7) Aki a környezetben kárt okoz, köteles azt – törvényben meghatározottak szerint – helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni. **(Kárviselési és kártérítési kötelezettség a környezeti károkozásért)**
- 8) Teherbíró képességének, illetve a gazdaságban való részvételének megfelelően mindenki hozzájárul a közös szükségletek fedezéséhez.⁵⁸ **(Közteherviselés)**
- 9) Minden magyar állampolgár köteles a haza védelmére. Rendkívüli állapot idején, vagy ha arról megelőző védelmi helyzetben az Országgyűlés határoz, a magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú, magyar állampolgárságú férfiak katonai szolgálatot teljesítenek. Ha a hadkötelezett lelkiismereti meggyőződésével a fegyveres szolgálat teljesítése összeegyeztethetetlen, fegyver nélküli szolgálatot teljesít.⁵⁹ **(Honvédelmi kötelezettség)**
- 10) Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára rendkívüli állapot idejére – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – honvédelmi munkakötelezettség írható elő.⁶⁰ **(Honvédelmi munkakötelezettség)**
- 11) Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – polgári védelmi kötelezettség írható elő.⁶¹ **(Polgári védelmi kötelezettség)**
- 12) Honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – mindenki gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhető.⁶² **(Anyagi szolgáltatási kötelezettség)**

⁵² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) O cikk.

⁵³ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) P cikk.

⁵⁴ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) R cikk (2) bekezdés.

⁵⁵ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XII cikk (1) bekezdés.

⁵⁶ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XVI cikk (3) bekezdés.

⁵⁷ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XVI cikk (4) bekezdés.

⁵⁸ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXX cikk (1) bekezdés.

⁵⁹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXXI cikk (1)-(3) bekezdés.

⁶⁰ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXXI cikk (4) bekezdés.

⁶¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXXI cikk (5) bekezdés.

⁶² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXXI cikk (6) bekezdés.

4. Emberi jogi, polgári jogi és kisebbségjogi, közigazgatási és belügyi alapismeretek

4.1. Emberi jogi alapismeretek

A továbbiakban az emberi, az állampolgári, és az alapjog fogalmi meghatározásait tekintjük át. **Emberi jog** olyan a nemzetközi jogban valamint az adott ország alkotmányjogában deklarált jogintézmény melynek az a rendeltetése, hogy az egyént megvédje az állam túlhatalmával szemben, és biztosítsa a személyiség jogi, és állami korlátoktól mentes kibontakozásának lehetőségét. Emberi jognak tekintjük az emberi léthez kapcsolódó, veleszületett és elidegeníthetetlen, mindenkit megillető jogokat, amelyek függetlenek az állampolgárságtól. Ezzel szemben az **állampolgári jogok** az állam közhatalmának gyakorlása közben keletkeznek, amelyeket az adott ország jogrendszere kizárólag az állampolgárai számára biztosít.

Mindezek mellett a XX. század végének jogirodalmában vált általánosan ismertté az ún. **alapvető jogok** kifejezés. Ennek értelmezése során állampolgári jognak tekintjük azokat a jog által előírt és garantált cselekvési lehetőségeket, amelyek konkrét megjelenési formájukat tekintve az adott állam alkotmányában jelennek meg. Ebben az értelemben az állampolgári jogokat ún. alapvető jogoknak nevezik. Az alapjogok kifejezés, amely az adott állam alkotmányában megjelenő jogosultságokat jelenti. Így az alapvető jog olyan kiemelkedő fontosságú jogosultság, amely általában az alkotmányban nevesített formában jelenik meg, és amely a bírói úton alanyi jogként érvényre juttatható.

Az emberi jogok csoportosítására, és rendszerezésére többféle rendező elv ismert. Az egyik klasszifikációs megoldás az alapvető jogok történelmi kialakulásának időrendje szerint **első-, második-, és harmadik generációs alapvető jogokat** különböztet meg. Egy másik osztályozási lehetőség az állam közhatalma által biztosított cselekvési lehetőségeket tekinti kiindulópontnak. Ennek alapján az alapjogok négypólusú felosztása ismert: **szabadságjogok; gazdasági, szociális és kulturális jogok; az állami tevékenységben részvételt biztosító jogok; az állampolgárok egyenjogúsága.**

4.1.1. Az emberi jogok deklarálása

Az emberi jogok kialakulása elsősorban az angol, az amerikai és a francia alkotmányos jogfejlődéshez kötődik. Deklarálásukra is ezen államok jogfejlődése hatott leginkább. A nemzetközi, alpnorma szintű deklarációra a XX. században került sor. Az ENSZ Alapokmánya emelte először nemzetközi alpnorma rangjára az emberi jogokat, majd a széleskörű nemzetközi védelem kialakítása érdekében fogadta el az ENSZ Közgyűlése 1948. december 10-én az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát.⁶³

A későbbiekben az emberi jogi dokumentumok specializálódása indult el, amelynek eredményeként nemzetközi egyezmények jöttek létre, a teljesség igénye nélkül:

- 1) Nemzetközi Egyezmény a Faji Megkülönböztetés Valamennyi Formájának Kiküszöböléséről (1965).
- 2) Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1966).
- 3) Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1966).
- 4) Egyezmény a nőekkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról (1979).
- 5) Egyezmény a Kínzás és más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Büntetések vagy Bánásmódok Ellen (1984).

⁶³ <https://emberijogok.kormany.hu/emberi-jogok-kialakulasa>

- 6) Egyezmény a Gyermekek Jogairól (1989).
- 7) Egyezmény a Fogvatékkal Élő Személyek Jogairól (2006).

Az említett univerzális egyezményekkel párhuzamosan regionális szinten is megindult a nemzetközi együttműködés az emberi jogok védelmének érdekében, így:

- 1) Emberi Jogok Európai Egyezménye (1950).
- 2) Európai Szociális Charta (1961 – 1997-ben felülvizsgálták a Chartát).
- 3) Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2007).
- 4) Emberi Jogok Amerikai Egyezménye (1969).
- 5) Ember és Népek Jogainak Afrikai Chartája (1981).

4.1.2. Az antiszemitizmus definíciója

Magyarország Kormánya kiemelt feladatának tekinti, hogy minél szélesebb körben megismertesse a zsidóság történelmét és hagyományait, mivel meggyőződése, hogy ezen ismeretek terjesztése lehetőséget ad az antiszemitizmus és az ehhez kapcsolódó negatív nézetek visszaszorítására is. A Kormány emlékeztet továbbá arra, hogy zsidó polgártársaink méltóságának és biztonságának védelme érdekében politikájában zéró toleranciát hirdetett az antiszemita jelenségekkel és megnyilvánulásokkal szemben. A Kormány egyetért azzal, és támogatja, hogy az állami és nem állami oktatási intézményekben az antiszemitizmussal kapcsolatos történelmi tények és jelenségek objektív megvilágításban, a legszélesebb körben megismertetésre kerüljenek, ezzel is erősítve az antiszemitizmus elleni küzdelmet. A Kormány továbbá egyetért azzal, hogy a Nemzetközi Holokauszt Megemlékezési Szövetség keretében kidolgozott antiszemitizmus-definíció megfelelően irányadó az antiszemitizmus elleni küzdelemben. A fentiek előmozdítása érdekében a Kormány a Nemzetközi Holokauszt Megemlékezési Szövetség keretében kidolgozott antiszemitizmus-definíció alkalmazásának előmozdításáról rendelkezett, ezt a 1039/2019. (II. 18.) Korm. határozattal rendelte el.

A Stockholmi Nyilatkozat szellemében a Nemzetközi Holokauszt Megemlékezési Szövetség (a továbbiakban: HRA) Antiszemitizmus- és Holokauszttagadás Bizottságának felhívására az IHRA 2016. május 26-i bukaresti plenáris ülésén fogadta el az „antiszemitizmus” alábbi, jogi kötőerővel nem rendelkező munkadefinícióját: „Az antiszemitizmus a zsidókkal kapcsolatos olyan felfogás, amely a zsidókkal szembeni gyűlölet formájában kerülhet kifejezésre. Az antiszemitizmus szóbeli és fizikai megnyilvánulásai zsidó és nem zsidó egyének és/vagy tulajdonuk, zsidó közösségi intézmények és vallási létesítmények ellen irányul.”

4.2. Polgári jogi alapismeretek

4.2.1. A polgári jog fogalma, jogforrása

A **polgári jog** a magánjog része, önálló jogág. Jellemzően a mellérendeltségi viszonyban álló, egyenjogú személyek (természetes és jogi személyek) közti árujellegű vagyoni viszonyokat szabályozza, ugyanakkor megfelelő jogi védelmet kíván nyújtani a személyeknek is: az emberi személyiségnek, a családon belüli viszonyoknak és a szervezeti jögalanyok személyhez fűződő jogainak is.

Jogforrása a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). A Polgári Törvénykönyv a civiljogi szabályozás kódexe. Azonban kódex-jellege mellett is maradtak külön törvényekben magánjogi normák, míg a családjog és a gazdasági társaságokról szóló anyagi jog szabályait

teljesen magába olvasztotta. A szövetkezetek absztrakt keretszabályait is tartalmazza, az egyes szövetkezettípusokra vonatkozó szabályozást, valamint az iparjogvédelmi és szerzői jog szabályait nem integrálta, de az ágazati szabályoknak a Ptk. külön utaló szabályuk nélkül is háttér normáját képezi.

4.2.2. A Ptk. hatálya és alapelvei

A Ptk. 1:1. §-a a törvény hatályát akként határozza meg, hogy a mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint szabályozza a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyait. A meghatározásból kitűnik, hogy a kódex a polgári jogi jogviszonyok alanyainak teljes körét átfogja, azaz személyi hatálya mind az ember, mind a jogi személyek polgári jogi jogviszonyaira kiterjed. A törvény tárgyi hatálya nem terjed ki mindenfajta vagyoni viszonyra, hanem csak a polgári jogi szabályozásra alkalmas vagyoni viszonyokat vonja szabályozása körébe.

A Ptk. a bevezető rendelkezések között a törvénykönyv egészére vonatkozó elveket tartalmazza és az egész törvényen végigható követelményként négy alapelvet fogalmaz meg, melyek az alábbiak:

- Az értelmezési alapelv.
- A jóhiszeműség és tisztesség követelménye.
- Az elvárható magatartás elve. Felróhatóság.
- A joggal való visszaélés tilalma.

4.2.3. A polgári jog területei

Hagyományosan a polgári jog halmazába soroljuk a személyi jogot, a családjogot, a dologi jogot, a kötelmi jogot és az öröklési jogot. Az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével a társasági jogi szabályok a jogi személyekről szóló Harmadik Könyvben kaptak helyet.

4.2.4. Az ember mint jogalany (jogképeség, cselekvőképesség)

Minden ember **jogképes**, azaz jogai és kötelességei lehetnek. A jogképeség az életkorra, nemre, fajra, nemzetiséghez vagy felekezethez tartozásra tekintet nélkül egyenlő. Ezért a jogképeséget korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis. A jogképeség az embert, ha élve születik, fogamzásának időpontjától kezdve illeti meg. A fogamzás időpontjának a születéstől visszafelé számított háromszázadik napot kell tekinteni; bizonyítani lehet azonban, hogy a fogamzás korábban vagy később történt. A **jogképeség a halállal szűnik meg**. Az eltűnt személyt bírósági határozattal holtnak lehet nyilvánítani, ha eltűnésétől számítva öt év eltelt anélkül, hogy életben létére utaló bármilyen adat ismeretes volna. A bíróság a halál napját a körülmények mérlegelése alapján állapítja meg. Ha a körülmények mérlegelése nem vezet eredményre, úgy a halál időpontja az eltűnést követő hónap tizenötödik napja.

A **cselekvőképesség** életkori és belátási képességi feltételekhez kötött, továbbá fokozatai vannak. **Cselekvőképes** mindenki, akinek cselekvőképességét a törvény nem korlátozza vagy nem zárja ki. A cselekvőképes, maga köthet szerződést, vagy tehet más jognyilatkozatot. A cselekvőképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis.

A kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképesség, illetve cselekvőképtelenség

Kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött. A házasságkötés nem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a házasságot a bíróság a

cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges gyámhatósági engedély hiánya miatt nyilvánította érvénytelennek.

Korlátozottan cselekvőképes az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét már betöltötte és nem cselekvőképtelen.

A korlátozottan cselekvőképes kiskorú nyilatkozatának érvényességéhez - ha jogszabály kivételt nem tesz - törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges. Ha a korlátozottan cselekvőképes kiskorú cselekvőképessé válik, maga dönt a függő jognyilatkozatainak érvényességéről.

A korlátozottan cselekvőképes kiskorú a törvényes képviselőjének közreműködése nélkül is tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre jogszabály feljogosítja. Megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket-

Cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét nem töltötte be. Továbbá **cselekvőképtelen** az a tizennegyedik életévét már betöltött kiskorú is, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett. A gondnokság hatálya a nagykorúság elérésével áll be, de a kiskorú már a határozat jogerőre emelkedésével cselekvőképtelenné válik. A cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis; nevében a törvényes képviselője jár el. Nem lehet semmisnek tekinteni a cselekvőképtelen kiskorú által kötött és már teljesített csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő, és különösebb megfontolást nem igényel.

A cselekvőképesség korlátozása és kizárása gondnokság alá helyezéssel

Korlátozottan cselekvőképes az a nagykorú, akit a bíróság ilyen hatállyal gondnokság alá helyezett.

Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége a pszichés állapota, szellemi fogyatkozása vagy szenvedélybetegsége miatt - általános jelleggel, illetve egyes ügycsoportok vonatkozásában - tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent.

Ha a belátási képesség korlátozottsága csak részleges, a gondnokolt minden olyan ügyben önállóan érvényes jognyilatkozatot tehet, amely ügycsoport tekintetében a bíróság a cselekvőképességet korlátozó ítéletben a gondnokolt cselekvőképességét nem korlátozza.

Cselekvőképtelen az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett. A **cselekvőképességet kizáró gondnokság alá** a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek ügyei viteléhez szükséges belátási képessége - pszichés állapota vagy szellemi fogyatkozása miatt - tartósan teljes mértékben hiányzik.

A cselekvőképtelen személy jognyilatkozata semmis; nevében gondnoka jár el. A cselekvőképtelen személy maga is megkötheti azokat a csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek a mindennapi életben tömegesen fordulnak elő, és különösebb megfontolást nem igényelnek.

Cselekvőképtelenség gondnokság alá helyezés nélkül

Gondnokság alá helyezés nélkül is **cselekvőképtelen** az, aki olyan állapotban van, hogy ügyei viteléhez szükséges belátási képessége - tartósan vagy a jognyilatkozata megtételekor átmenetileg - teljesen hiányzik.

A gondnokság alá helyezés nélkül cselekvőképtelen személy jognyilatkozata semmis. A gondnokság alá helyezés nélkül is cselekvőképtelen nagykorú személy jognyilatkozatát - a végintézkedése kivételével - cselekvőképtelenség miatt nem lehet semmisnek tekinteni, ha tartalmából és körülményeiből arra lehet következtetni, hogy a jognyilatkozat a fél cselekvőképessége esetében is indokolt lett volna.

4.3. Közigazgatási és belügyi alapismeretek

4.3.1. A Belügyminisztérium feladata és hatáskörei a közigazgatás rendszerében

A belügyminiszter kormányzati feladat- és hatásköre

A belügyminiszter a kormányzati struktúrában vezető (miniszterelnök-helyettesi), szakterületi kormányzati szervként, szakpolitikai felelősként, illetve kijelölt felelősként jár el. A belügyminiszter a miniszterelnök nemzetbiztonságért felelős helyettese.⁶⁴ A miniszter vezeti a Nemzetbiztonsági Kabinet üléseit.

A belügyminiszter felelős:

- 1) bűncselekmények megelőzéséért,
- 2) büntetés-végrehajtásért,
- 3) e-közigazgatásért,
- 4) élet és vagyonbiztonság védelméért,
- 5) határrendészetért,
- 6) helyi önkormányzatokért,
- 7) idegenrendészetért és menekültügyért,
- 8) katasztrófák elleni védekezésért,
- 9) közbiztonságért,
- 10) közfoglalkoztatásért,
- 11) közigazgatási informatika infrastrukturális megvalósíthatóságának biztosításáért,
- 12) köziratok kezelésének szakmai irányításáért,
- 13) közlekedésrendészetért,
- 14) közszolgálati életpálya kidolgozásáért,
- 15) közterület-felügyelet szabályozásáért,
- 16) külföldiek társadalmi beilleszkedésének elősegítéséért,
- 17) külföldre utazás szabályozásáért,
- 18) minősített adatok védelmének szakmai felügyeletéért,
- 19) polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányításáért,
- 20) rendészetért,
- 21) szabálysértési szabályozásért,
- 22) személyiadat- és lakcímnnyilvántartásért,
- 23) terrorizmus elleni küzdelemért,
- 24) településüzemeltetésért, kéményseprő-ipari tevékenységért,
- 25) vízgazdálkodásért,
- 26) vízügyi igazgatási szervek irányításáért,
- 27) vízvédelemért,
- 28) társadalmi felzárkózásért.⁶⁵

A miniszter a Kormány **nemzetiségpolitikáért felelős tagja**. A Kormány **a roma nemzetiségi önkormányzatok** törvényességi felügyeletének szakmai irányítására a minisztert jelöli ki. A fenti feladatokkal kapcsolatosan jogszabály előkészítési tevékenységet végez.

⁶⁴ 94/2018. (V. 22.) Korm. rendelet a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről 40.§

⁶⁵ Beiktatta: 84/2019. (IV. 18.) Korm. rendelet 1. § (1). Hatályos: 2019. V. 1-től.

5. Szabálysértésekre vonatkozó általános szabályok

5.1. A szabálysértési jog fogalma, jogforrása, célja

A **szabálysértési jog** a társadalomra csekélyebb mértékben veszélyes cselekményekkel szembeni védelmet hivatott biztosítani. Nem minősül önálló jogágnak, hanem lényegében két jogág – a büntető-, és a közigazgatási jog - határán helyezkedik el. Anyagi jogi szabályai (fogalmi és felelősségi rendszere, a jogkövetkezmények szabályai) a büntetőjogból építkeznek, a szabálysértési eljárás rendjét a közigazgatási jog jellemzői határozzák meg.

Jogforrása a 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs.tv.) a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről.

A **törvény célja**, hogy gyors és eredményes fellépést biztosítson a társadalmi együttélés általánosan elfogadott szabályait sértő vagy veszélyeztető, de a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükséges kockázatokkal és veszélyességgel nem rendelkező kriminális cselekményekkel szemben.

5.1.1. A szabálysértés fogalma

Szabálysértés a Szabs. tv. által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társadalomra. **A törvény alkalmazásában az a tevékenység vagy mulasztás veszélyes a társadalomra**, amely a bűncselekményhez képest kisebb fokban sérti vagy veszélyezteti az állami, társadalmi vagy gazdasági rendet, a természetes és jogi személyek, valamint jogi személyiség nélküli szervezetek személyét vagy jogait.

A szabálysértés fogalmi elemei tehát, amelyeknek együttesen kell fennállniuk, az alábbiak:

- jogellenes cselekmény (tevékenység vagy mulasztás),
- büntetendőség (joghátránnyal fenyegetettség),
- elkövető felróható magatartása (szándékosság, gondatlanság).

A jogellenesség egyrészt a társadalomra veszélyességet, másrészt a tényállásszerűséget jelenti. A **társadalomra veszélyesség** lényege, hogy valójában az adott emberi magatartás sért vagy veszélyeztet jogvédett érdeket, ún. jogtárgyat, és mértéke eléri a büntetést-érdemlőség, szintjét. A tényállásszerűség azt fejezi ki, hogy az adott emberi magatartás maradéktalanul kimeríti-e a szabálysértési jogszabályban meghatározott valamely törvényi tényállás elemeit. A cselekmény lehet egyrészt tevékenység, amelyet aktív tevősséggel fejtenek ki, másrészt mulasztás, amely minden esetben a jogszabályokban meghatározott magatartás kötelességellenes nemtevéését jelenti.

A büntetőjog elvei alapján a **büntetendőséget** csak jogszabály mondhatja ki. A szabálysértéssé nyilvánítás kétféle módon történhet: vagy maga a szabálysértési jogszabály, vagy más jogszabályok határozzák meg a büntetendő magatartást. Utóbbi esetek az ún. kerettényállásoknál fordulnak elő (mint pl. a közlekedési szabálysértéseknél, melyeknél a konkrét magatartási szabályokat a KRESZ rendelkezési határozzák meg).

A **felróhatóság** a jogellenes cselekményt elkövető szándékos vagy gondatlan magatartását jelenti. Amennyiben a szabálysértési eljárás alá vont személy magatartása a szándékosság vagy a gondatlanság kategóriája alá nem vonható, úgy felróhatóság hiányában a szabálysértési felelősségrevonásra nem kerülhet sor.

5.2. A szabálysértésért való felelősség

A szabálysértési felelősség alapvetően az **alanyi bünye** (vagyis a természetes személy által elkövetett jogsértéshez) igazodik, és a felróhatóság (a cselekmény tudati tükröződése) alapján helyez kilátásba joghátrányt. Így a szabálysértést elkövető személy felelőssége két pilléren nyugszik, az alanyi felelőségen és a felróhatóságon.

A felróhatóság a szabálysértési felelősség szükséges eleme. A büntetőjogban a felelősségre vonás a bűnösségen, míg a szabálysértési jogban a felróhatóságon nyugszik. E két felelősségi forma lényegében azonos fogalmakat takar. A felróhatóság az elkövető cselekménye és tudata között fennálló pillanatnyi pszichikus viszonyt fejezi ki.

A szabálysértési felelősségre vonás alapja a felróhatóság, amelynek két alakzata van a **szándékosság** és a **gondatlanság**. A szándékosság és a gondatlanság fogalmát a büntetőjog határozza meg az alábbiak szerint:⁶⁶

Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.

Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bíz az elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

Ennek megfelelően **szabálysértés miatt az vonható felelősségre**, akinek a cselekménye szándékos vagy gondatlan, kivéve, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály csak a szándékos elkövetést bünteti. Szabálysértés miatt a felbújtó és a bűnsegéd is felelősségre vonható. Főszabályként a befejezett szabálysértési cselekmény büntetendő, azonban kísérlet miatt is helye lehet felelősségre vonásnak, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály így rendelkezik (pl. tulajdon ellen szabálysértéseknél).

A szabálysértésért való felelősség nem állapítható meg

Nem állapítható meg ugyanakkor szabálysértés, ha a tevékenység vagy a mulasztás bűncselekményt valósít meg, továbbá akkor sem, ha a tevékenységre vagy mulasztásra törvény vagy kormányrendelet közigazgatási bírság alkalmazását rendeli el.

Nem lehet a szabálysértési felelősséget megállapítani olyan cselekmény miatt, amelyet jogszabály az elkövetés idején nem rendelt szabálysértésként büntetni.

Nem lehet szabálysértés elkövetése miatt olyan büntetést vagy intézkedést alkalmazni, amelyről jogszabály az elkövetés idején nem rendelkezett.

Szabálysértés miatt nem vonható felelősségre, akivel szemben büntetethőséget kizáró ok áll fenn. A Rendőrségről szóló törvényben felsorolt szabálysértés miatt nem vonható felelősségre a megbízhatósági vizsgálatot folytató személy, ha jogszabályban meghatározott feladata ellátása során követi el a szabálysértést.

Ugyanazon szabálysértés miatt nem büntetendő, akinek szabálysértési ügyét a szabálysértési hatóság vagy a bíróság közvetítői eljárásra⁶⁷ utalta és a közvetítői eljárás eredményes volt.

⁶⁶ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 7-8.§

⁶⁷ A közvetítői eljárás célja, hogy a szabálysértés következményeinek jóvátételét és az eljárás alá vont személy jövőbeni jogkövető magatartását elősegítse. A közvetítői eljárásban arra kell törekedni, hogy az eljárás alá vont személy és a sértett között a közvetítői eljárás céljának elérését elősegítő megállapodás jöjjön létre.

5.3. A szabálysértést meghatározó jogszabály hatálya

A **hatály** a jogszabály alkalmazhatósági feltételeit jelöli. Azokra a kérdésekre ad választ, hogy mikor, hol és kivel szemben lehet vagy kell a jogszabályt alkalmazni. Ennek megfelelően határozható meg a Szabs.tv. időbeli, területi és személyi hatálya.

Az **időbeli hatály**: az elkövetése idején hatályban levő jogszabályok alapján kell elbírálni a szabálysértést. Ha azonban a szabálysértés elbírálásakor hatályban levő új jogszabály szerint a cselekmény már nem szabálysértés vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új jogszabályt kell alkalmazni.

A **területi hatály**: főszabályként a belföldön elkövetett szabálysértésekre terjed ki. Kisegítő szabályként nemzetközi szerződés vagy törvény előírhatja, hogy a törvény hatálya kiterjed a magyar állampolgár által külföldön elkövetett olyan cselekményre, amely a honi szabályozás szerint szabálysértésnek minősül.

A **személyi hatály**: függetlenül az elkövető állampolgárságától kiterjed a magyar és külföldi állampolgárra egyaránt. Ez alól kivételt jelentenek a diplomáciai és a nemzetközi jog alapján a büntető joghatóság alól mentességet élvező személyek. A diplomáciai és a nemzetközi jog alapján büntető joghatóság alóli mentességet élvező személyek szabálysértési felelősségre vonására nemzetközi szerződés az irányadó.

5.4. A szabálysértés büntethetőségének elévülése

Az elévülés az idő múlásához kötött kedvezmény. **Nincs helye felelősségre** vonásnak, ha a szabálysértés elkövetése óta hat hónap eltelt (általános elévülési idő). A cselekmény elkövetésétől számított két év elteltével nincs helye szabálysértési felelősségre vonásnak. (feltétlen korlát)

5.5. Felelősségi akadályok (büntethetőségi akadályok)

5.5.1. A szabálysértésért való felelősség akadályok rendszere

A **felelősségre vonási akadályok** olyan törvényi, vagy jogelvi rendelkezések, melyek kizárják, vagy megszüntetik a szabálysértés elkövetőjének felelősségre vonását.

A **büntethetőségi akadályok** jogi természetük szerint három csoportra oszthatók:

- büntethetőséget kizáró okok,
- büntethetőséget megszüntető okok,
- büntethetőséget kizáró másodlagos akadályok.

5.5.2. A büntethetőséget kizáró okok

A **büntethetőséget kizáró okok az elkövetés pillanatában fennálló körülmények, amelyek kizárják a felróhatóságot**. Így az elkövető csak formailag meríti ki valamely szabálysértés törvényi tényállását, a kizáró ok fennállása miatt a szabálysértésért való felelősség nem állapítható meg.

Az ügy közvetítői eljárásra utalásának a szabálysértési eljárás alatt egy alkalommal van helye. Nem akadályozza az ügy közvetítői eljárásra utalásának, ha az eljárás alá vont személy a szabálysértéssel okozott kárt részben vagy egészben már önként megtérítette.

A közvetítői eljárást a szabálysértési hatóság vagy a bíróság székhelye szerint illetékes pártfogó felügyelői szolgálat közvetítői tevékenységet végző pártfogó felügyelője (a továbbiakban: közvetítő) folytatja le.

A büntethetőséget kizáró okok:

- 1) **gyermekkor:** gyermekkorú az, aki a cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be,
- 2) **kóros elmeállapot:** Az elmeműködés olyan kóros állapota, amely kizárhatja vagy korlátozhatja az elkövető felismerési képességét. E kérdésben orvos szakértői vélemény az irányadó,
- 3) **kényszer, fenyegetés:** ezek hatása alatt az elkövető nem képes akaratának megfelelően cselekedni. A kényszer a más testére gyakorolt erőszakos fizikai ráhatást jelenti. A fenyegetés alatt komoly félelem kiváltására alkalmas súlyos hátrány kilátásba helyezését kell érteni,
- 4) **tévedés:** Tévedésnek minősül, ha az elkövető tudattartama nem felel meg a valóságnak az elkövetőnek a cselekményhez való tudati viszonyát befolyásoló tényező, amely lehet ténybeli tévedés, vagy a cselekmény társadalomra veszélyességében való tévedés,
- 5) **jogos védelem:** Jogos védelmi helyzetben cselekszik az, akinek a cselekménye a saját, illetőleg a mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges. A jogos védelem tehát a jogtalan támadó magatartás elleni védekezést jelenti,
- 6) **végzsükség:** Végzsükségben cselekszik az, aki a saját, illetőleg a mások személyét vagy javait közvetlen, és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelmében így jár el. A végzsükség nem jogtalan emberi támadás elleni védekezést, hanem másként el nem hárítható veszélyhelyzetből történő mentést jelenti,
- 7) **jogszabály engedélye:** pl. megbízhatósági vizsgálat keretében történő elkövetés,
- 8) **törvényben meghatározott egyéb ok:** pl. diplomáciai mentesség, mentelmi jog.

5.5.3. A büntethetőséget megszüntető okok

A büntethetőséget (felelősséget) megszüntető okok esetén az elkövető magatartása tartalmi és formai szempontból is kimeríti valamely szabálysértés törvényi tényállását, azonban egy későbbiekben fennálló esemény vagy körülmény folytán elenyészik az állam büntető igénye. A büntethetőséget megszüntető okok:

- **az elkövető halála:** az elkövető halála után az alanyi felelősség nem áll fenn, nincs felelősségre vonható személy.
- **az elévülés:** az idő múlásához kötött kedvezmény. Ideje a szabálysértési cselekmény elkövetésétől számított hat hónap, kivéve, ha a szabálysértési eljárás félbeszakadt vagy nyugszik. Objektív határideje két év, azaz a szabálysértés elkövetésétől számított két év elteltével nincs helye szabálysértési felelősségre vonásnak.
- **a kegyelem:** méltányolható okból a büntetés részben vagy egészben történő elengedése.
- **a közvetítői eljárás:** a büntetőjogi tevékeny megbánás megfelelője a szabálysértési jogban. Célja, hogy közvetítő bevonásával a sértett és az eljárás alá vont személy közötti konfliktust rendező, a szabálysértés következményeinek jóvátételét elősegítő írásbeli megállapodás jöjjön létre.

5.5.4. A büntethetőséget kizáró másodlagos akadályai

Olyan körülmények, amelyek akadályozzák a szabálysértési eljárás lefolytatását és ezáltal közvetetten az elkövető felelősségre vonását:

- **a magánindítvány hiánya:** e jogintézmény a sértett jogává teszi a döntést az eljárás kezdeményezéséről (pl. becsületsértés esetén). Ha ezzel meghatározott időn belül nem él, a szabálysértési eljárás megindításának nincs helye.

- **a jogosult feljelentésének hiánya:** vannak olyan szabálysértési tényállások, amelyek esetén csak egy (vagy több) meghatározott személy jogosultságává teszi az adott szabálysértés feljelentését.⁶⁸ Ilyenkor a mástól származó feljelentés alapján az eljárás meg sem indítható.

5.6. A szabálysértés miatt alkalmazható jogkövetkezmények

5.6.1. A szabálysértési szankció

A szabálysértési szankció lényege, hogy a jogsértéssel arányos hátrányt helyezzen kilátásba. **Célja,** hogy az elkövetőt a jövőben visszatartsa az újabb jogsértéstől (speciális prevenció), és a társadalom többi tagját is jogkövető magatartásra ösztönözze (általános prevenció). A szabálysértési jog szankciórendszere **dualisztikus jellegű, büntetéseken és intézkedéseken** alapul.

5.6.2. A szabálysértés miatt alkalmazható büntetések

A szabálysértés miatt alkalmazható büntetések

- a szabálysértési elzárás;
- a pénzbírság;
- közérdekű munka.

A szabálysértési elzárás a személyi szabadságot korlátozó kivételes büntetési nem, és az alábbi feltételek mellett alkalmazható:

- kizárólag törvény állapíthat meg elzárással sújtható szabálysértést (pl. tulajdon elleni szabálysértés),
- minden esetben a pénzbírsággal vagylagosan alkalmazható,
- e szabálysértések elbírálása bírósági hatáskörbe tartozik.

Időtartama 1-60 napig, halmazati büntetésnél legfeljebb 90 napig terjedhet.

A pénzbírság a szabálysértés miatt alkalmazható általános büntetési nem, mely az államnak fizetendő vagyon hátrányt jelent. Mértéke legalább ötezer forint, legmagasabb összege százötvenezer forint, elzárással is büntethető szabálysértések esetén legfeljebb háromszázezer forint.

A Kormány rendelettel állapítja meg a pénzbírság kötelező mértékét, az ún. fixbírságot, melytől a szabálysértési hatóság pénzbírság kiszabása esetén nem térhet el.

A pénzbírságot meg nem fizetése esetén a bíróság szabálysértési elzárásra változtatja át. A szabálysértési hatóság a határozatában, illetve a bíróság a végzésében tájékoztatja az eljárás alá vont személyt a meg nem fizetett pénzbírság közérdekű munkával történő megváltásáról. Nem lép a meg nem fizetett pénzbírság helyébe szabálysértési elzárás, ha az eljárás alá vont személy a szabálysértési elzárás tilalma alá tartozik.

A közérdekű munka a pénzbírsággal vagylagosan alkalmazható büntetési nem. Az eljárás alá vont személy köteles a számára meghatározott munkát elvégezni, személyi szabadsága egyébként nem korlátozható. Tartamát órákban kell meghatározni, melynek legkisebb mértéke hat, legmagasabb mértéke száznyolcvan óra. Ha az eljárás alá vont személy a munkakötelezettségének nem tesz eleget, a bíróság a közérdekű munka, illetve annak hátralévő részét hat óránként számítva egy nap szabálysértési elzárásra változtatja át. Nem változtatható

⁶⁸ Szabs.tv. 216/§ (3) bek.

át a közérdekű munka hátralévő része szabálysértési elzárássá, ha az nem éri el a hat órát. Közérdekű munka nem szabható ki abban az esetben, ha az eljárás alá vont személy a szabálysértési elzárás tilalma alá tartozik.

Főszabály szerint a büntetések önállóan és egymás mellett is kiszabhatók. **Kivételes szabályként** a szabálysértési elzárás mellett nem szabható ki közérdekű munka.

5.6.3. A szabálysértés miatt alkalmazható intézkedések

A szabálysértés miatt alkalmazható **intézkedések**

- járművezetéstől eltiltás,
- elkobzás,
- kitiltás,
- figyelmeztetés.

A **járművezetéstől eltiltás**: Az eljárás alá vont személy eltiltható, illetve az eljárás alá vont személyt el kell tiltani a járművezetéstől, ha a szabálysértést engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével követte el. Az eltiltás alkalmazása kötelező:

Közveszély színhelyén, a 7500 kg-ot meghaladó megengedett legnagyobb össztömegű tehergépkocsival, vontatóval, valamint e járműből és pótkocsiból álló járműszerelvénnyel

- az úton való haladásra,
- az előzésre és kikerülésre, valamint
- a lezárt útszakaszra történő behajtásra

vonatkozó szabályok megszegésével elkövetett szabálysértés esetén.

A vezetői engedély visszaadása külön jogszabályban meghatározott feltétel teljesítésétől tehető függővé (utánpéztés). A járművezetéstől eltiltás meghatározott járműkategóriára, illetve járműfajtára is vonatkozhat. A járművezetéstől eltiltás legrövidebb tartama egy hónap, leghosszabb tartama egy év. A járművezetéstől eltiltás hatálya a szabálysértési határozat jogerőre emelkedésével kezdődik. A járművezetéstől eltiltás tartamába be kell számítani azt az időt, amelynek tartamára az eljárás alá vont személy vezetői engedélyét – a járművezetéstől eltiltás intézkedést megelőzően – a szabálysértéssel összefüggésben a helyszínen elvették, vagy azt a hatóságnál leadta.

Az elkobzás: Az elkobzás dolog ellen irányuló, rendszerint járulékos jellegű védelmi és büntető célú intézkedés. El kell kobozni azt a dolgot:

- 1) amelyet a szabálysértés elkövetéséhez eszközül használtak vagy arra szántak,
- 2) amelynek a birtoklása jogszabályba ütközik, vagy amely veszélyezteti a közbiztonságot,
- 3) amely szabálysértés elkövetése útján jött létre,
- 4) amelyre a szabálysértést elkövették, vagy amelyet a szabálysértés befejezését követően e dolog elszállítása céljából használtak,
- 5) amelyet az eljárás alá vont személy a szabálysértés elkövetéséért a tulajdonostól vagy annak hozzájárulásával mástól kapott.

Az elkobzás önállóan és akkor is alkalmazható, ha az eljárás alá vont személy nem vonható felelősségre. A kötelező elkobzási esetekre vonatkozó főszabály mellett léteznek kivételek is. Az elkobzást nem lehet elrendelni, ha a dolog nem az eljárás alá vont személy tulajdona, kivéve, ha a tulajdonos az elkövetésről előzetesen tudott.

Az elkobzás kivételesen mellőzhető, ha az az eljárás alá vont személyre vagy a dolog tulajdonosára a szabálysértés súlyával arányban nem álló, méltánytalan hátrányt jelentene, feltéve, hogy az elkobzás mellőzését nemzetközi jogi kötelezettség nem zárja ki.

Nincs helye elkobzás elrendelésének:

- ha a cselekmény elkövetése óta két év eltelt, kivéve, ha az elkobzás tárgyának birtoklása jogellenes,
- a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvény szerinti védelem esetén a különleges védelem időtartama alatt.

Az elkobzás önállóan és akkor is alkalmazható, ha az eljárás alá vont személy nem vonható felelősségre. Az elkobzott dolog tulajdonjoga az államra száll.

Kitiltás: A sportrendezvényen való részvétellel, az odautazással vagy az onnan történő távozással összefüggő szabálysértés miatt az eljárás alá vont személy kitiltható bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezésre kerülő sportrendezvényről, valamint bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezett sportesemény helyszínéül szolgáló sportlétesítményből. Továbbá a kereskedelmi tevékenységgel összefüggő szabálysértés miatt, e tevékenysége folytatásának megakadályozása érdekében az eljárás alá vont személy kitiltható a kereskedelmi létesítményből vagy kereskedelmi tevékenység helyéül szolgáló egyéb helyszínről. A kitiltás legrövidebb tartama hat hónap, leghosszabb tartama két év.

Figyelmeztetés: A figyelmeztetéssel a szabálysértési hatóság, illetve a bíróság a rosszállását fejezi ki, és felhívja az eljárás alá vont személyt arra, hogy a jövőben tartózkodjon szabálysértés elkövetésétől. Figyelmeztetés alkalmazásának akkor van helye, ha a szabálysértés az elkövetés körülményeire tekintettel csekély súlyú és ettől az intézkedéstől kellő visszatartó hatás várható.

5.6.4. A büntetés kiszabása, elévülése, mentesülés a hátrányos jogkövetkezmények alól

Büntetéskiszabás a szabálysértési hatóságnak, illetve a bíróságnak az a tevékenysége amely során a jogszabályi keretek között meghatározza a szabálysértés miatt alkalmazható büntetés, illetve intézkedés fajtáját és mértékét. A Szabs.tv. a tetтарыnyos felelősség elvén alapul, ehhez képest másodlagosan értékelendő szempont az elkövető személyisége, és személyi körülményei. Kötelező figyelembe venni az elkövető „szabálysértési előéletét”, azaz az elkövetést megelőző két éven belüli felelősségre vonását. Enyhítő körülményként kell értékelni a hatóságokkal való együttműködést, valamint a szabálysértéssel okozott kárnak a sértett részére még az érdemi határozat előtt történő megtérítését.

A szabálysértési büntetés elévülése azt jelenti, hogy a szabálysértésért kiszabott büntetést a határozat jogerőre emelkedésétől számított egy év elteltével nem lehet végrehajtani, kivéve, ha a büntetés végrehajtása félbeszakadt (a büntetés végrehajtása érdekében tett intézkedések) vagy nyugszik (pl. elzárás vagy pénzbírság megfizetésére halasztás esetén). A büntetés végrehajtásának azonban nincs helye a határozat jogerőre emelkedésétől számított két év elteltével.

Az olyan hátrányos jogkövetkezmények alól, amelyeket jogszabály a szabálysértés miatti felelősségre vonáshoz fűz, az eljárás alá vont személy a büntetést vagy intézkedést megállapító határozat jogerőre emelkedését követő két év elteltével mentesül.

5.7. Katonákra vonatkozó rendelkezések

A Szabs.tv. alkalmazásában katona:

- 1) a Magyar Honvédség tényleges állományú tagja,
- 2) a rendőrség,
- 3) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv,
- 4) a büntetés-végrehajtási szervezet,
- 5) a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint
- 6) az Országgyűlési Őrség hivatásos állományú tagja.

A katona által a szolgálati viszony tartama alatt a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértést – a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés kivételével – fegyelmi eljárás keretében kell elbírálni. Ha a katona szolgálati viszonya a fegyelmi eljárás befejezése előtt megszűnt, a szabálysértést a szabálysértési hatóság, illetve a bíróság bírálja el.

Ha katonával együtt polgári személlyel szemben is szabálysértési eljárást kell indítani, vagy a polgári személy a szabálysértés sértettje és az ügy elkülönítésére nincs lehetőség, az eljárást a szabálysértési hatóság, illetve a bíróság folytatja le. A tényállás megállapítását követően a szabálysértési hatóság a fegyelmi eljárás lefolytatása végett megkeresi a katona erre hatáskörrel rendelkező előljáróját.

A fegyelmi jogkör gyakorlója a fegyelmi eljárásban hozott, jogerős határozatának megküldésével értesíti a szabálysértési hatóságot vagy a bíróságot, amely ez alapján határoz a szabálysértési költség viselésének tárgyában.

5.8. A szabálysértés miatt eljáró hatóságok

Az általános szabálysértési hatóság a fővárosi, megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatala (a továbbiakban: járási hivatal).

A hatáskörébe utalt szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság jogkörében a rendőrkapitányság vagy az egyes feladatok ellátására létrehozott rendőri szerv, illetve a Nemzeti Adó- és Vámhivatal feladat- és hatáskörrel rendelkező szerve jár el.

Szabálysértési elzárással is büntethető, valamint a Szabs.tv.-ben meghatározott szabálysértés miatt első fokon a járásbíróság jár el.

5.9. A kizárás

A szabálysértési eljárásnál is alapvető követelmény, hogy az eljáró hatóság tagja elfogulatlanul, tárgyilagosan járjon el, illetve döntsön az ügyben. Az Sztv. a kizárási okokat egyrészt objektív (abszolút) és szubjektív (relatív) kizárási okokra osztja. Az abszolút kizárási okok összeférhetlenségi okok, bármelyikének megléte esetén minden további mérlegelés nélkül ki kell zárni a hatóság tagját az eljárás folytatásából. A relatív kizárási okokat a törvény nem sorolja fel, csupán azt fogalmazza meg, hogy az eljárásban nem vehet részt az, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható el.

5.9.1. A kizárás általános szabályai

A szabálysértési ügyben a szabálysértési hatóság és bíróság tagjaként nem járhat el:

- aki az ügyben, mint eljárás alá vont személy vagy az eljárás alá vont személy képviselője, továbbá mint sértett, feljelentő, vagy mint ezek képviselője vesz vagy vett részt, valamint a felsoroltak hozzátartozója,
- aki az ügyben, mint tanú vagy szakértő vesz vagy vett részt,
- akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható,
- aki az ügyben közvetítőként jár vagy járt el.

Nem kizárási ok, ha a szabálysértési hatóság tagja a hivatali hatáskörében tudomására jutott szabálysértés miatt tesz feljelentést. Nem járhat el az ügyben az a szabálysértési hatóság és bíróság, amelynek vezetőjével szemben a meghatározott kizárási ok áll fenn.

A szabálysértési hatóságnak és a bíróságnak az a tagja, aki a kizárási okot maga jelentette be, bejelentésének elbírálásáig az ügyben nem járhat el. A kizárásról hivatalból vagy bejelentésre a szabálysértési hatóságnál a kifogásolt személy közvetlen felettese, bíró esetében a bíróság elnöke dönt. Ha helyt ad a bejelentésnek, kijelöli az eljáró személyt.

Ha a kizárási ok a szabálysértési hatóság vezetőjével szemben áll fenn, a kizárásról és az eljáró szabálysértési hatóság kijelöléséről a jogszabályban meghatározott eljárási rendet kell alkalmazni.⁶⁹

5.9.2. A szabálysértési hatóság tagjának kizárása

A szabálysértési hatóság tagjaként az sem járhat el, aki az ügy elbírálásában, mint bíró vett részt, illetve e személy hozzátartozója. A kizárás indokoltságáról a szabálysértési hatóság vezetője dönt. Ha helyt ad a kizárási bejelentésnek, határozatban kijelöli a továbbiakban eljáró személyt is.

6. A közigazgatási hatósági eljárás

6.1. A közigazgatási eljárás, a közigazgatási hatósági eljárásjog

Közigazgatási hatósági eljárás:⁷⁰ a közigazgatási aktus előkészítésének, kibocsátásának, meghozatalának és érvényesítésének tevékenységi láncolata. Olyan tevékenység, amit az adott szervek hatósági természetű ügyben végeznek. Az adott szerveknek az államigazgatási szervezetrendszeren kívülre (az ügyfelek felé) ható jogi aktusainak rendje.

Közigazgatási hatósági eljárási jog:⁷¹ a közigazgatási hatósági aktusok kibocsátását szabályozza; a hatósági eljárására vonatkozó általános és speciális eljárási normák összessége.

⁶⁹ Ha vitás, hogy több szabálysértési hatóság közül melyik köteles eljárni, a hatáskörrel, illetékességgel rendelkező szabálysértési hatóságot

a) járási hivatal esetén a fővárosi és megyei kormányhivatal, rendőrkapitányság esetén a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság, Nemzeti Adó- és Vámhivatal területi szerve esetén a Központi Irányítás,

b) fővárosi és megyei, vagy több megyei kormányhivatal illetékességi területe esetén a kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős miniszter, több rendőr-főkapitányság illetékességi területe esetén az Országos Rendőr-főkapitányság,

c) az a) és b) pontban foglaltak hiányában a szabálysértési szabályozásért felelős miniszter jelöli ki.

⁷⁰http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_48_kozigazgatasi_hatosagi_eljaras.pdf/d0ce5bad-6a23-4a84-92b8-8a5eb641d4b3

⁷¹http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_48_kozigazgatasi_hatosagi_eljaras.pdf/d0ce5bad-6a23-4a84-92b8-8a5eb641d4b3

A **közigazgatási hatósági eljárás jogforrása** az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényt (a továbbiakban: **Ákr.**).⁷²

6.2. Alapelvek és a törvény hatálya

6.2.1. Az **Ákr.** alapelvei

Az **alapelvek** elvi tételek, rendeltetésük elsősorban az, hogy segítsék megismerni a törvényalkotó célját és akaratát. Az **Ákr. alapelvei** olyan előírások, amelyek meghatározzák az eljárás során követendő magatartási vagy egyéb szabályokat, továbbá segítséget nyújtanak a jogalkalmazói tevékenység során.

Az **Ákr. alapelvei:** a jogszerűség elve, a hivatalbóliség elve, a hatékonyság elve, az ügyfélre vonatkozó alapelvek, a jóhiszeműség és a bizalmi elv.

Az alapelvekről részletesen

- 1) **A jogszerűség elve:** a közigazgatási hatóság (a továbbiakban: hatóság) jogszabály felhatalmazása alapján, hatáskörét a jogszabály keretei között, rendeltetésszerűen gyakorolva jár el.
- 2) **A hivatalbóliség elve:** A hatóság a kizárólag kérelemre indítható eljárások kivételével hivatalból eljárást indíthat, a kérelemre indult eljárást jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén folytathatja.
- 3) **A hatékonyság elve:** A hatóság a hatékonyság érdekében úgy szervezi meg a tevékenységét, hogy az az eljárás valamennyi résztvevőjének a legkevesebb költséget okozza, és az eljárás a lehető leggyorsabban lezárható legyen.
- 4) **Az ügyfélre vonatkozó alapelvek:** Az ügyfél az eljárás során bármikor nyilatkozatot, észrevételt tehet. A hatóság biztosítja az ügyfél, továbbá a tanú, a hatósági tanú, a szakértő, a tolmács, a szemletárgy birtokosa és az ügyfél képviselője (a továbbiakban együtt: eljárás egyéb résztvevője) számára, hogy jogaikat és kötelezettségeiket megismerhessék, és előmozdítja az ügyféli jogok gyakorlását.
- 5) **A jóhiszeműség elve és a bizalmi elv:** Az eljárás valamennyi résztvevője köteles jóhiszeműen eljárni és a többi résztvevővel együttműködni. Senkinek a magatartása nem irányulhat a hatóság megtevesztésére vagy a döntéshozatal, illetve a végrehajtás indokolatlan késleltetésére. Az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője jóhiszeműségét az eljárásban vélelmezni kell. A rosszhiszeműség bizonyítása a hatóságot terheli.

6.2.2. Az **Ákr.** hatálya

A **hatály** általános értelemben a jogszabály alkalmazhatósági feltételeit határozza meg. Azt fejezi ki, hogy a jogszabályt hol, mikor és kivel szemben lehet, vagy kell alkalmazni.

A tárgyi hatály: Közigazgatási hatósági ügy (a továbbiakban: **hatósági ügy**): az, amelynek intézése során a hatóság döntésével az ügyfél jogát vagy kötelezettségét megállapítja, jogvitáját eldönti, jogsértését megállapítja, tény, állapotot, adatot (a továbbiakban együtt: adat) igazol vagy nyilvántartást vezet, illetve az ezeket érintő döntését érvényesíti.

Az általános és különös eljárási szabályok viszonya: Az **Ákr.** a közigazgatási eljárások **általános hatályú**, alapvető szabályait megállapító eljárási kódex, amelyet a lehető legtöbb ügyben alkalmazni kell (általános eljárási szabályok).

⁷² Az Országgyűlés 2016. december 6-i ülésnapján elfogadta a közigazgatási eljárás új rendjét szabályozó, általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényt, rövid elnevezése szerint **Ákr.-t.** Az **Ákr.** 2018. január 1-jén lépett hatályba.

Kivételes szabályként határozza meg azokat az ügyeket, amelyekre az Ákr. hatálya nem terjed ki (**különös eljárási szabályok**).

Az Ákr. eljárási szabályai főszabály szerint nem alkalmazhatóak⁷³

- 1) a szabálysértési eljárásra,
- 2) a választási eljárásra, a népszavazás kezdeményezésére és a népszavazási eljárásra,
- 3) az adó-, valamint vámigazgatási eljárásra,
- 4) a menekültügyi és idegenrendészeti, valamint - az állampolgársági bizonyítvány kiadásának kivételével - az állampolgársági eljárásra és
- 5) a versenyfelügyeleti eljárásra.

A szervei és a személyi hatály: Az Ákr. **személyi hatálya** meghatározza a közigazgatási **eljárás alanyait**, vagyis azt, hogy milyen típusú közigazgatási szervek lehetnek **hatóságok**, továbbá azt, hogy ki lehet **ügyfél** valamint azt, hogy ki lehet az **eljárás egyéb résztvevője**.

A hatóság: az a szerv, szervezet vagy személy, amelyet (akit) törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati hatósági ügyben önkormányzati rendelet hatósági hatáskör gyakorlására jogosít fel vagy jogszabály hatósági hatáskör gyakorlására jelöl ki. A hatóságtól a hatáskörébe tartozó ügy nem vonható el.

Az ügyfél: az a természetes vagy jogi személy, egyéb szervezet, akinek (amelynek) jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, akire (amelyre) nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz, vagy akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak.

6.2.3. Eljárási képesség és képviselet

Eljárási képesség: A közigazgatási hatósági ügyekben az ügyféli jogok főszabály szerint személyesen és képviselet útján gyakorolhatóak. Mindkét esetben vizsgálni kell az eljárási jogok gyakorlásának, és az eljárási kötelezettségek teljesítéséhez szükséges feltételek meglétét. (eljárási jogképesség) Az eljárási képesség természetes személyeknél: a természetes személy ügyfél akkor rendelkezik eljárási képességgel, ha az ügy tárgyára tekintettel cselekvőképességnek minősül.

6.3. Alapvető rendelkezések

6.3.1. Alapvető és a kivételes rendelkezések viszonya

Az alapvető rendelkezések olyan általános eljárási szabályok, melyeket a közigazgatás rendtartás során főszabályként általános jelleggel, kötelezően kell alkalmazni. Az eltérő eljárási szabályokat az Ákr. **kivételes szabályai** tartalmazzák. A hatóság az eljárási kötelezettségét - ezzel összefüggésben az alkalmazandó jogot, valamint hatáskörét és illetékességét az eljárás minden szakaszában hivatalból köteles vizsgálni.

6.3.2. Az eljárási kötelezettség, hatáskör, illetékesség

A hatóság a **hatáskörébe tartozó ügyben illetékességi területén**, valamint **kijelölés** alapján **köteles eljárni**. Ha a hatóság - a jogszerű hallgatás esetét kivéve - eljárási köteletségének az

⁷³ A felsorolásban nem említett közigazgatási hatósági eljárásokra vonatkozó jogszabályok az Ákr. rendelkezéseitől csak akkor térhetnek el, ha azt törvény megengedi.

ügyintézési határidőn belül nem tesz eleget, a jogszabályban meghatározott felügyeleti szerve (a továbbiakban: felügyeleti szerv) az eljárás lefolytatására utasítja.

A hatóság számára, a jogszabályban ráruházott hatáskör, jogkör gyakorlása nem lehetőség, hanem a jogállamiság alapelvéből fakadó garanciális kötelezettség.

Illetékesség

Az illetékesség azt határozza meg, hogy **az azonos hatáskörű szervek közül területileg melyik folytatja le az eljárást.** Ha jogszabály másként nem rendelkezik, **az azonos hatáskörű hatóságok közül az jár el, amelynek illetékességi területén**

- az ügy tárgyát képező ingatlan fekszik, ennek hiányában
- a tevékenységet gyakorolják vagy gyakorolni kívánják, ennek hiányában
- a jogellenes magatartást elkövették.

Ha nem állapítható meg az illetékes hatóság, a kérelmező ügyfél választása szerint lakóhelye vagy tartózkodási helye (a továbbiakban együtt: lakóhely), illetve székhelye, telephelye vagy fióktelepe (a továbbiakban együtt: székhely) szerint illetékes hatóság jár el.

Ha az ügyfél lakóhelye ismeretlen, vagy nem rendelkezik magyarországi lakóhellyel vagy értesítési címmel (a továbbiakban együtt: lakcím), az illetékességet az ügyfél utolsó ismert hazai lakcíme alapján kell megállapítani.

Az ügyben illetékes hatóságok közül az jár el, amelynél az eljárás előbb indult meg (a továbbiakban: **megelőzés**).

A hatáskör és az illetékesség vizsgálata

A hatóság a hatáskörét és illetékességét az eljárás minden szakaszában hivatalból vizsgálja. Ha **valamelyik hiányát észleli,** és kétséget kizáróan megállapítható az ügyben hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóság, az ügyet **átteszi,** ennek hiányában a kérelmet **visszautasítja,** vagy az **eljárást megszünteti.**

Hatásköri és illetékességi vita

Ha ugyanabban az ügyben

- több hatóság állapította meg hatáskörét és illetékességét,
- több hatóság állapította meg hatáskörének és illetékességének hiányát, és emiatt az eljárás nem indulhat meg vagy nincs folyamatban, vagy
- több illetékes hatóság előtt indult az eljárás, és a megelőzés alapján nem lehet eldönteni, hogy melyik hatóság jogosult az eljárásra,
- az érdekelt hatóságok kötelesek egymás között azonnal, de legfeljebb három napon belül megkísérelni a vita eldöntését.

Ha az eljárás nem vezetett eredményre, az eljáró hatóságot

- illetékességi összeütközés esetén a legközelebbi közös felügyeleti szerv, ennek hiányában a vita eldöntését kérő hatóság működési területe szerint illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal öt napon belül,
- hatásköri összeütközés esetén a közigazgatási bíróság jelöli ki.

Eljárás az illetékességi területen kívül: A hatóság az illetékességi területén kívül is végezhet eljárási cselekményt, ennek keretében ideiglenes biztosítási intézkedést is hozhat. Ha a hatóság

illetékességi területén kívül kíván eljárás cselekményt végezni, erről az illetékes hatóságot előzetesen értesíti.

6.3.3. Nyelvhasználat

Magyarországon főszabályként a közigazgatási hatósági eljárás hivatalos nyelve a magyar. Kivételes szabályok (pl. külügyi konzuli eljárás, nemzetiségi civil szervezet eljárása) alapján más nyelv is használható.

6.3.4. Kizárás

A közigazgatási hatósági eljárásban az ügyek pártatlan, tárgyilagos elintézését a kizárás jogintézménye hivatott biztosítani. A kizáró okok személyi (szubjektív), illetve törvényi (kógens) kizárási okokra bonthatóak.

A kizárási okok rendszere, a kizárás általános szabálya

Az Ákr. általános szabályként rögzíti, hogy az ügy elintézésében **nem vehet** részt az a személy, **akitől nem várható el az ügy tárgyilagos megítélése**. Ez az ügyintéző és a döntéshozó személyében rejlő szubjektív ok, amely mindenkor mérlegelés tárgya. **Ettől elkülönítve tárgyalja azokat az eseteket**, amelyekben a törvény objektíve – az érintett személy tudati viszonyulásától függetlenül – érdekeltnek tekinti az ügyintéző és a döntéshozó személyt, akik így **a törvény erejénél fogva kizárás alá esnek**. Meghatározza ugyanakkor azokat az ésszerű kivételeket is, amikor a kizárás érvényesítése azért nem indokolt, mert a döntéshozónak a szervezeti rendszerben elfoglalt helye vagy az eljárásban hozható döntés jellege nem jár olyan érintettséggel, amely a döntéshozó bármilyen, az ügyre kiható elfogultságához vezetne.⁷⁴

6.3.5. Megkeresés

A megkeresés akkor szükséges, ha az eljáró hatóság:

- az ügyben a megkereső hatóság illetékességi területén kívül kell eljárás cselekményt végezni, vagy
- az eljárás során szükséges adattal vagy irattal más rendelkezik.

A hatóság a fenti esetekben legalább ötnapos határidő tűzésével más szervet vagy személyt kereshet meg. A megkeresett szerv a megkeresés teljesítését megtagadja, ha az nem tartozik a hatáskörébe, vagy arra nem illetékes.

6.3.6. A kapcsolattartás általános szabályai

A hatóság írásban, az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló törvényben (a továbbiakban: Eüsztv.)⁷⁵ meghatározott elektronikus úton (a továbbiakban együtt: írásban) vagy személyesen, írásbelinek nem minősülő elektronikus úton (a továbbiakban együtt: szóban) tart kapcsolatot az ügyféllel és az eljárásban résztvevőkkel.

A kapcsolattartás formáját a hatóság tájékoztatása alapján az ügyfél választja meg. Az ügyfél a választott kapcsolattartási módról más - a hatóságnál rendelkezésre álló - módra áttérhet.

Életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet esetén a hatóság választja meg a kapcsolattartás módját.

⁷⁴ <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 66p.

⁷⁵ 2015. évi CCXXII. törvény az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól

6.3.7. Adatkezelés

A hatóság jogosult az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője természetes személyazonosító adatainak és az ügyfajtát szabályozó személyes adatok, továbbá a tényállás tisztázásához elengedhetetlenül szükséges más személyes adatok megismerésére és kezelésére. A kérelemre induló eljárásban vélelmezni kell, hogy a kérelmező ügyfél a tényállás tisztázásához szükséges személyes adatok - ideértve a különleges adatokat is - kezeléséhez hozzájárulást adott. Indokolt esetben a hatóság kérelemre vagy hivatalból elrendeli az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője természetes személyazonosító adatainak és lakcímének **zárt kezelését**, ha az eljárásban való közreműködése miatt súlyosan hátrányos következmény érheti.

6.3.8. Betekintés az eljárás irataiba

Az iratbetekintési jog alapján az ügyfél az eljárás bármely szakaszában és annak befejezését követően is betekinthez az eljárás során keletkezett iratba. A tanú a vallomását tartalmazó iratba, a szemletárgy birtokosa a szemléről készített iratba tekinthez be.

Harmadik személy akkor tekinthez be a személyes adatot vagy védett adatot tartalmazó iratba, ha igazolja, hogy az adat megismerése joga érvényesítéséhez, illetve jogszabályon, bírósági vagy hatósági határozaton alapuló kötelezettsége teljesítéséhez szükséges.

Az iratbetekintés során az arra jogosult másolatot, kivonatot készíthez vagy - kormányrendeletben meghatározott költségtérítés ellenében - másolatot kérhez, amelyet a hatóság kérelemre hitelesít.

Ha törvény a döntés nyilvánosságát nem korlátozza vagy nem zárja ki, az eljárás befejezését követően a személyes adatot és védett adatot nem tartalmazó véglegessé vált határozatot, valamint az elsőfokú határozatot megsemmisítő és az elsőfokú határozatot hozó hatóságot új eljárásra utasító végzést bárki korlátozás nélkül megismerhez.

Nem lehet betekinteni a döntés tervezetébe. Nem ismerhez meg az olyan irat vagy az irat olyan része, amelyből következtetés vonható le valamely védett adatra vagy olyan személyes adatra, amely megismerésének törvényben meghatározott feltételei nem állnak fenn, kivéve, ha az adat - ide nem értve a minősített adatot - megismerésének hiánya megakadályozná az iratbetekintésre jogosultat törvényben biztosított jogai gyakorlásában.

6.4. A kérelemre induló hatósági eljárás

6.4.1. A kérelem, és annak tartalma

Az Ákr. **hivatalból**, illetve a **kérelemre** induló közigazgatási ügyeket különbözteti meg. **Az Ákr. a kérelemre induló ügyek szabályozását teszi elsődlegessé, és a hivatalból induló eljárásokra vonatkozó eltéréseket külön fejezetben állapítja meg.**

A **kérelem** az ügyfél olyan nyilatkozata, amellyel hatósági eljárás lefolytatását, illetve a hatóság döntését kéri jogának vagy jogos érdekének érvényesítése érdekében. A kérelmet a hatósághoz írásban vagy személyesen lehet előterjeszteni. Az ügyfél kérelmével a tárgyában hozott döntés véglegessé válásáig rendelkezhez.

A kérelem tartalmazza az ügyfél és képviselője azonosításához szükséges adatokat és elérhezőségét. A kérelem az illetékes hatóságnál vagy - ha azt törvény vagy kormányrendelet nem zárja ki - a kormányablaknál terjeszthez elő. Az eljárás a kérelemnek az eljáró hatósághoz történő megérkezését követő napon indul.

A kérelmet tartalma szerint kell elbírálni akkor is, ha az nem egyezik az ügyfél által használt elnevezéssel.⁷⁶

Hiánypótlást kell alkalmazni, ha a kérelem nem felel meg a jogszabályban foglalt követelményeknek. A hiánypótlásnak alapvetően két esete különböztethető meg:

- nem felel meg, vagy
- megfelel, de a tényállás tisztázása során felmerült új adatra tekintettel az szükséges,

Az eljáró hatóság határidő megjelölésével, a mulasztás jogkövetkezményeire történő figyelmeztetés mellett egy ízben hiánypótlásra hívja fel a kérelmezőt.

6.4.2. Sommás eljárás és teljes eljárás

Az Ákr. meghatározza az eljárás fajtáit, megkülönböztetve **a sommás és a teljes eljárást**, valamint a sommás eljárás kvázi speciális módozatát, az **automatikus döntéshozatali eljárást**. Az **automatikus döntéshozatali eljárás** és a **sommás eljárás** alapvetően az egyszerű megítélésű ügyekben alkalmazható feszes eljárási forma, amely az ügy gyors lezárását teszi lehetővé, ha annak feltételei adottak, míg a **teljes eljárás a klasszikus közigazgatási eljárási forma**, amelyben minden eljárási részcselekmény elvégezhető lehet.

Automatikus döntéshozatali eljárás akkor alkalmazható, ha a döntés mérlegelést nem igényel, nincs ellenérdekű ügyfél, minden – a döntéshez szükséges – adat rendelkezésre áll, és azt törvény vagy kormányrendelet lehetővé teszi.⁷⁷

A kérelem automatikus döntéshozatali eljárásban, sommás vagy teljes eljárásban bírálható el. Törvény egyes ügyekben kizárhatja a sommás eljárás alkalmazását.

Automatikus döntéshozatalnak van helye, ha

- azt törvény vagy kormányrendelet megengedi,
- a hatóság részére a kérelem benyújtásakor minden adat rendelkezésére áll,
- a döntés meghozatala mérlegelést nem igényel és
- nincs ellenérdekű ügyfél.

Sommás eljárásnak van helye, ha

- a hiánytalanul előterjesztett kérelem és mellékletei, valamint a hatóság rendelkezésére álló adatok alapján a tényállás tisztázott és
- nincs ellenérdekű ügyfél.

Ha a hatóság megállapítja, hogy a meghatározott bármely feltétel nem áll fenn, a sommás eljárás szabályait mellőzi, és függő hatályú döntést hoz.

A teljes eljárás: Ha az ügyfél erre irányuló felhívás nélkül terjeszt elő új bizonyítékot, vagy tesz bizonyítási indítványt, ezt a hatóság az ügy teljes eljárásban való lefolytatása iránti kérelemnek tekinti, és a kérelmet teljes eljárásban bírálja el.

Kérelem teljes eljárásban való elbírálása: Az automatikus döntéshozatali eljárásban és a sommás eljárásban hozott döntés közlését követő öt napon belül az ügyfél kérheti, hogy a hatóság a kérelmét ismételten, teljes eljárásban bírálja el.

⁷⁶ <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 33.p

⁷⁷ <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 71-74.p

6.4.3. A függő hatályú döntés

A hatóság az eljárás megindításától számított nyolc napon belül **függő hatályú döntést**⁷⁸ hoz.

A függő hatályú döntésben a hatóság rendelkezik arról, hogy

- az eljárás lefolytatásáért fizetendő illetékeknek, vagy az illetékekről szóló törvény szerinti közigazgatási hatósági eljárásokért vagy igazgatási jellegű szolgáltatások igénybevételért fizetett igazgatási szolgáltatási díjnak (a továbbiakban: díj) megfelelő összeget, ennek hiányában tízezer forintot a hatóság köteles a kérelmező ügyfél részére megfizetni,
- a kérelmező ügyfél mentesül az eljárási költségek megfizetése alól,
- a kérelmezett jog gyakorlása az ügyfelet megilleti.

Az eljárás szünetelése, felfüggesztése vagy függőben tartása esetén az eljáró hatóság legkésőbb a szünetelés, felfüggesztés vagy függőben tartás időtartamának végét követő nyolcadik napon **függő hatályú döntést hoz**, amelyben rendelkezik az eljárás folytatásáról és a szünetelés, felfüggesztés vagy függőben tartás időtartamának figyelmen kívül hagyásával számított időpontról.

Az Ákr.-ben meghatározott **függő hatályú döntést mellőzi a hatóság**, ha az eljárás megindításától számított nyolc napon belül

- 1) a kérelmet visszautasítja,
- 2) az eljárást megszünteti,
- 3) érdemben dönt,
- 4) az eljárást felfüggeszti vagy a beadvány elintézését függőben tartja, vagy
- 5) az eljárás szünetel.

Nincs helye függő hatályú döntés meghozatalának

- a) ha a döntés
 - aa) - központi hivatal kivételével - központi államigazgatási szerv, vagy
 - ab) a Magyar Nemzeti Bank hatáskörébe tartozik,
- b) az ügy tárgya honvédelmi és katonai, továbbá nemzetbiztonsági célú építmény.

Ha a döntés meghozatalának nincs helye, a hatóság az ügyet teljes eljárásban intézi el. A hatóság - szükség esetén - szakhatóságot keres meg, a tényállás tisztázásához szükséges előre látható eljárási cselekményekről, hiánypótlásra hív fel, továbbá tájékoztatást ad a határidő túllépésének jogkövetkezményeiről.

6.4.4. A kapcsolódó eljárás

A **kapcsolódó eljárás** a hatóságok együttműködésének újfajta, nevesített módja, amely egyes, egymásra épülő ügyek sorozatában az ügyfelek jobb kiszolgálását, tehermentesítését szolgálja. A kapcsolódó eljárási forma azokban az eljárásokban lehet előnyös, amelyek az ügyfél végső célja (pl. külföldről behozott gépjármű forgalomba helyezése, születéssel kapcsolatos iratok

⁷⁸ A közigazgatási bürokráciacsökkentéssel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2015. évi CLXXXVI. törvény vezette be a függő hatályú döntés jogintézményét. Az Ákr. „fokozatosságot” teremt azzal, hogy a függő hatályú döntés alkalmazásának mellőzése, vagy annak kizártsága esetén az ügyintézési határidő túllépésére vonatkozó szabályok lépnek érvénybe, az eljárás tehát a következő három szintből áll:

- főszabály szerint minden eljárás sommás eljárásként vagy automatikus döntéshozatali eljárásként indul,
- amennyiben az eljárást nem lehet sommás eljárásban lefolytatni, a hatóság függő hatályú döntést hoz, és
- a függő hatályú döntés kizártsága esetén teljes eljárás lefolytatására kerül sor annak jogkövetkezményeivel, amely során nyolc napon belül meg kell hozni a teljes eljárást megalapozó, kikényszerítő döntéseket.

beszerzése és szociális támogatások elnyerése) több, egymásra épülő eljárás lefolytatását is szükségessé teszi.⁷⁹

Ha a hatóság döntése valamely más hatósági eljárásban (a továbbiakban: kapcsolódó eljárás) meghozható döntésnek feltétele, a hatóság tájékoztatja az ügyfelet, hogy a kapcsolódó eljárásban eljáró hatósághoz benyújtandó kérelmet nála is előterjesztheti.

6.4.5. A kérelem visszautasítása

A kérelem visszautasítása az eljárás lefolytatásának akadályá. A kérelem visszautasításának két fő esetét szabályozza az Ákr. **A hatóság a kérelmet visszautasítja, ha:**

- az eljárás megindításának jogszabályban meghatározott feltétele hiányzik, és e törvény ahhoz más jogkövetkezményt nem fűz, vagy
- az ugyanazon jog érvényesítésére irányuló kérelmet a bíróság vagy a hatóság érdemben már elbírálta, és a kérelem tartalma, valamint az irányadó jogi szabályozás nem változott.

A hatóság a **kérelmet visszautasíthatja**, ha azt nem az előírt formában terjesztették elő. Ha a kérelmező a kérelmét öt napon belül az előírt formában ismételten előterjeszti, a hatóság az eljárást teljes eljárásban folytatja le, azzal, hogy a kérelmet az eredeti benyújtáskor előterjesztettnek kell tekinteni, de az ügyintézési határidőt az ismételt benyújtást követő naptól kell számítani. Az ismételt benyújtás a visszautasító döntés elleni jogorvoslatról való lemondásnak, illetve **visszavonásának minősül.**

6.4.6. Az eljárás megszüntetése

A hatóság az eljárást megszünteti, ha

- a) a kérelem visszautasításának lett volna helye, annak oka azonban az eljárás megindítását követően jutott a hatóság tudomására,
- b) a kérelmező ügyfél a hatóság felhívására nem nyilatkozik, és ennek hiányában a kérelem nem bírálható el, és az eljárást hivatalból nem folytatja,
- c) az eljárás okafogyottá vált,
- d) az ügyfél nem tesz eleget eljárási költség előlegezési kötelezettségének,
- e) az eljárás kérelemre indult, és valamennyi kérelmező ügyfél kérelmét visszavonta, illetve ahhoz az ellenérdekű ügyfelek hozzájárultak, és az eljárás hivatalból nem folytatható,
- f) a hatóság megállapítja, hogy az ügyben más hatóság már eljár, vagy más hatóság kijelölésére került sor, vagy
- g) az ügy érdemi eldöntése olyan kérdés előzetes elbírálásától függ (a továbbiakban: előkérdés), amely bíróság vagy más szerv hatáskörébe tartozik, és az ügyfél a hatóságnak az eljárás megindítására vonatkozó felhívásának nem tesz eleget.

Az f) pont szerinti esetben a hatóság szükség esetén a döntést visszavonja, és erről szóló döntését a korábban eljáró vagy kijelölt hatósággal is közli.

⁷⁹ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233 számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 73-76 p

6.4.7. Az eljárás felfüggesztése

Az Ákr. újrászabályozta az eljárás felfüggesztésének intézményét. Az eljárás felfüggesztésétől – hasonlóan a polgári perrendtartáshoz – megkülönbözteti a szünetelés jogintézményét.⁸⁰

A hatóság felfüggeszti az eljárást, ha

- az előkérdés bíróság hatáskörébe tartozik, vagy
- az ügyben külföldi szervet kell megkeresni.

Törvény lehetővé teheti az eljárás felfüggesztését, ha az előkérdés más szerv hatáskörébe tartozik, vagy ugyanannak a hatóságnak az adott ügygel szorosan összefüggő más hatósági döntése nélkül megalapozottan nem dönthető el.

6.4.8. Az eljárás szünetelése

Az eljárás szünetel, ha azt az ügyfél kéri, több ügyfél esetén az ügyfelek együttesen kérik. Az eljárást bármelyik ügyfél kérelmére folytatni kell. Hat hónapi szünetelés után a csak kérelemre folytatható eljárás megszűnik. A megszűnés tényéről a hatóság értesíti azokat, akikkel a határozatot közölné.

6.4.9. Az ügyintézési határidő és a határidő számítása

Az ügyintézési határidő az eljárás megindulásának napján kezdődik. **Az ügyintézési határidő:**⁸¹

- automatikus döntéshozatal esetén **huszonnégy óra**,
- sommás eljárásban **nyolc nap**,
- teljes eljárásban **hatvan nap**.

A teljes eljárásban hatvan nap ügyintézési határidőnél hosszabb határidőt törvény, rövidebb határidőt jogszabály állapíthat meg. Az ügyintézési határidőn belül a döntés közlése iránt is intézkedni kell. **Az ügyintézési határidőbe nem számít be:**

- az eljárás felfüggesztésének, szünetelésének és
- - ha függő hatályú döntés meghozatalának nincs helye - az ügyfél mulasztásának vagy késedelmének

időtartama.

Ha törvény vagy kormányrendelet valamely eljárási cselekmény teljesítésének határidejéről nem rendelkezik, a hatóság, az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője azonnal, de legkésőbb nyolc napon belül gondoskodik arról, hogy az eljárási cselekményt teljesítse, vagy a végzést meghozza. Ha a hatóság testületi szerv, a hatáskörébe tartozó ügyben az ügyintézési határidőn belül, vagy ha ez nem lehetséges, a határidő letelte utáni első testületi ülésen határoz.

Az ügyet soron kívül kell elintézni, ha

- a kiskorú ügyfél érdekeinek veszélyeztetettsége indokolja,

⁸⁰ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233 számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 76-77 p

⁸¹ Az Ákr. a kérelemre induló eljárásra irányadó határidő-szabályait határozza meg, szakítva az általános ügyintézési határidő fogalmával. MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233 számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 77-78 p

- életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet elhárítása indokolja,
- a hatóság ideiglenes biztosítási intézkedést rendelt el, vagy
- a közbiztonság, a közrend vagy a nemzetbiztonság érdekében egyébként szükséges.

Ha a határidőből kevesebb mint tizenöt nap van hátra, a további eljárási cselekményeket soron kívül kell elvégezni.

Az Ákr. az ügyintézési **határidő túllépését** a hatóság illeték és díj visszafizetési kötelezettségével szankcionálja, illetve mentesíti az ügyfelet az eljárási költségek megfizetése alól.⁸²

Az Ákr. a határidőket órákban, napokban, hónapokban, években határozza meg. A határidő jogintézménye anyagi jogi határidő.⁸³

6.4.10. Igazolási kérelem

A közigazgatási ügyekben határidők elmulasztása nem minden esetben róható fel a kötelezettségét nem teljesítőnek. Az önhibán kívül bekövetkezett mulasztáshoz fűződő **hátrányos következmények alóli mentesítés jogkövetkezménye az igazolási kérelem.**

Aki az eljárás során valamely határnapot, határidőt önhibáján kívül elmulasztott, igazolási kérelmet terjeszthet elő. Az igazolási kérelmet a mulasztásról való tudomásszerzést vagy az akadály megszűnését követően, de legkésőbb az elmulasztott határnaptól vagy a határidő utolsó napjától számított, az igazolni kívánt eljárási cselekményre előírt határidővel megegyező időtartamon, de **legfeljebb negyvenöt napon belül lehet előterjeszteni.**

A határidő elmulasztása esetén az igazolási kérelemmel egyidejűleg pótolni kell az elmulasztott cselekményt is, ha ennek feltételei fennállnak. Az igazolási kérelem előterjesztése és a kérelem alapján megismételt eljárási cselekmény határidejének elmulasztása miatt nincs helye igazolásnak.

Ha a hatóság az igazolási kérelemnek helyt ad, az elmulasztott határnapot vagy határidőt megtartottnak tekinti, ezért ha szükséges, a döntését módosítja vagy visszavonja, illetve egyes eljárási cselekményeket megismétel.

6.4.11. A szakhatóság közreműködése

Törvény vagy a szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendelet közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján az ügyben érdemi döntésre jogosult hatóság számára előírhatja, hogy az ott meghatározott szakkérdésben és határidőben más hatóság (a továbbiakban: szakhatóság) kötelező állásfoglalását kell beszereznie.

Az ügyfélnek az eljárás megindítása előtt benyújtott kérelmére a szakhatóság a szakhatósági állásfoglalásra vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazásával előzetes szakhatósági állásfoglalást ad ki.

⁸² MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233 számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 80 p

⁸³ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233 számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 77-78 p

6.4.12. Idézés és az értesítés

Az idézés általános szabályai

Azt, akinek személyes meghallgatása az eljárás során szükséges, a hatóság kötelezi, hogy a megjelölt helyen és időpontban jelenjen meg. Ha az idézett személy kora, egészségi állapota vagy más méltányolható ok miatt a hatóság előtt nem képes megjelenni, az idézett személyt a tartózkodási helyén is meg lehet hallgatni.

Az idézést úgy kell közölni, hogy arról az idézett a meghallgatást megelőzően legalább **öt nappal** értesüljön.

Az idézésben meg kell jelölni, hogy a hatóság az idézett személyt milyen ügyben és milyen minőségben kívánja meghallgatni. Az idézett személyt figyelmeztetni kell a megjelenés elmulasztásának következményeire. A fővárosban működő hatóság a főváros egész területéről idézhet.

Ha az idézett személy

- a szabályszerű idézésnek nem tesz eleget, vagy meghallgatása előtt az eljárás helyéről engedély nélkül eltávozik, és távolmaradását előzetesen alapos okkal nem menti ki, vagy utólag megfelelően nem igazolja, vagy
- az idézésre meghallgatásra alkalmatlan állapotban jelenik meg, és ezt a körülményt nem menti ki,

eljárási bírsággal sújtható.

Ha az idézett személy az idézésre nem jelent meg, és távolmaradását nem mentette ki, a rendőrség útján **elővezetethető**. Az elővezetés foganatosításához az ügyésznek a hatóság vezetője által kért előzetes hozzájárulása szükséges.

Ha a hatóságnak tudomása van arról, hogy az elővezetni kívánt személy a Magyar Honvédség tényleges állományú vagy a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagja, az elővezetés céljából az állományilletékes parancsnokot keresi meg.

Ha nem szükséges az ügyfél idézése, a hatóság az ügyfelet a tanú és a szakértő meghallgatásáról, a szemléről és a tárgyalásról **értesíti** azzal a tájékoztatással, hogy az eljárási cselekményen részt vehet, de megjelenése nem kötelező.

6.5. Bizonyítás, a tényállás tisztázása

6.5.1. A bizonyítás

A jogállami eljárásjogokban **meghatározó a szabad bizonyítás elve**, ami azt jelenti, hogy a hatóság szabadon választja meg az alkalmazandó bizonyítási eszközt, és a bizonyítékokat egyenként és összességükben, szabad meggyőződése szerint értékeli.⁸⁴

A közigazgatási hatósági eljárásjogban ismertek azonban olyan, az eljárást gyorsító, és egyúttal kiszámíthatóbbá tevő, a szabad bizonyítás elvét áttörő megoldások, amelyekben a **jogalkotó egyes bizonyítási eszközök alkalmazását előírja**.⁸⁵

Az Ákr. rendelkezései szerint a tényállás tisztázása érdekében **csak olyan bizonyíték használható fel**, amely az ügy szempontjából releváns és feltétlenül szükséges a megalapozott

⁸⁴ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233 számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 82-84 p

⁸⁵ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233 számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 82-84 p

döntéshozatalhoz. A bizonyítás célja tehát a tényállás nem teljes körű, hanem (az ügy eldöntéséhez nélkülözhetetlenül) kellő tisztázása.

6.5.2. A tényállás tisztázása

A tényállás két módon tisztázható:⁸⁶ a rendelkezésre álló **adatok** alapján és a **bizonyítási eljárás útján**.

Ha a döntéshozatalhoz nem elegendők a rendelkezésre álló adatok, a hatóság bizonyítási eljárást folytat le. A hatósági eljárásban **minden olyan bizonyíték felhasználható, amely a tényállás tisztázására alkalmas. Nem használható fel** bizonyítékként a hatóság által, jogszabálysértéssel megszerzett bizonyíték. A hatóság által hivatalosan ismert és a köztudomású tényeket **nem kell bizonyítani**. A hatóság szabadon választja meg a bizonyítás módját, és a rendelkezésre álló bizonyítékokat szabad meggyőződése szerint értékeli. Törvény vagy kormányrendelet közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján, meghatározott ügyekben kötelezővé teheti valamely okirat vagy más irat bizonyítási eszközként történő alkalmazását.

6.5.3. Az egyes bizonyítási eszközök, és eljárások

Az ügyfél nyilatkozata: Ha a tényállás tisztázása azt szükségessé teszi, a hatóság az ügyfelet nyilatkozattételre hívhatja fel. Ha jogszabály nem zárja ki, az ügyfél a nyilatkozatával pótolhatja a hiányzó bizonyítékot, ha annak beszerzése nem lehetséges. A hatóság figyelmezteti az ügyfelet jogaira, kötelelességeire és a hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú bizonyíték szolgáltatásának jogkövetkezményeire.

Az irat: A hatóság, ha a tényállás tisztázása során szükséges, és az az Eüsztv. alapján nem szerezhető be felhívhatja az ügyfelet okirat vagy más irat bemutatására. Az ügyfél az iratot másolatban is benyújthatja, ha nyilatkozik arról, hogy az az eredetivel mindenben megegyezik.

Tanúvallomás: A tanú az a személy, akinek a bizonyítandó tényről tudomása van. A tanúként idézett személy köteles tanúvallomást tenni. **Tanúként nem hallgatható meg** az, akitől nem várható bizonyítékként értékelhető vallomás, védett adatnak minősülő tényről az, aki nem kapott felmentést a titoktartás alól. **A tanú a vallomástételt megtagadhatja, ha** bármelyik ügyfél Ptk. szerinti hozzátartozója, vallomásával saját magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, médiatartalom szolgáltató, diplomáciai mentességben részesülő személy.

A szemle: Ha a tényállás tisztázására ingó, ingatlan (a továbbiakban együtt: szemletárgy) vagy személy megtekintése vagy megfigyelése szükséges, a hatóság szemlét rendelhet el. A szemle megtartása során - az ismert tulajdonos értesítésével egyidejűleg - a szemletárgy birtokosa kötelezhető a szemletárgy felmutatására, illetve arra, hogy az ügyfelet a szemle helyszínére beengedje. **A szemle során a hatóság eljáró tagja jogosult különösen** a szemlével érintett területre, építménybe és egyéb létesítménybe belépni, bármely iratot, tárgyat vagy munkafolyamatot megvizsgálni, felvilágosítást kérni, illetve mintát venni. A szemle eredményes és biztonságos lefolytatása érdekében a hatóság a rendőrség közreműködését kérheti.

⁸⁶ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233 számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 82-84 p

A szakértő: Szakértőt kell meghallgatni vagy - legalább tizenöt napos határidő tűzésével - szakvéleményt kell kérni, ha az ügyben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához különleges szakértelem szükséges, és az eljáró hatóság nem rendelkezik megfelelő szakértelemmel. Nincs helye szakértő kirendelésének, ha ugyanabban a szakkérdésben szakhatóság állásfoglalását kell beszerezni.

A tolmács: Ha az ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevője által használt idegen nyelvet az ügyintéző nem beszéli, tolmácsot kell alkalmazni. Az ügyben eljáró hatóság el nem járó tagja, valamint - ha az a tényállás tisztázáshoz elengedhetetlen - az ellenőrzés helyszínén tartózkodó, idegen nyelvet beszélő személy tolmácsként igénybe vehető.

A tárgyalás: Az Ákr. megkülönbözteti az ellenérdekű ügyféllel szemben kérelemre indított jogvitás eljárások) és az ellenérdekű ügyfelek részvételével zajló eljárásokat.⁸⁷ **A tárgyalás:**

- a tényállás tisztázásához szükség van a felek együttes meghallgatására, az ellenérdekű ügyféllel szemben, kérelemre indított eljárásban (a továbbiakban: jogvitás eljárás),
- az ügy természete lehetővé teszi, ellenérdekű ügyfelek részvételével zajló eljárásban, vagy
- a tényállás tisztázásához szükség van az eljárásban részt vevő személyek együttes meghallgatására.

Ha a hatóság tárgyalást tart, a tárgyaláson megkísérli az ellenérdekű ügyfelek között **egyezség** létrehozását.

6.5.4. A bizonyítékok ismertetése az ügyféllel

Ha a hatóság az ügyben bizonyítási eljárást folytatott le, melynek során a hatóság nem biztosította, hogy az ügyfél minden bizonyítékot megismerjen, annak befejezését követően értesíti az ügyfelet, hogy - az iratokba való betekintés szabályai figyelembevételével - megismerhesse a bizonyítékokat, és további bizonyításra irányuló indítványt terjeszthessen elő.

6.5.5. Az eljárás akadályozásának következményei

Azt, aki eljárási kötelezettségét önhibájából megszegi, a hatóság az okozott többletköltségek megtérítésére kötelezi, illetve eljárási bírsággal sújthatja. Az **eljárási bírság legkisebb összege esetenként tízezer forint**, legmagasabb összege természetes személy esetén **ötszázezer forint**, jogi személy vagy egyéb szervezet esetén **egymillió forint**.

6.5.6. Az eljárási cselekmények rögzítése

A szóbeli kérelemről - ha azt nyomban nem teljesítik -, valamint a tényállás tisztázása érdekében lefolytatott eljárási cselekményről az ügyfél vagy az eljárás más résztvevője részvétele esetén **jegyzőkönyvet**, más esetben **feljegyzést kell készíteni**.

6.5.7. A hatósági tanú

A hatóság a biztosítási intézkedés alkalmazása során, szemlénél, lefoglalásnál, zár alá vételnél és hatósági ellenőrzésnél **hatósági tanút** vehet igénybe, aki az eljárási cselekmény során történt

⁸⁷ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 86 p

eseményeket és az általa tapasztalt tényeket igazolja. Hatósági tanúként való közreműködésre senki nem kötelezhető. **Nem lehet hatósági tanú** az ügyfél, az ügyfél hozzátartozója vagy képviselője, az eljáró hatósággal közszolgálati, illetve egyéb munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló személy és az eljárási képességgel nem rendelkező személy. Az eljárási cselekmény előtt a hatósági tanút a jogairól és kötelességeiről fel kell világosítani.

6.6. A hatóság döntései

Anyagi jogerő és a döntés véglegessége: A közigazgatás tudomány különbséget tesz a bíróság döntéséhez kapcsolódó jogerő és a közigazgatási hatósági döntéshez kapcsolódó jogerő között. **A jogerő jelenleg is két (alaki és anyagi) értelemben jelenik meg a közigazgatási eljárásban.**

Az Ákr. a dogmatikai elvek alapján szakít a közigazgatási jogerő fogalmával. Az **anyagi jogerő** (tehát a döntés megtámadhatatlansága és megváltoztathatatlansága) ugyanis kizárólag a bíróság döntéséhez kapcsolódhat. Összhangban tehát a közigazgatási perrendtartás koncepciójával, az Ákr. az alaki jogerő helyett a döntés véglegessége fogalmat használja, kifejezésre juttatva, hogy a végleges döntés a hatósági eljárás befejezése, azt már a hatóság nem módosíthatja, abból jogok és kötelezettségek nem eredeztethetőek.⁸⁸

6.6.1. A döntés formái, a határozat és a végzés

A döntés **határozat** vagy **végzés**. A hatóság **az ügy érdemében határozatot hoz**, az eljárás során hozott **egyéb döntések végzése**. Az ügyfelet megilleti a kérelmezett jog gyakorlása, ha a hatóság az ügyintézési határidőn belül mellőzi a határozathozatalt (jogszerű hallgatás). **Jogszerű hallgatásnak van helye, ha:**

- automatikus döntéshozatali eljárásban intézhető ügyben törvény vagy kormányrendelet nem zárja ki,
- sommás eljárásban intézhető ügyben törvény vagy kormányrendelet így rendelkezik,
- teljes eljárásban törvény vagy kormányrendelet így rendelkezik, továbbá nincs helye függő hatályú döntés meghozatalának, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél.

A döntés tartalmazza az eljáró hatóság, az ügyfelek és az ügy azonosításához szükséges minden adatot, a rendelkező részt - a hatóság döntésével, a szakhatóság állásfoglalásával, a jogorvoslat igénybevételével kapcsolatos tájékoztatással és a felmerült eljárási költséggel -, továbbá a megállapított tényállásra, a bizonyítékokra, a szakhatósági állásfoglalás indoklására, a mérlegelés és a döntés indokaira, valamint az azt megalapozó jogszabályhelyek megjelölésére is kiterjedő indokolást.

Jogorvoslatról való tájékoztatást mellőző, az indokolásban pedig csak az azt megalapozó jogszabályhelyek megjelölését tartalmazó **egyszerűsített döntés hozható**

- ha a hatóság a kérelemnek teljes egészében helyt ad, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél, vagy a döntés az ellenérdekű ügyfél jogát vagy jogos érdekét nem érinti, vagy
- az egyezség jóváhagyásáról.

Az önállóan nem fellebbezhető végzésről az indokolásban csak az azt megalapozó jogszabályhelyek megjelölését tartalmazó egyszerűsített döntés hozható.

A hatóság a döntést külön okiratban szövegezi meg, jegyzőkönyvbe foglalja, vagy az ügyiratra feljegyzi. Azonnali eljárási cselekményt igénylő ügyben a döntés előzetes írásba foglalása

⁸⁸ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233 számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf> 90 p

mellőzhető és az ügyféllel szóban is közölhető. Ilyenkor a hatóság a döntést utólag írásba foglalja és közli.

A hatóság a döntést azonnal végrehajthatónak nyilvánítja, ha

- életveszéllyel, súlyos kárral vagy a személyiségi jogok jelentős sérelmével fenyegető helyzet megelőzése, elhárítása vagy káros következményeinek enyhítése miatt szükséges,
- nemzetbiztonsági, honvédelmi vagy közbiztonsági érdekből, illetve a közérdek védelme miatt szükséges,
- a döntés valakinek a tartásáról vagy gondozásáról rendelkezik, vagy
- a hatósági nyilvántartásba történő haladéktalan bejegyzést törvény írja elő.

A határozatot a hatóság közli az ügyféllel, azzal, akire nézve az rendelkezést tartalmaz, az ügyben eljáró szakhatósággal. A végzést a hatóság közli azzal, akire nézve az rendelkezést tartalmaz, és akinek a jogát vagy jogos érdekét érinti

A közlést hirdetmény útján kell teljesíteni, ha az ügyfél ismeretlen helyen tartózkodik, a kézbesítés egyéb elháríthatatlan akadályba ütközik, vagy annak megkísérlése már előre is eredménytelennek mutatkozik, vagy azt törvény vagy kormányrendelet előírja.

A hirdetményt a hatóság hirdetőtábláján, valamint a honlapján helyezi el. Ha az ügyfelek köre pontosan nem megállapítható, vagy ha törvény vagy kormányrendelet azt előírja, a hatóság a döntéséről készült közleményt **közhírré teszi**. A hatóság közhírré teszi azt a véglegessé vált vagy azonnal végrehajthatóvá nyilvánított határozatot, amelyet több mint ötven ügyfél részvételével zajló eljárásban hozott.

A döntés kijavítása: Ha a döntésben elírás, illetve számítási hiba van, és az nem hat ki az ügy érdemére, a hatóság a döntést kijavítja. A kijavítást a hatóság közli azzal, akivel az eredeti döntést közölte. A döntés kijavítással érintett része ellen ugyanolyan jogorvoslatnak van helye, mint az eredeti döntés ellen volt.

A döntés kiegészítése: Ha döntésből jogszabály által előírt kötelező tartalmi elem hiányzik, vagy az ügy érdeméhez tartozó kérdésben nem született döntés, a hatóság a döntést kiegészíti. Nincs helye a döntés kiegészítésének, ha a döntés véglegessé válásától számított egy év eltelt. A kiegészítést a hatóság egységes döntésbe foglalva, lehetőleg a döntés kicserélésével közli. A kiegészítés ellen ugyanolyan jogorvoslatnak van helye, mint az eredeti döntés ellen volt.

6.6.2. Hatósági szerződés

Jogszabály lehetővé teheti vagy előírhatja, hogy a hatóság a hatáskörébe tartozó ügynek a közérdek és az ügyfél szempontjából is előnyös rendezése érdekében **határozathozatal helyett az ügyféllel írásban hatósági szerződést** kössön. A hatósági szerződés közigazgatási szerződés.

6.7. Hatósági bizonyítvány, igazolvány és nyilvántartás

A hatóság a jogszabályban meghatározott esetekben az ügyfél kérelmére - a felhasználás céljának feltüntetésével - adat igazolására **hatósági bizonyítványt** ad ki. A hatóság - jogszabályban meghatározott esetben és adattartalommal - az ügyfél adatainak vagy jogainak rendszeres igazolására **hatósági igazolványt** ad ki.

A hatósági nyilvántartás közhitelessége alapján az **ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell annak jóhiszeműségét**, aki a hatósági nyilvántartásban szereplő adatokban bízva szerez jogot. Az **ellenkező bizonyításáig** a hatósági nyilvántartásba bejegyzett adatról vélelmezni kell, hogy az fennáll, és a hatósági nyilvántartásból törölt adatról vélelmezni kell, hogy nem áll fenn.

6.8. A hatósági ellenőrzés

A hatósági ellenőrzésre Az Ákr.-ben főszabályként meghatározott hatósági eljárásra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, a hatósági ellenőrzésre vonatkozó speciális eltérésekkel.

A hatósági ellenőrzés tárgya: A hatóság - a hatáskörének keretei között - ellenőrzi a jogszabályban foglalt rendelkezések betartását, valamint a végrehajtható döntésben foglaltak teljesítését. **A hatósági ellenőrzés hivatalból indul meg**, azt a hatóság a hivatalbóli eljárás szabályai szerint folytatja le. **Hatósági ellenőrzését az ügyfél is kérheti.**

Ha a hatóság a hatósági ellenőrzés során jogsértést tapasztal, megindítja az eljárást, vagy ha a feltárt jogsértés miatt az eljárás más szerv illetékességébe tartozik, annak eljárását kezdeményezi.

Ha a hatóság az ügyfél kérelmére lefolytatott hatósági ellenőrzés során jogsértést nem tapasztal, ennek tényéről hatósági bizonyítványt állít ki. A hivatalból folytatott hatósági ellenőrzés eredményéről a hatóság az ügyfél kérelmére állít ki hatósági bizonyítványt.

6.9. A hivatalbóli eljárás

A hivatalbóli eljárásokban a kérelemre indult eljárásokra vonatkozó rendelkezéseit az az Ákr. által meghatározott és itt ismertetett eltérésekkel kell alkalmazni.

A hatóság az illetékességi területén **hivatalból megindítja az eljárást**, ha

- 1) az eljárás megindítására okot adó körülmény jut a tudomására,
- 2) erre bíróság kötelezte,
- 3) erre felügyeleti szerve utasította,
- 4) életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzetről szerez tudomást, vagy
- 5) ezt egyébként jogszabály előírja.

A hivatalbóli eljárásokban szünetelésnek nincs helye, és a hatóság felfüggesztés esetén sem dönt érdemben az ügyfél vagy ügyfelek együttes kérelmére. Nincs helye az eljárás megszüntetésének, ha az ügyfél eljárási költség előlegezési kötelezettségének nem tesz eleget. A hivatalbóli eljárásokban az ügyintézési határidőbe csak az eljárás felfüggesztésének időtartama nem számít be.

Ha a hatóság a hivatalbóli eljárásban az ügyintézési határidő kétszeresét túllépi, a jogsértés tényének megállapításán és a jogellenes magatartás megszüntetésére vagy a jogszerű állapot helyreállítására kötelezésen túl egyéb jogkövetkezményt nem alkalmazhat. Ez esetben ugyanazon ügyféllel szemben, ugyanazon ténybeli és jogi alapon nem indítható új eljárás.

A hivatalból indított eljárás szabályait kell alkalmazni azon eljárásokra, amelyekben a hatóság az ügyfél kérelmére induló eljárást hivatalból folytatja. A hivatalbóli eljárás az első eljárási cselekmény elvégzésének napján kezdődik, megindításáról az ismert ügyfelet a hatóság értesíti.

6.10. A jogorvoslat

A hatóság határozata ellen önálló jogorvoslatnak van helye. A hatóság végzése ellen önálló jogorvoslatnak akkor van helye, ha azt törvény megengedi, egyéb esetben a végzés elleni

jogorvoslati jog a határozat, ennek hiányában az eljárást megszüntető végzés ellen igénybe vehető jogorvoslat keretében gyakorolható.

Jogorvoslati eljárások két típusát különböztetjük meg a kérelemre-, és a hivatalból induló eljárások során alkalmazott jogorvoslati eljárásokat.

Kérelemre induló jogorvoslati eljárások

- a közigazgatási per,
- a fellebbezési eljárás.

Hivatalból induló jogorvoslati eljárások

- a döntés módosítása vagy visszavonása a hatóság saját hatáskörében,
- a felügyeleti eljárás,
- az ügyészségről szóló törvény szerinti ügyészi felhívás és fellépés nyomán indított eljárás.

7. Európa Uniós alapismeretek

7.1. Az Európai Unió kialakulása, fejlődése

7.1.1. Az Európai Unió előzményei, létrejötte

Az európai egység gondolat előzményeit a XX. század második világháborús eseményeinek tapasztalatai alakították ki. Ezek összegezése vezetett a jelenleg létező európai integrációs szervezetek és intézmények kialakulásához. A II. világháború következtében kerültek kidolgozásra a gazdasági-politikai integráció lépcsőfokai, amelyre alapozva váltották valóra az európai integrációs folyamatot kezdetben francia és német politikusok.

A II. világháború európai eseményei befejeződésének ötödik évfordulóján, 1950. május 9-én az ún. Schuman-nyilatkozat után 1951-ben hat nyugat-európai ország: Belgium, Hollandia, Luxemburg, Olaszország, Franciaország és az NSZK (az ún. Hatok) Párizsban létrehozta az első európai integrációs szervezetet, az Európai Szén- és Acélközösséget (Montánunió, rövidítve ESZAK). Az ESZAK elsődleges célja az volt, hogy a hadiipar szempontjából kiemelt jelentőséggel bíró szén termelést és acélipart nemzetek feletti (szupranacionális) szervezetre bízzák.

A Hatok 1957-ben Rómában újabb két közösséget hoztak létre, egyrészt az Európai Gazdasági Közösséget (EGK), mely megteremtette az európai gazdasági-politikai integrációt, másrészt az Európai Atomenergia- közösséget (EURATOM). Az ezeket a létrehozó szerződések az ún. Római Szerződések.

7.1.2. Az integráció bővülése, története.

Az integrációs folyamat állomásai:

- 1) 1972. az első szervezeti bővítés (a csatlakozási szerződések 1973-tól hatályosak) az Egyesült Királyság, Írország, valamint Dánia csatlakozása. („Kilencek”).
- 2) 1981-ben Görögország belépése („Tízec”).
- 3) 1986-ban Spanyolország és Portugália csatlakozása („Tizenkettek”).
- 4) 1992-ben a Maastrichti Szerződéssel létrehozták az Európai Uniót, és egyúttal módosították a Római Szerződést.
- 5) 1995-ben Svédország, Finnország és Ausztria csatlakozására került sor.

- 6) A szervezet korszerűsítésére vonatkozó nemzetközi jogi aktus az 1997. évi Amszterdami Szerződés (1999-től hatályos) volt.
- 7) 2004. május 1-jén tíz ország csatlakozott az Európai Unióhoz: Magyarország, Csehország, Szlovákia, Lengyelország, Szlovénia, Málta, Ciprus, Észtország, Lettország, Litvánia („Huszonötök”).
- 8) 2007-ben Románia és Bulgária csatlakozása („Huszonhetek”).
- 9) 2007-ben fogadták el az Európai Uniót jelenleg is meghatározó módosításokat tartalmazó Lisszaboni Szerződést (2009-től hatályos). A Lisszaboni Szerződés alapvető jelentősége az volt, hogy átalakította az Európai Unió addigi pillérrendszerét, megszüntetve ún. Európai Közösségeket, és az EU-t jogi személlyé tette.
- 10) 2013. július 1-jén Horvátország csatlakozása („Huszonnyolcak”).

7.2. Az Európai Unió intézményrendszere

Az Európai Unióról szóló Szerződés az 1992. évi Maastrichti Szerződés (a továbbiakban: EUSz is) hatályos szövegezése szerint az Unió saját intézményi kerettel rendelkezik, amelynek egyúttal célja az Unió értékeinek érvényesítése és célkitűzéseinek előmozdítása.

Az Európai Unió intézményei:

- 1) Európai Parlament,
- 2) Európai Tanács,
- 3) Tanács,
- 4) Európai Bizottság,
- 5) Európai Unió Bírósága,
- 6) Számvevőszék,
- 7) Európai Központi Bank.

Az Európai Unió egyéb intézményei: Az Európa Uniónak az alapintézményein kívüli tanácsadó szervei és egyéb intézményei vannak.

7.2.1. Az Európai Parlament (EP)

Az **Európai Parlament** az Európai Unió az európai polgárok által közvetlenül választott intézménye, székhelye Strasbourg. Az EP feladata az Unió polgárainak, érdekeinek képviselete az uniós döntéshozatalban, valamint az EU intézményeinek demokratikus működésének felügyelete. Az EP az uniós döntéshozatalban a Tanáccsal közösen hoz döntéseket, és alkot jogszabályokat. Az Európai Parlament tagjainak létszáma –az elnök nélkül - legfeljebb 750 fő lehet.

A tagállamok képviselete a népesség számához viszonyítva arányos, ezért egyetlen országnak sem lehet 96-nál több és 6-nál kevesebb képviselője. Magyarország jelenleg 21 mandátummal rendelkezik az EP-ben. Az Európai Parlament tagjait az Unió polgárai választják közvetlen és általános választójog alapján; szabad és titkos választásokon; ötéves időtartamra; arányos (listás) választási rendszerben.

Az európai választásokon minden választókorú uniós polgár választhat és választható, minden magyar állampolgár uniós polgár is egyúttal.⁸⁹

⁸⁹ Uniós polgár csak az lehet, aki már valamelyik tagállam állampolgárának minősül, így az uniós polgárság nem helyettesíti a nemzeti állampolgárságot.

Az **Európai Parlament tagjai** a szabad mandátum elve alapján tevékenykednek, ezért döntéshozatalra, annak tartalmára senki által sem utasíthatóak, tevékenységük alatt mentelmi jogot élveznek.

Az EP-képviselők tagjaik közül két és fél éves (megújítható) időtartamra választják meg az intézmény elnökét és tisztségviselőit. A Parlament tisztségviselői - az elnök mellett - az alelnök (14 fő) és a quaestor (5 fő). Az elnök és az alelnökök együttesen alkotják a Parlament Elnökségét, amelynek ülésein tanácsadó minőségben a quaestorok is részt vesznek.

A quaestorok a képviselőket közvetlenül érintő pénzügyi és igazgatási feladatokat látnak el. A Parlament tisztségviselőit a képviselők saját soraikból választják titkos szavazással, amelynek során tekintettel kell lenni a tagállamok és a politikai nézetek méltányos képviseletére.

Az EP a nyilvános plenáris ülések mellett bizottsági munkát végez.

Az EP-bizottsági felépítése:

- állandó bizottságok,
- különbizottságok (a különbizottságok a rendkívüli kérdéseket kezelik, megbízásuk időtartama legfeljebb 12 hónap),
- vizsgálóbizottságok (az uniós jog megsértése vagy helytelen alkalmazására jönnek létre),
- az egyes testületeken belül albizottságok is létrehozhatók.

7.2.2. Az Európai Tanács (ET)

Az **Európai Tanács** az Európai Unió legmagasabb szintű politikai döntéshozó, kormányközi szerve, amely a tagállamok állam-, illetve kormányfőiből áll félévente legalább két alkalommal ülésezik, rendkívüli ülésre is összehívható.

Az Európai Tanácsnak tagja a tagország kormányfője mellett az ET által minősített többséggel megválasztott állandó elnöke és az Európai Bizottság elnöke, munkájában részt vesz ezenkívül az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseelője is.

Az ET, meghatározza az EU általános politikai irányait. Főszabályként konszenzussal dönt, kivéve, ha a Szerződések ettől eltérően rendelkeznek. Az Európai Tanács nem lát el jogalkotási feladatokat. Munkáját saját Főtitkársága segíti. Az Európai Tanács elnöke elnököl és vezeti az EiT üléseit, erőfeszítéseket tesz az intézményen belüli kohézió és konszenzus megteremtésére, valamint ellátja az Unió külső képviseletét a közös kül- és biztonságpolitikához tartozó ügyekben.

7.2.3. A Tanács

A **Tanács** az Unió egyik legfontosabb jogalkotó intézménye, - az Európai Unió Tanácsának⁹⁰ is nevezik -, a társjogalkotónak minősülő Európai Parlament mellett. Minden tanácsi formációnak létezik nem hivatalos és a gyakorlatban széleskörűen ismert és alkalmazott elnevezése, és ismertetésük során zárójelben megadjuk a magyar terminológiában használt rövidített elnevezésüket is.

7.2.4. Az Európai Bizottság (Bizottság)

Az **Európai Bizottság**⁹¹ szupranacionális elven működik, feladata koordinatív, végrehajtási és igazgatási jellegű, székhelye Brüsszel, hivatali ideje öt év. Kiemelt feladata a szerződésekben

⁹⁰ Miniszterek Tanácsaként is ismert

⁹¹ Az EU kvázi kormányának is nevezik

foglaltak felügyelete, az uniós jogból fakadó kötelezettségek betartása. **További főbb feladatai:**

- Az EU kezdeményező és javaslattevő szerve, kizárólagos joggal rendelkezik a jogalkotási javaslatok beterjesztésére a döntéshozó szervek, így a Tanács és a Parlament elé.
- Végrehajtja az Unió költségvetését.
- Szűk körben jogalkotói hatáskörrel is rendelkezik a szerződésekben meghatározott területeken.

A Bizottság elnökét az Európai Tanács minősített többséggel meghozott javaslatára az Európai Parlament választja meg tagjainak többségével. A Bizottság elnöke a Tanáccsal közös megegyezésben elfogadja azt a tagállamok kormányai által javasolt biztosok listáját, amelyen a Bizottság tagjaivá kinevezni kívánt személyek nevei szerepelnek.⁹² Minden tagállamnak egy biztos jelölésére van joga, így a bizottsági testület (a biztosok kollégiuma) - beleértve az elnököt és az alelnököket is - 28 tagú. Az Európai Bizottság testületileg az Európai Parlamentnek tartozik felelősséggel, valamint az EP bizalmatlansági indítvány elfogadásával lemondásra kényszerítheti a Bizottságot.

7.2.5. Az Európai Unió Bírósága (EUB)

Az **Európai Unió Bírósága (EUB)** a Bíróságból, a Törvényszékből és az ún. különös hatáskörű törvényszékekből áll, székhelye Luxembourg.

A **Bíróság tagállamonként** egy, a Törvényszék 2016. szeptember 1-jétől negyvenhét,⁹³ bíróból áll. Az EUB feladata a jog tiszteletben tartásának biztosítása a Szerződések értelmezése és alkalmazása során. Az Európai Unió Bírósága dönt a tagállamok, az intézmények, illetve természetes és jogi személyek keresettel előterjesztett ügyeiben. Az Európai Unió Bírósága jogosult eljárni továbbá az előzetes döntéshozatallal kapcsolatos ügyekben és a Szerződésekben. A Bíróság munkáját főtanácsnok (11 fő) segíti. A főtanácsnokok terjesztik a Bíróság elé az indítványokat folyamatban lévő ügyekben. A bírákat és a főtanácsnokokat hatéves időtartamra a tagállamok kormányai nevezik ki közös megegyezéssel. Munkájukat pártatlanul végzik, és megbízatásuk megújítható.

Az Európai Unió Bírósága a hagyományos bírósági funkciók mellett **alkotmánybírászkodási feladatköröket** is ellát, így az EUB kizárólagosan jogosult a Szerződések kötelező érvényű értelmezésére, és hivatalból vagy kérelemre megvizsgálja a másodlagos joganyagba tartozó legtöbb jogi aktus jogszerűségét. Amennyiben az EUB a kérdéses jogszabály jogszerűtlenségét állapítja meg, úgy azt semmisnek nyilvánítja. A Bíróság három- vagy öttagú tanácsokban, kivételes esetekben pedig tizenhárom tagú nagytanácsban vagy teljes ülésen jár el.

Az Európai Bíróság jogértelmezése, döntései és határozatai az Európai Unió tagállamaiban kötelező erővel bírnak. Az Európai Unió Bírósága előtt zajló eljárás két részre oszlik, írásbeli és szóbeli részből áll.

7.2.6. A Számvevőszék

A luxembourgi székhellyel működő **Számvevőszék** feladata az Unió pénzügyi ellenőrzése. Ezen belül a legfontosabb feladata, hogy megvizsgálja az Unió összes bevételre és kiadásra

⁹² A biztosokkal szemben elvárás az, hogy európai elkötelezettségűek legyenek, és függetlenségükhöz ne férjen kétség. Az Európai Bizottságról, mint testületről az Európai Parlament szavaz, majd jóváhagyását követően a Bizottságot az Európai Tanács nevezi ki minősített többséggel.

⁹³ 2019. szeptember 1-jétől pedig tagállamonként kettő bíróból áll.

vonatkozó elszámolását, továbbá az olyan intézményeket, amelyek Európai Unió pénzügyi forrásait használja fel.

7.2.7. Európai Központi Bank és a Központi Bankok Európai Rendszere

Az **Európai Központi Bank** (EKB) székhelye Frankfurt am Main. Az EKB az Unió monetáris politikáját - kiegészülve az érintett tagállamok jegybankjaival a Központi Bankok Európai Rendszere (KBER) keretében. Kizárólagos hatásköre van az euró kibocsátásának engedélyezésére.

7.2.8. Egyéb intézmények

Az EU egyéb intézményei

- A Gazdasági és Szociális Bizottság (GSzB) az EU tanácsadó szerve. A GSzB feladata, hogy tanácsokat adjon a Bizottság, a Tanács és az Európai Parlament számára. Az EU intézményei egyes kérdésekben kötőerő nélküli konzultációra kötelezettek a GSzB testületével, A testület tagjai a munkaadók, a munkavállalók és az egyéb civil szervezetek képviselőiből áll, létszáma 350 fő, akiket a tagállamok javaslatára a Tanács nevez ki minisített többséggel ötéves időtartamra.
- A **Régiók Bizottsága** (CoR) az EU-intézmények tanácsadó szerve. Feladata a települési és területi helyhatóságok számára a konzultációs részvétel biztosítása az uniós döntéshozatalban. A tagjai a helyi önkormányzatok demokratikusan választott képviselőiből vagy tisztségviselőiből a tagállamok javaslatára a Tanács minisített többséggel nevezi ki ötéves időtartamra, létszáma 350 fő.
- Az **Ombudsman** az Európai Parlament által öt évre megválasztott, Strasbourgban székhellyel rendelkező jogvédő intézmény. Az Ombudsmanhoz az uniós polgárok, az EU-ban lakóhellyel rendelkező személyek, valamint az Európai Unió területén bejelentett irodával rendelkező társadalmi szervezetek és vállalkozások fordulhatnak, amennyiben nem megfelelő bánásmódban részesültek, illetve sérelmet szenvedtek az EU intézményei által. Az Ombudsman a panaszok alapján vizsgálatokat folytathat, javaslatokat és ajánlásokat tehet az EU intézményei számára.

7.3. Az euró, az euró övezet és a monetáris unió. Nyelvhasználat és az EU jelképei

7.3.1. Az euró, az euró övezet és a monetáris unió

A **Gazdasági és Monetáris Unió** (GMU) fizetőeszköze az egységes valuta, az euró,⁹⁴ Az euró 19 uniós tagállamban törvényes fizetőeszköz, ezek a tagállamok az eurózónát, vagyis az európai valutauniót képviselik.

7.3.2. Nyelvhasználat, jelképek

Az **Európai Unió nyelvhasználatának rendje** igazodik a tagállamok nyelvhasználatához. Ezért az Unió intézményeinek 24 hivatalos és munkanyelve van. Amennyiben az arra jogosult az Unió intézményeihez a tagállam, vagy hivatalos EU-s nyelven fordul, úgy azok kötelesek arra a megkeresés nyelvén válaszolni. A rendeleteket és egyéb általánosan alkalmazandó dokumentumokat, valamint az Európai Unió Hivatalos Lapját is valamennyi hivatalos és

⁹⁴ 2002. január 1-jétől

munkanyelven közzé kell tenni. Az EU intézményeiben az angolnak elsődleges, de a francia nyelvnek is kiemelkedő jelentősége van a napi ügyvitel során.

Az **Európai Unió hivatalos jelképei** a lobogó, a himnusz, az Európa-nap és a jelmondat. Az Európai Unió lobogója a kék eget, a 12 csillag a tökéletességet és a teljességet, a népek közötti szolidaritást és harmóniát szimbolizálja.

Az **Európai Unió himnusza** 1985 óta Friedrich Schiller „Örömdája” Ludwig van Beethoven zenéjével (IX. szimfónia). Az Európa-nap Robert Schuman 1950. május 9-én benyújtott nyilatkozatának emlékeként minden esztendőben május 9-ére esik Az EU jelmondata: „Egyesülve a sokféleségben”.

7.4. Az Európai Unió jogrendszere

Az **Európai Unió jogrendszere** olyan önálló jogrendszert jelent, amely a saját jogalkotási rendszer mellett támaszkodik a belső jogi és nemzetközi jogi szabályozásokra is.

Az Európai Unió jogrendszerének **sajátosságai** az alábbiak:

- Az EU-jog önálló jogágnak minősíthető, mely hierarchikus felépítésű, és kettős tagozódású.
- Az EU-jog nem azonos az Európa-joggal.⁹⁵
- Az Európai Unió jogát jelenleg az uniós jog kifejezés írja le helyesen.

Az EU jogrendje hierarchikus felépítésben kettős tagozódású, elsődleges és másodlagos jogforrásokból épül fel.

7.4.1. Az elsődleges jogforrások

Az elsődleges jogforrások

- Az **alapító Szerződések**: az EU-jog elsődleges jogforrása az - Alapító Szerződések: ESZAK, EGK, EURATOM, illetve ezek módosításai (pl. Maastrichti Szerződés).⁹⁶
- Az ún. **csatlakozási szerződések és azok mellékletei**, így beleértve természetesen a mások mellett Magyarországgal is megkötött 2003. évi csatlakozási szerződést.

Az elsődleges joganyagba tartozó jogszabályokat, a klasszikus kormányköziség elvének talaján állva, az érintett tagállamok konszenzussal (teljes egyetértés mellett) módosíthatják vagy helyezhetik hatályon kívül.

7.4.2. A másodlagos jogforrások - a jogi aktusok

A másodlagos jogforrásokat – melyeket az unió jogi aktusainak nevezünk - a szupranacionalitás intézmények alkotják meg, a tagállamoktól függetlenül, az alapító szerződésekben leírt rendes vagy különleges jogalkotási eljárások során.

Az uniós jogi aktusok két csoportba sorolhatóak, kötelező vagy nem kötelező aktusok körébe. Kötelező aktusok:

- A rendelet általános hatállyal bír, vagyis minden jogalany (EU, tagállamok, intézmények, természetes és jogi személyek) számára jogokat és kötelezettségeket

⁹⁵ Az EU jog kizárólag az Európai Unió jogrendszere, az Európa Jog ennél bővebb fogalmat takar, tartalmazza más európai szervezetek joganyagát, valamint az európai regionális szokásjogot is.

⁹⁶ A Lisszaboni Szerződés hatályba lépése alapvető változásokat hozott az alapító szerződések tartalmában, és formájában egyaránt. Az alapító szerződéseket egységes szerkezetbe foglalták, módosított elnevezéssel látták el.

állapíthat meg. A rendelet teljes egészében kötelező, és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

- Az irányelv az elérendő célokat illetően minden címzett tagállamra nézve kötelező, azonban a forma és az eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja.
- A határozat teljes egészében, és amennyiben külön megjelöli a címzettjeit, úgy csak azokra kötelező.

Nem kötelező aktusok:

- Az **ajánlás** címzettjeire nézve bizonyos cselekvési és magatartási szabályokat fogalmaz meg.
- A **véleményben** az EU intézménye álláspontot határoz meg valamely kérdésben.

7.4.3. Alapjogvédelem az Európai Unióban

Alapjai az Alapító Szerződésben és az Európai Unió Alapjogi Chartájában találhatóak meg. Az Alapjogi Charta alapjogokat határoz meg, az ún. uniós polgárság intézményéhez kötődnek. Az Alapjogi Charta a tagállamok közös alkotmányos hagyományaira és nemzetközi kötelezettségeire építve sorolja fel az alapjogokat.

7.4.4. Az európai uniós jog és a magyar jog viszonya

Az európai uniós jog és a magyar jog viszonyában a két jogforrási rendszer egymásra épültségét, és a jogforrási hierarchiának való megfelelést – más jogi eszközök mellett - a **jogharmonizáció** biztosítja.

A jogharmonizáció az a folyamat, amely biztosítja a tagállami belső jogrendszerek rendelkezéseinek összhangját az EU-joggal, ezért a jogharmonizáció az EU-ban kötelezés jelleggel, és a hazai jogban kötelezetti jelleggel áll fenn. A jogharmonizáció legfontosabb uniós jogi eszköze a már tárgyalt az irányelv.

A hazai jogalkotás eszköze, hogy az ún. **jogharmonizációs záradék**, mellyel a magyar jogalkotási eljárásban a jogszabályokat. A záradék tartalmazza a konkrét harmonizációs kötelezettségekre utaló pontos információkat, vagyis azt, hogy a magyar norma pontosan melyik uniós jogszabály jogharmonizációját valósítja meg.

Az uniós és a magyar jog kapcsolatában áll fen a tárgyaltakon kívül az ún. **közvetlen hatály** jogintézménye. A közvetlen hatály az uniós jogalanyokra vonatkozóan hoz létre jogokat és kötelezettségeket uniós jogszabályok alapján tagállami intézkedések nélkül. Az Európai Unió Bírósága döntése szerint az uniós jogszabályok rendelkezései nemzeti bíróságok és hatóságok előtt hivatkozhatóak, és az uniós jog rendelkezéseinek közvetlen hatálya megdönthető vélelmet jelent. A jogharmonizáció keretében a bíróságok rendelkezésére áll az előzetes döntéshozatali eljárást is. Amennyiben valamely tagállam bírósága előtt az EU joga Szerződések vagy más értelmezése kapcsán jogértelmező hatáskörét meghaladó kérdés merül fel, úgy megkeresheti az EUB-t.

8. Általános nemzetközi jogi ismeretek és a humanitárius jog

8.1. A Nemzetközi jog általános tételei

8.1.1. A nemzetközi jog meghatározása

A **nemzetközi jog** (pontosabban: nemzetközi közjog) önálló jogág.⁹⁷ A nemzetközi jog a nemzetközi közösség tagjai, elsősorban az államok közötti kapcsolatokat szabályozó, az államok és a nemzetközi jog más alanyai által létrehozott jogi normák rendszere, amelyek betartását az államok szükség esetén egyéni vagy kollektív úton kifejtett kényszer útján is biztosítanak.

Az államon belüli jogtól az alábbi sajátosságai különböztetik meg:

- a speciális keletkezési mód,
- a jogalanyok köre,
- a szabályozás tárgya,
- kikényszerítésének módja.

A **speciális keletkezési mód** azt jelenti, hogy nemzetközi jogszabály csak úgy jöhet létre, ha annak megalkotásában két vagy több állam közösen vesz részt, közöttük akarat megegyezés (konszenzus) jön létre valamely szabály nemzetközi normaként történő elismerésére. Nemzetközi joggá egy szabályt sohasem a tartalma, hanem mindig a keletkezési módja teszi.

A nemzetközi jog alanyai⁹⁸

- 1) az állam,
- 2) a nemzetközi szervezetek,
- 3) a természetes személyek,
- 4) a jogi személyek,
- 5) a népek.

A nemzetközi jog alanyai közül a tipikus, a leggyakoribb **az állam**, amelynek jogképessége eredeti, vagyis keletkezésénél fogva jön létre, másrészt pedig elvileg korlátlan, mert mindenféle nemzetközi jogviszonynak alanya lehet. Jogalanyisággal rendelkeznek a **nemzetközi szervezetek** is (például az ENSZ, Európai Unió, Nemzetközi Tengerfenék Hatóság, Kereskedelmi Világszervezet stb.), jogképességük azonban az államéhoz képest egyrésztől származékos, azaz a tagállamok ruházzák rá, amit vissza is vonhatnak, másrésztől korlátozott, ugyanis csak a tevékenységi körük ellátásához szükséges jogviszonyok tekintetében léteznek. A **természetes személyek** nemzetközi jogalanyisága az eljárási jogok tekintetében korlátozott és relatív. Az utóbbi évtizedekben olyan nemzetközi szerződések születtek, amelyek az egyéneket megillető jogokat, illetve őket terhelő kötelezettségeket tartalmaznak. (Emberi Jogok Európai Egyezménye, Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya stb.). Korlátozott és relatív nemzetközi jogalanyisággal rendelkezhetnek a **jogi személyek** is.

A **nemzetközi jog tárgyát** az államok közötti és más jogalanyok közötti azon viszonyok képezik, ahol a jogalanyok mint a szuverenitás hordozói lépnek fel. Az államok felségjogából

⁹⁷ Tóthné Dr. jur. Demus Mária Ph.D: Rendészeti alapvizsga. Közigazgatási alapismeretek. 8 fejezet: Általános nemzetközi jogi ismeretek és a humanitárius jog. Rendészeti alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.

⁹⁸ Bruhács János, Dialóg Campus Kiadó - Nordex Kft. (2014)

folyó tevékenységet szabályozza, és ez a minőség dönti el, hogy a kapcsolat nemzetközi jogi jellegű, vagy a nemzetközi magánjog körébe tartozik-e. Két állam, illetve két állam polgárai, jogi személyei közötti, a polgári jog hatálya alá tartozó ügyleteket, és ebből következően az alkalmazandó jogot nem a nemzetközi közjog, hanem a nemzetközi magánjog szabályozza.

Fő funkciója napjainkban az államok közötti békés és zavartalan kapcsolatok fenntartása, amely elsősorban az önkéntes jogkövetéssel biztosítható. Ennek hiányában viszont a sértett állam maga vagy más államokkal együtt **önsegély** formájában kényszerítheti ki jogát. Az önsegély enyhébb formája az ún. **ellenrendszabály** (retorzió), ami bizonyos hátrányt, rosszállást kifejező intézkedést (például kereskedelmi és kulturális bojkott stb.) jelent. Súlyosabb hátrányt okozó kényszerintézkedés az ún. megtorlás (repressália), amely maga is jogsértésnek minősülne, ha nem szankcióként kerülne alkalmazásra.

8.1.2. A nemzetközi jog szintjei

A nemzetközi jog szabályainak szintjeit a jogalkotók száma határozza meg. Ennek megfelelően a nemzetközi jog szabályai lehetnek univerzális, partikuláris és bilaterális jellegűek.

Az **univerzális szabály** azt jelenti, hogy abban valamennyi állam (vagy majdnem minden állam) részt vesz, közös érdekeket tükröz, olyan szabályokat, amelyek betartása minden állam érdeke. Az a körülmény, hogy esetleg egy-két vagy néhány állam egy normát nem fogad el, ez még nem kérdőjelezi meg annak univerzális jellegét.

A **partikuláris** nemzetközi szabályok is több állam részvételével jönnek létre, de nem részese a teljes nemzetközi jogközösség. Amennyiben a jogot létrehozó államok egy földrajzi térségen belül helyezkednek el, ez esetben a szabályt regionálisnak nevezzük.

A nemzetközi jog többségét a **bilaterális szabályok** képezik, amelyek két állam közötti kapcsolatokat rendezik, és nemzetközi jognak csak a két állam szempontjából tekinthetők.

A szintek közötti **jogforrási hierarchia szabálya**, hogy a bilaterális szabály megelőzi (rontja) a partikuláris és az univerzális szabályt, az azonos szintűek között pedig a későbbi a korábbi. A hierarchia alól egy kivétel van, mégpedig az univerzális nemzetközi jog körében az imperatív (kényszerítő) jellegű nemzetközi normák, amelyeket a nemzetközi jogközösség, mint egész alkotott, és az univerzális nemzetközi jogban az alábbiakban ismertetésre kerülő alapelvek sorában jelennek meg.

Az egyetemes nemzetközi jogban a szabályok döntő többsége **engedő** (permisszív) jellegű, ami azt jelenti, hogy csak addig és annyiban érvényesül, amennyiben az államok velük ellentétes partikuláris vagy kétoldalú szabályokat nem hoznak létre.

8.1.3. A nemzetközi jog forrásai

Jelenleg nincs olyan nemzetközi jogszabály, amely konkrétan megjelölné a nemzetközi jogforrások körét. Az ENSZ Nemzetközi Bíróság Statútumának (Alapszabály) 38. cikke tartalmazza azokat a forrásokat, amelyeket a bíróság az elé terjesztett jogvitában eljárása során alkalmaz. **Ezek az alábbiak:**

- az általános vagy különös nemzetközi egyezmények, amelyek a vitában álló Államok által kifejezetten elismert jogszabályokat állapítanak meg,
- a nemzetközi szokás, mint a jog gyanánt elismert általános gyakorlat,

- a civilizált nemzetek által elismert általános jogelvek,
- a megelőző bírói döntések és a különböző nemzetek legkiválóbb publicistáinak tanításai, mint a jog megállapításának segédeszközei.

A **nemzetközi szerződés** a nemzetközi jog legfontosabb forrása. Olyan államok közötti kifejezett akarat-megegyezést jelent, amely nemzetközi jogok és kötelezettségek létrehozására, módosítására vagy megszüntetésére irányul. A „kifejezett akarat-megegyezés” elem az írásbeli forma mellett a szóban történő megköthetőséget is jelenti, amit ún. „úriember megállapodásnak” (gentlemans agreement) neveznek.

A **szokásjog** a nemzetközi jogban jelentősebb, mint az államon belüli jogban. A nemzetközi szokás az államok ismétlődő cselekvésének eredményeként jön létre, amelynek további feltétele, hogy az érdekelt államok jogi meggyőződése jusson benne kifejezésre.

A **nemzetközi szerződés** és a szokásjog a nemzetközi jog egyenrangú jogforrásai, közöttük hierarchia nincs.

E két jogforrás mellett kötelezettséget eredményezhetnek még az egyoldalú nyilatkozatok, azaz olyan akarat-megegyezés, ahol a másik oldalon hallgatólagos elfogadás áll, továbbá a nemzetközi szervezetek határozatai (pl. az ENSZ Biztonsági Tanácsának az Alapokmány VII. Fejezet alapján hozott határozata az Alapokmány 25. cikke alapján).

A nemzetközi szerződések a jogforrások rendszerében

A nemzetközi jog szabályai szerint az államok között szerződésben foglalt megállapodások jöhetnek létre. A magyar jogforrási rendszer a nemzetközi jog, a nemzetközi szerződések elsőbbségéből indul ki. A nemzetközi jog legfontosabb szabályai akkor is kötelezik az államokat, ha ezt ők nem ismerik el magukra nézve kötelezőnek.

Magyarország Alaptörvénye⁹⁹ (2011. április 25.) szerint Magyarország **nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját**. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait.¹⁰⁰ A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.

A nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazást a nemzetközi szerződést kihirdető jogi aktus tartalmazza.

8.1.4. A nemzetközi jog alapelvei

Alapelvek alatt a nemzetközi jogközösség egésze által alkotott és elismert általános jellegű és egyetemes érvényű normákat értjük, amelyek többsége az államok közötti kapcsolatokban kógens szabályként jelenik meg. Ezek az alábbiak:

- 1) a szuverenitás elve,
- 2) az államok egyenlőségének elve,
- 3) a beavatkozás tilalma,
- 4) az erőszak tilalma és a viták békés rendezésének elve,
- 5) az államok együttműködésének elve,
- 6) a nemzetközi kötelezettségek jóhiszemű teljesítésének elve,

⁹⁹ 2012. január 01-től hatályos

¹⁰⁰ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Alapvetés fejezetének Q) cikk (2)-(3) bekezdése

7) a népek és nemzetek önrendelkezési joga.

A **szuverenitás** az államnak, mint a nemzetközi jog alanyának sajátossága. Belső dimenziója az állam önállóságát és azt jelenti, hogy jogrendjét maga alkotja és tartja fenn, továbbá, hogy területi főhatalmat gyakorol a területén lévő személyek és dolgok felett. Külső oldala az állam függetlenségét, továbbá más államokkal való kapcsolataiban teljes jog- és cselekvőképességét jelenti.

A **jogegyenlőség elvét** az ENSZ Alapokmánya fogalmazza meg, és a szervezet valamennyi tag szuverén egyenlőségének elvén alapul. Az egyenlőség nem tényleges, hanem jogi egyenlőséget jelent (pl. az ENSZ-ben kis és nagy országnak egyaránt ugyanannyi szavazata van, ugyanakkor az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjait képező nagyhatalmaknak speciális jogai vannak, mint pl. vétőjog).

A **beavatkozás tilalma** a szuverenitás elvéből következik. Beavatkozásnak minősül minden olyan cselekmény, amely alkalmas arra, hogy egy állam szabad cselekvését, akaratát, belső szuverenitását sértse vagy jogellenesen befolyásolja (pl. politikusi nyilatkozat más állam joghatóságába tartozó ügyben, gazdasági nyomás, más országokban terrorcselekmények támogatása stb.).

Az **erőszak tilalmának elve** alapján valamely állam területi épsége vagy függetlensége ellen irányuló közvetlen erőszak vagy azzal való fenyegetés sérti az államok közösségének a rendjét. (Ilyennek minősül pl. más állam területe elleni támadás, más állam megszállása, területének bombázása stb.). Az erőszak tilalmának elvéhez szorosan kapcsolódik a viszályok békés eszközökkel történő rendezésének elve, melyet az ENSZ Alapokmánya rögzít, és kötelezettségként írja elő a szervezetben részes államok számára. Az eszközök tekintetében a feleknek szabad választásuk van, kezdve a diplomáciai eszközöktől (közvetlen tárgyalás, jó szolgálat, közvetítés, nemzetközi vizsgálóbizottság, nemzetközi egyeztető bizottság, nemzetközi szervezetek igénybevétele) egészen a bírói útig (választott bíróságok, állandó nemzetközi bíróságok).

A **népek és nemzetek önrendelkezési joga** a szuverenitás fogalmához kapcsolódik, a nemzetközi jog alapelvevé a XX. századi függetlenségi mozgalmak, illetve a gyarmati rendszer felbomlásának idején vált.

8.2. A nemzetközi humanitárius jog

8.2.1. A nemzetközi humanitárius jog meghatározása

A **nemzetközi közjog rendszerébe** tartoznak az emberi jogok, a nemzetközi szerződések joga, a diplomáciai jog, a tengerjog, a nemzetközi büntetőjog és a nemzetközi humanitárius jog. A következőkben a humanitárius jog főbb kérdéseit tekintjük át.

A **nemzetközi humanitárius jog** tág értelemben a nemzetközi közjognak az a területe, amely a fegyveres konfliktusok, az azok során tanúsított magatartások szabályozásával foglalkozik (háborúban alkalmazott jog: *ins in bello*). Szabályozási célja a fegyveres ellenségeskedések káros hatásainak csökkentése, elsődlegesen a nem harcolók, a sebesültek, a polgári személyek, a hadifoglyok védelme, illetve az okozott károknak az éppen még szükséges szintre szorítása.

A **humanitárius jog szabályait** meg kell különböztetni az általános nemzetközi jognak a fegyveres erők alkalmazásának jogszerűségével foglalkozó (a háborúhoz való jog: *ins ad*

bellum) szabályaitól, amelyek azt állapítják meg, hogy egy állam mikor nyúlhat a fegyveres erő eszközehez.

8.2.2. A humanitárius jog forrásai és alkalmazása

A nemzetközi humanitárius jog **alapvető forrásai az 1949-ben elfogadott genfi egyezmények és azokat kiegészítő jegyzőkönyvek** (1977., 2005.), továbbá történelmileg az 1899-ben, illetve 1907-ben elfogadott **Hágai Egyezmények**. Ezek mellett még egyéb egyezmények is hatályban vannak, amelyek egy-egy részterülettel foglalkoznak (pl. kulturális javak vagy a környezet védelme, egyes fegyvertípusok tiltása vagy korlátozása), illetve kiemelten jelentős szerepük van e területen is a nemzetközi szokásjog által létrejött kötelező jogi normáknak.¹⁰¹

A nemzetközi humanitárius jog jelenlegi rendszere az 1949-ben elfogadott **négy genfi egyezményre és az azokat módosító kiegészítő jegyzőkönyvekre** épül. Ezeket számos egyéb, különböző részterületeket szabályozó nemzetközi szerződés, valamint a kötelezőnek tekintett nemzetközi szokásjogi normák egészítik ki. A genfi egyezmények mára univerzális elfogadottsággal bírnak, mivel azokat a világ minden állama megerősítette, abban pedig szakirodalmi egyetértés mutatkozik, hogy tartalmuk ma már szokásjogi erejű, azaz ratifikáció hiányában is kötelező, egyes elemeik pedig egyenesen a nemzetközi kötelezően alkalmazandó jogának (jus cogens) részének tekinthetők.

1949-ben, a következő négy egyezményt írták alá az államok:

- Egyezmény a hadra kelt fegyveres erők sebesültjeinek és betegeinek helyzetének javításáról (I. genfi egyezmény).
- Egyezmény a tengeri haderők sebesültjeinek és betegeinek helyzetének javításáról (II. genfi egyezmény).
- Egyezmény a hadifoglyokkal való bánásmódról (III. genfi egyezmény).
- Egyezmény a polgári lakosság háború idején való védelméről (IV. genfi egyezmény).

A négy egyezmény tartalmát később kiegészítő jegyzőkönyvekkel módosították, illetve bővítették.

- 1977 — Jegyzőkönyv az 1949-es genfi egyezmények kiegészítéséről és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről (I. kiegészítő jegyzőkönyv).
- 1977 — Jegyzőkönyv az 1949-es genfi egyezmények kiegészítéséről és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről (II. kiegészítő jegyzőkönyv).
- 2005 — Jegyzőkönyv egy további megkülönböztető jelvény elfogadásáról (III. kiegészítő jegyzőkönyv).

A genfi egyezmények alkalmazása az alábbiak szerint foglalható össze:

- 1) Az egyezményekben foglalt rendelkezéseket nemcsak az államok között szabályszerű hadüzenettel kinyilvánított háború esetén, hanem abban az esetben is alkalmazni kell, ha a szerződő államok között fegyveres összeütközés támad, még ha valamelyik fél nem is ismeri el a hadiállapot fennállását.
- 2) Az egyezmény előírásai érvényesek az egyik szerződő fél területének vagy területrészének egy másik fél által történő megszállása esetében is, még ha a megszállással szemben semmiféle katonai ellenállást nem fejtenek is ki.

¹⁰¹ Nemzetközi jog Szerkesztette Kende Tamás — Nagy Boldizsár Sonnevend Pál — Valki László CompLex 2014.

- 3) Ha az összeütköző államok valamelyike az egyezményeknek nem is részese, azok a szerződő államokat egymás közötti viszonyukban mégis kötelezik.
- 4) Az egyezményekben részes államokat az abban nem részes állammal szemben az egyezmények az esetben kötelezik, ha a nem részes állam elfogadja és alkalmazza az egyezmények rendelkezéseit.
- 5) Az egyezményekben nem részes állam egyoldalú nyilatkozata, valamint az egyezmények tényleges alkalmazásának megkezdése — ahogy már említést nyert — elegendő ahhoz, hogy az ellenfelet az egyezmények alkalmazására kötelezze.

Az egyezmények lényeges rendelkezéseit a valamely államon belül lejátszódó nem nemzetközi jellegű fegyveres összeütközés esetén is alkalmazni kell.

8.2.3. A humanitárius jog alapelvei

A nemzetközi humanitárius jog alapelvei:

- az emberiség elve,
- a katonai szükségesség elve,
- a különbségtétel elve,
- az arányosság elve.

Az **emberiség elve** az emberséges bánásmód követelményét jelenti valamennyi emberi lényel minden körülmények között, magába foglalja továbbá az emberéletek megmentését, bármilyen szenvedés enyhítését az egyén tiszteletben tartása mellett. A genfi egyezmények rögzítik, hogy az ellenségeskedésben közvetlenül részt nem vevő személyekkel, ideértve a fegyveres erőknek azokat a tagjait, akik letették a fegyvert, és azokat a személyeket, akik betegség, sebesülés, elfogás vagy más ok következtében harcképtelenné váltak, minden körülmények között — megkülönböztetés nélkül — emberségesen kell bánni. Tilos életük kioltása, testük megcsonkítása, kínzásuk, a velük való kegyetlenkedés. Tilos túszok szedése, a megalázó és lealacsonyító bánásmód.

A **katonai szükségesség elve** azt fejezi ki, hogy a hadviselés eszközeinek és módjainak megválasztása nem korlátlan, így tilos olyan hadviselési eszközt vagy módot alkalmazni, amely szükségtelen szenvedést vagy túlzott mértékű sérülést okozhat.

A **különbségtétel elve** értelmében különbséget kell tenni a támadható és a nem támadható személyek vagy objektumok között. A harcolóknak meg kell különböztetniük magukat a másik féltől (egyenruhák vagy legalább megkülönböztető jelzések használatával). Továbbá a harcolóknak meg kell különböztetniük magukat a fegyveres konfliktusban megjelenő semleges szereplőktől (például az ENSZ és más békefenntartó erőktől, illetve segélyszervezetektől).

Az **arányosság elve** szerint pedig tilos az olyan támadás indítása, amelyben az esetleges polgári áldozatok, vagy a polgári létesítményekben okozott kár aránytalan lenne az elérni kívánt konkrét és közvetlen katonai előnyhöz képest.

9. Gazdálkodási és pénzügyi alapismeretek

9.1. Pénzügyi alapismeretek

9.1.1. A gazdaságpolitika fogalma, főbb területei, jellemzői, eszközrendszere

A **gazdaságpolitika** az államnak a gazdaságra vonatkozó célkitűzéseit, és a célok megvalósításának eszközeiről, módszereiről kialakított nézetrendszerét foglalja magában, melyek meghatározzák a gazdaság fejlődésének irányát. A gazdaságpolitika főbb területeit

részpolitikáknak nevezzük, közülük a legfontosabb a monetáris politika és a költségvetési (fiskális) politika.

9.1.2. A monetáris és a költségvetési politika jellemzői, célja, eszközei, csoportjai

A monetáris politika jellemzői

A **monetáris politika** olyan pénzügyi politika, amely a pénz és hitelkínálat, valamint a pénz és hitelkereslet befolyásolására irányul, a forgalomban levő pénz mennyiségét szűkítésével vagy bővítésével szabályozza. Célja a pénzügyi egyensúly megteremtése, megőrzése a nemzetgazdaság stabilitása érdekében. A monetáris politika eszközein értjük azokat a sajátos jegybanki eszközöket, amelyek összehangolt gyakorlati alkalmazásuk során képesek a monetáris politika célkitűzéseinek megvalósítását elősegíteni.

A monetáris politika **eszközeit** kétféleképpen csoportjuk: **Indirekt és direkt eszközök**, amelyeket a jegybank alkalmaz a nemzetgazdaság stabilitása érdekében.

Az **indirekt eszközök** azon jegybanki eszközök, amelyek a piaci működés logikájával próbálnak hatni a pénzügyi folyamatokra, a pénzmennyiségre. Ezek a viszontleszámlálás és a nyílt piaci műveletek (deviza vagy értékpapír megvétele, illetve eladása).

A **direkt eszközök** azon jegybanki eszközök, amelyek szabályozási szinten jelennek meg, adminisztratív korlátot képeznek, közvetlenül hatnak a pénzmennyiségre, és csak közvetett módon befolyásolják a kamatokat. A direkt eszközök pl. a kötelező tartalék előírások (A tartalékráta azt mutatja meg, hogy egy kereskedelmi bank a meglévő betéteinek hány százalékát köteles a központi banknál elhelyezni).

A gazdaság pénzszükségletből keletkező gazdasági hatásként **infláció** keletkezhet, mely tartós árszínvonal-emelkedést jelent. Az **árszínvonal-emelkedés** a pénz vásárlóértékének folyamatos csökkenését vonja maga után. A külföldi fizetőeszköz árának változása befolyásolja a gazdasági folyamatokat. A hazai és a külföldi fizetőeszköz egymáshoz viszonyított arányát az **árfolyam** fejezi ki.

A költségvetési politika jellemzői

A **költségvetési (fiskális) politika** a kormányzati kiadások és adóztatás irányításán keresztül hat a gazdasági szereplőkre. A költségvetési politika eszközrendszere az adók fajtaival, mértékével és az elvont jövedelem kormányzati felhasználásával (transzferekkel, kormányzati vásárlásokkal) gyakorol hatást. Legfontosabb intézménye az állami költségvetés.

A költségvetési politika általános célja a hosszú távú gazdasági növekedés biztosítása. A költségvetés éves bevételei és kiadásai közötti egyenlőtlenségeket írja le a **szufficit** és a **deficit** fogalma. Az állami bevételi többletet szufficitnek, a kiadási többletet deficitnek (hiánynak) nevezzük- Az adott költségvetési évben képződő hiány az államháztartási hiány.

9.1.3. A nemzetgazdaság, a gazdaság szereplői és szerkezete és a nemzetgazdaság mutatói

A **nemzetgazdaságon** egy adott ország gazdaságát értjük, amelynek része minden rendelkezésre álló anyagi és emberi erőforrás, valamint az ezekkel kölcsönhatásban lévő tevékenységek összessége. Folyamatai: termelés, elosztás, forgalom, fogyasztás.

A gazdasági szereplőket az alábbiak szerint csoportosíthatjuk.¹⁰²

- 1) háztartások, melyek lehetnek:
 - végső fogyasztók,
 - tulajdonosok (termelési tényezők tulajdonosai),
- 2) termelők, vállalatok, vállalkozás: a javakat megtermelik, megvásárolják, bérelik a termelési tényezőket;
- 3) állam: feladata a szabályozás és újraosztás;
- 4) külföld: befolyással bír a mikro-, de főleg a makro-folyamatokra.

A gazdaság szervezeti struktúrája:

- 1) Háztartás: a fogyasztás színtere, megtakarít, vagyont gyűjt,
- 2) Üzleti szervezet (vállalat): javak és szolgáltatások előállításának színtere
- 3) Az állam (kormányzat): közhatalmi tényező.
- 4) Piac. **A piac felosztása:**
 - fogyasztási javak piaca (más néven reál piac),
 - termelési tényezők piaca
 - munkapiac,
 - tőkepiac,
 - földhasználati piac.

A **nemzetgazdaság termelési mutatói** közül a legelterjedtebb a GDP és a GNI. A **GDP** (gross domestic product, bruttó hazai termék) egy adott ország gazdaságának adott idő alatt (általában egy év alatt) mért teljesítménye. Az egy főre vetített GDP-t az ország életszínvonalának elemzésekor használják.

A bruttó nemzeti jövedelem, **GNI** – (Gross National Income) a GDP-ből származtatott mutató. A külföldről beáramló elsődleges jövedelmek és a külföldre kiáramló elsődleges jövedelmek egyenlegével korrigált GDP. A gazdasági növekedést az adott évi GDP előző évi (vagy egy bázisévi) GDP-hez való viszonyításával lehet kifejezni.

9.2. Államháztartási és gazdálkodási alapismeretek

Az állam szerepe a nemzetgazdaságban

Nemzetgazdasági Minisztérium felelős a hazai gazdaságpolitika irányvonalának meghatározásáért és a nemzetgazdasági stratégia végrehajtásáért. A Minisztérium foglalkozik a nemzetgazdaságot érintő olyan kiemelkedő jelentőségű területekkel, mint a munkahelyteremtés, a családbarát adórendszer megteremtése, a versenyképesség javítása, a költségvetés megalkotása, az államadósság csökkentése vagy a gazdasági növekedés ösztönzése.

9.2.1. Az államháztartás rendszere

Az **államháztartás** a közfeladatok ellátásának egységes szervezeti, tervezési, gazdálkodási, ellenőrzési, finanszírozási, adatszolgáltatási és beszámolási szabályok szerint működő rendszere. Az **államháztartás központi és önkormányzati** alrendszerből áll.

¹⁰² <http://kozgaz.blogspot.hu/2010/03/gazdasagi-rendszerek-gazdasagi.html>

Az államháztartás központi alrendszerébe tartozik

- az állam,
- a központi költségvetési szerv,
- az államháztartás központi alrendszerébe sorolt köztestület, és
- a köztestület által irányított köztestületi költségvetési szerv.

Az államháztartás önkormányzati alrendszerébe tartozik

- a) a helyi önkormányzat,
- b) a helyi nemzetiségi önkormányzat és az országos nemzetiségi önkormányzat (a továbbiakban együtt: nemzetiségi önkormányzat),
- c) a társulás,¹⁰³ valamint a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló törvény¹⁰⁴ alapján létrejött területfejlesztési önkormányzati társulás (a továbbiakban együtt: társulás),
- d) a térségi fejlesztési tanács, és
- e) az a)-d) pontban foglaltak által irányított költségvetési szerv.

A közfeladatok értelmezése

A **közfeladat** a jogszabályban meghatározott állami vagy önkormányzati feladat. A közfeladatok ellátása költségvetési szervek alapításával és működtetésével vagy az azok ellátásához szükséges pénzügyi fedezet a meghatározott eszközökkel, részben vagy egészben történő biztosításával valósul meg. A közfeladatok ellátásában államháztartáson kívüli szervezet is közreműködhet.

9.2.2. A költségvetési bevételek, költségvetési kiadások, költségvetés

A **költségvetés** a költségvetési évben teljesülő költségvetési bevételek és költségvetési kiadások előirányzott összegét tartalmazza (a továbbiakban bevételi előirányzatok és kiadási előirányzatok). A bevételi előirányzatok azok teljesítésének kötelezettségét, a kiadási előirányzatok azok felhasználásának jogosultságát jelentik.

Költségvetési bevételek különösen

- 1) a közhatalmi – adók, illetékek, járulékok, hozzájárulások, bírságok, díjak és más fizetési kötelezettségek – bevételek,
- 2) a közfeladatok ellátása során nyújtott közszolgáltatások ellenértékei,
- 3) az Európai Unió forrásából és az államháztartáson kívülről érkező támogatásokból származó bevételek,
- 4) e törvény eltérő rendelkezése hiányában a nemzeti vagyonnal kapcsolatos bevételek és
- 5) a kapott kamatok.

Költségvetési kiadások különösen

- 1) a költségvetési szervek működési és felhalmozási kiadásai,
- 2) az államháztartáson kívül ellátott közfeladatok finanszírozásával kapcsolatos kiadások,
- 3) az Európai Unió tagságból és más nemzetközi kötelezettségekből származó fizetési kötelezettségek,
- 4) a társadalombiztosítás pénzügyi alapjaiból finanszírozott ellátások,

¹⁰³ Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Möt.) és a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (a továbbiakban: Njt.)

¹⁰⁴ 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről

- 5) a nemzeti vagyonnal kapcsolatos kiadások és
- 6) az államháztartás alrendszerének adósságával kapcsolatos kiadások.

A **költségvetésben meg kell állapítani** a költségvetési bevételek és költségvetési kiadások különbözeteként a költségvetési többletet vagy hiányt (a továbbiakban együtt: költségvetési egyenleg). A központi költségvetés hiányának finanszírozásáról az államháztartásért felelős miniszter gondoskodik. Az államháztartás önkormányzati alrendszerében a költségvetési hiány finanszírozásáról a költségvetési rendelet, költségvetési határozat rendelkezik.

A **költségvetési kiadások** – a központi költségvetés előirányzat-módosítási kötelezettség nélkül túlteljesíthető költségvetési kiadásai kivételével – a költségvetésben megállapított (a továbbiakban: eredeti előirányzat), vagy az év közben módosított (a továbbiakban: módosított előirányzat) **kiadási előirányzatok** mértékéig teljesíthetők.

A **kiadási előirányzatok** működési költségvetés, felhalmozási költségvetés, kölcsönök előirányzat-csoportokra tagozódnak.

A **működési költségvetés** a kiadási előirányzatokat személyi juttatások, munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó, dologi kiadások, ellátottak pénzbeli juttatásai, és egyéb működési célú kiadások, a felhalmozási költségvetés intézményi beruházások, felújítások, kormányzati beruházások, lakástámogatás, lakásépítés, és egyéb felhalmozási kiadások (a továbbiakban együtt: kiemelt előirányzatok) szerinti bontásban tartalmazza.

A **bevételi előirányzatokat** a Kormány rendeletében foglalt kiemelt előirányzatokra kell bontani.

Az **elkülönített állami pénzalapok** és a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai költségvetési bevételeit és költségvetési kiadásait az azokat szabályozó törvény által meghatározott jogcímek szerinti bontásban kell meghatározni. A költségvetési év megegyezik a naptári évvel.

9.2.3. A központi költségvetés elkészítésének, végrehajtásának szabályai

A tervezés célja annak biztosítása, hogy a tervezett bevételek közgazdaságilag megalapozottan, a tervezett kiadások kizárólag a közfeladatok megfelelő ellátásához szükséges mértékben kerüljenek jóváhagyásra. Olyan új közfeladat írható elő vagy vállalható, amelynek ellátásához megfelelő pénzügyi fedezet áll rendelkezésre. Ha a tervezés során a pénzügyi fedezet már nem biztosítható, intézkedni kell a közfeladat megszüntetéséről.

Az államháztartásért felelős miniszter javaslatára a Kormány március 31-ig meghatározza a gazdaság- és pénzügypolitika fő irányait, így különösen az adópolitika és a költségvetési politika céljait, rögzíti az államadósság csökkentésével összhangban álló költségvetési egyenleg célt.

Az államháztartásért felelős miniszter kidolgozza a tervezés részletes ütemtervét és tartalmi követelményeit, valamint a központi költségvetésről szóló törvény fejezeteinek tervezett kiadási főösszegeit.

A fejezetet irányító szerv az államháztartásért felelős miniszter által meghatározott részletességgel május 31-ig megtervezi az adott fejezetbe sorolt költségvetési szerv, központi kezelésű előirányzat és fejezeti kezelésű előirányzat, valamint az elkülönített állami pénzalap és a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai tervezett bevételeit és kiadásait.

A fejezetet irányító szerv a megtervezett bevételeket és kiadásokat július 31-ig egyezteti az államháztartásért felelős miniszterrel, egyidejűleg tájékoztatást ad a költségvetési bevételeket és a költségvetési kiadásokat befolyásoló jogszabályok, közjogi szervezetszabályozó eszközök, szerződések vagy más kötelezettségek módosításának lehetőségéről, módjáról.

A központi költségvetésről szóló törvény elkészítéséhez a kormányzati szektorba sorolt egyéb szervezet, valamint a besorolás szempontjából statisztikai módszertani vizsgálat alá vett jogi személy adatszolgáltatást teljesít az államháztartásért felelős miniszternek.

Az államháztartásért felelős miniszter elkészíti a központi költségvetésről szóló törvényjavaslat tervezetét, amelyet az abban foglaltak megalapozásához szükséges törvénymódosításokat tartalmazó önálló törvényjavaslattal együtt a Kormány elé terjeszt.

9.2.4. A központi költségvetésről szóló törvény szerkezete, tartalma

A központi költségvetésről szóló törvény felépítése:

- a költségvetési bevételeket és költségvetési kiadásokat fejezetekbe tagolva (fejezetrend) állapítja meg. A központi költségvetésről szóló törvényben
- az elkülönített állami pénzalapok és a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai alaponként külön fejezetben jelennek meg.
- a helyi önkormányzatok központi adókból, illetékekből származó részesedését, a települési önkormányzatok jövedelemkülönbségének mérséklését szolgáló támogatást, a helyi önkormányzatok, helyi nemzetiségi önkormányzatok, többcélú kistérségi társulások normatív hozzájárulásait, támogatásait, valamint a részükre juttatandó egyéb költségvetési támogatásokat önálló fejezetként tartalmazza.

A fejezetek címekre, alcímekre, jogcímcsoportokra, jogcímekre tagozódnak. A központi költségvetésről szóló törvényben szereplő címek címrendet képeznek. A költségvetési szervek a fejezeteken belül címet alkotnak. A területileg szétagoltan működő, de azonos alaptevékenységet végző költségvetési szervek közül több is képezhet egy címet. A fejezeti kezelésű előirányzatok fejezetenként egy címet alkotnak. A fejezeti általános tartalékot fejezeti kezelésű előirányzatként kell megtervezni.

A központi költségvetésről szóló törvény az államháztartás központi alrendszerébe tartozó költségvetési szervek kiadási előirányzatait előirányzat-csoportok, kiemelt előirányzatok szerinti bontásban, bevételi előirányzataikat összesítve tartalmazza.

A központi kezelésű előirányzatok és a fejezeti kezelésű előirányzatok bevételi és kiadási előirányzatait a központi költségvetésről szóló törvény előirányzat-csoport, kiemelt előirányzat bontás nélkül, összesítve tartalmazza.

A központi költségvetésről szóló törvényben a bevételi és kiadási előirányzatok központi kezelésű előirányzatként, fejezeti kezelésű előirányzatként, elkülönített állami pénzalapok előirányzataiként, társadalombiztosítás pénzügyi alapjai előirányzataiként vagy az államháztartás központi alrendszerébe tartozó költségvetési szervek előirányzataiként jelennek meg. A központi kezelésű előirányzatok az állam nevében beszedendő költségvetési bevételek és teljesítendő költségvetési kiadások elszámolására szolgálnak. A fejezeti kezelésű előirányzatok a fejezetet irányító szerv sajátos szakmai, ágazati feladatai ellátása, vagy az államnak a fejezethez tartozó költségvetési szervek tevékenységével kapcsolatban felmerülő, illetve szakmailag ahhoz kapcsolódó sajátos kötelezettségei teljesítése során felmerülő költségvetési bevételek és költségvetési kiadások elszámolására szolgálnak.

A társadalombiztosítás pénzügyi alapjairól szóló törvény szerinti társadalombiztosítás pénzügyi alapjai a társadalombiztosítás rendszerének működtetése során az állam nevében beszedendő költségvetési bevételek és teljesítendő költségvetési kiadások elszámolására szolgálnak.

9.3. Nemzeti vagyon

Magyarország Alaptörvénye határozza meg a nemzeti vagyon fogalmát. Ennek értelmében **az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona nemzeti vagyon.**¹⁰⁵ Nemzeti vagyont csak törvényben¹⁰⁶ meghatározott célból lehet átruházni, törvényben meghatározott kivételekkel az értékarányosság követelményének figyelembevételével. Nemzeti vagyon átruházására vagy hasznosítására vonatkozó szerződés csak olyan szervezettel köthető, amelynek tulajdonosi szerkezete, felépítése, valamint az átruházott vagy hasznosításra átengedett nemzeti vagyon kezelésére vonatkozó tevékenysége átlátható.

Az állam és a helyi önkormányzatok tulajdonában álló gazdálkodó szervezetek törvényben meghatározott módon, önállóan és felelősen gazdálkodnak a törvényesség, a célszerűség és az eredményesség követelményei szerint.

A jogszabály meghatározza az állam kizárólagos tulajdonának és kizárólagos gazdasági tevékenységének körét, valamint a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyon elidegenítésének korlátait és feltételeit. A törvény tehát **a nemzeti vagyont társadalmi rendeltetése szerint csoportosítja**, ezekhez a szintekhez oltalmat rendel.

Az első kategória a kizárólagos állami és önkormányzati tulajdon, amely forgalomképtelen, vagyis teljes elidegenítési és terhelési tilalom, valamint a dologi jogi és az osztott tulajdon létesítésének tilalma is vonatkozik rá. Ezen vagyonelemek körét taxatívén határozza meg a törvény. Az állam és önkormányzatok kizárólagos tulajdona főszabályként kizárólag koncesszió útján hasznosítható.

A második kategória a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyon. Jellemzője, hogy ezek a vagyonelemek sem idegeníthetők el, nem terhelhetők meg, vagyis megegyeznek a forgalomképtelen vagyontárgyaknál meghatározottakkal. Hasznosításuk szabályozása azonban ezektől eltér, főszabályként nem koncesszió köteles.

A nemzeti vagyon **harmadik kategóriája** a korlátozottan forgalomképes vagyoni kör. Az ide tartozó vagyonelemek eladhatók, megterhelhetők, de csak törvényben vagy önkormányzati rendeletben meghatározott feltételek szerint. **A negyedik csoportba** az üzleti vagyon tartozik, amely engedély nélkül elidegeníthető, hasznosítható, így a piaci forgalom része. Külön kategóriaként, de a későbbiek miatt fontos kiemelni azokat az egyébként nemzeti vagyonba tartozó vagyonelemeket, amelyekre a Nvtv. hatálya nem terjed ki, így ezekre a szabályait nem lehet alkalmazni. Ilyenek az államháztartás körébe tartozó szervek és személyek pénzvagyona, a követelések és a fizetési kötelezettségek, a társadalombiztosítás és az elkülönített állami pénzalapok pénzvagyona, valamint a nemzeti adatvagyon.

A nemzeti vagyonba tartozik:

- 1) az állam vagy a helyi önkormányzat kizárólagos tulajdonában álló dolgok,
- 2) az állam vagy a helyi önkormányzat tulajdonában lévő dolog,
- 3) az állam vagy a helyi önkormányzat tulajdonában lévő pénzügyi eszközök, továbbá az államot vagy a helyi önkormányzatot megillető társasági részesedések,
- 4) az államot vagy a helyi önkormányzatot megillető bármely vagyoni értékkel rendelkező jogosultság, amelyet jogszabály vagyoni értékű jogként nevesít,
- 5) Magyarország határa által körbezárt terület feletti légtér,
- 6) az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeinek kereskedelméről szóló törvény szerinti kibocsátási egység és légiközlekedési kibocsátási egység, valamint az ENSZ

¹⁰⁵ Magyarország Alaptörvénye 38. cikke

¹⁰⁶ A nemzeti vagyon megőrzésének, védelmének és a nemzeti vagyonnal való felelős gazdálkodásnak a követelményeit a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény (a továbbiakban: Nvtv.) határozza meg.

Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló törvény szerinti kiotói egység,

- 7) állami vagy helyi önkormányzati fenntartású közgyűjtemény (muzeális intézmény, levéltár, közgyűjteményként működő kép- és hangarchívum, valamint könyvtár) saját gyűjteményében nyilvántartott kulturális javak körébe tartozó dolog, kivéve, ha az állami vagy önkormányzati tulajdon jogszerű létrejötte kétséget kizáró módon nem bizonyítható, és a dologra nézve más a tulajdonjogát bizonyítja vagy a kulturális javakra vonatkozó jogszabályokban meghatározott eljárás keretében valószínűsíti,
- 8) a régészeti lelet,
- 9) a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről szóló törvény szerinti nemzeti adatvagyon.

A nemzeti vagyon fogalmkörébe tartozó egyes vagyontípusok

- Az állami vagyon.
- Az önkormányzati vagyon.

9.4. Költségvetési szervek

9.4.1. A költségvetési szerv fogalma, tevékenységei

A **költségvetési szerv** az államháztartás sajátos jogi személyiségtípusa. A költségvetési szerv jogszabályban vagy alapító okiratban meghatározott közfeladat ellátására létrejött jogi személy, amelynek tevékenysége alap- vagy vállalkozási tevékenység lehet. A költségvetési szerv jogi személyiségéből adódóan bármilyen olyan jogot megszerezhet és kötelezettséget vállalhat, amely megszerzését vagy vállalását törvény kifejezetten nem tiltja. **A költségvetési szerv tevékenysége kétféle lehet**

- alaptevékenység, amely a létrehozásáról rendelkező jogszabályban, alapító okiratában a szakmai alapfeladatoként meghatározott, valamint a szakmai alapfeladatai ellátását elősegítő más, nem haszonszerzés céljából végzett tevékenység,
- vállalkozási tevékenység, amely haszonszerzés céljából, államháztartáson kívüli forrásból, nem kötelezően végzett termelő-, szolgáltató-, értékesítő tevékenység.

A költségvetési szerv jogutóddal vagy jogutód nélkül szüntethető meg. A megszüntetés minden esetben az alapító döntése, köteles ugyanakkor a költségvetési szervet megszüntetni, ha az alapítás feltételei tartósan nem állnak fenn.

9.4.2. A költségvetési szervek irányítása, felügyelete

Az **irányítás és a felügyelet** azok az eszközök, amelyek lehetővé teszik, hogy az alárendelt szervek hatékonyan, összehangoltan és egységes elvek mentén, azonos cél megvalósítása érdekében fejtsék ki a tevékenységüket. Az **irányítás** mindig két különálló szerv között megvalósuló tevékenység, amelynek a keretében a hierarchiában magasabban lévő irányító szerv meghatározó befolyást gyakorol az irányított szerv működési viszonyai tekintetében, és amely szinte minden esetben az irányított szerv vezetésére hat.

A **felügyelet**, mint a szervezetrendszeri igazgatás eszköze, minden esetben egyfajta uralmi helyzetet feltételez a felügyeletet gyakorló szerv és a felügyelt szerv között, de a felügyeletet gyakorló szervet minden esetben gyengébb hatáskörök illetik meg, mint az irányító szervet. A felügyelet leggyakrabban a felügyelt szerv tevékenységének folyamatos figyelemmel kísérése, illetve valamely jogszabályban biztosított beavatkozási lehetőség útján valósul meg.

9.5. Kötelezettségvállalás, ellenjegyzés, utalványozás

9.5.1. Kötelezettségvállalás

Kötelezettségvállalás: a kiadási előirányzatok és az idegen pénzeszközként nyilvántartott pénzeszközök terhére fizetési kötelezettség – így különösen a foglalkoztatásra irányuló jogviszony létesítésére, szerződés megkötésére, költségvetési támogatás biztosítására irányuló – vállalásáról szóló, szabályszerűen megtett jognyilatkozat,

A költségvetési év kiadási előirányzatai rendelkezésre bocsátott összeg terhére kötelezettségvállalásra az azokat terhelő korábbi kötelezettségvállalásokkal és más fizetési kötelezettségekkel csökkentett összegű eredeti vagy módosított kiadási előirányzatok (a továbbiakban: szabad előirányzat) mértékéig kerülhet sor.

Kötelezettséget vállalni – jogszabályi kivételekkel - csak **pénzügyi ellenjegyzés** után, a pénzügyi teljesítés esedékességét megelőzően, írásban lehet. A pénzügyi ellenjegyzőnek meg kell győződnie arról, hogy a szabad előirányzat rendelkezésre áll, a tervezett kifizetési időpontokban a pénzügyi fedezet biztosított, és a kötelezettségvállalás nem sérti a gazdálkodásra vonatkozó szabályokat.

9.5.2. Utalványozás, teljesítés igazolás

A bevételi előirányzatok javára bevételt elszámolni és a kiadási előirányzatok terhére kifizetést elrendelni **utalványozás alapján lehet**. A kiadási előirányzatok terhére történő utalványozásra - a Kormány rendeletében meghatározott kivételekkel - **a teljesítés igazolását**, és az annak alapján végrehajtott **érvényesítést** követően kerülhet sor.

9.6. Ellenőrzés az államháztartás területén

Az államháztartás ellenőrzési rendszere az **államháztartási kontrollok** rendszerén keresztül valósul meg. Az államháztartási kontrollok célja az államháztartás pénzeszközeivel és a nemzeti vagyonnal történő szabályszerű, gazdaságos, hatékony és eredményes gazdálkodás, a beszámolási és adatszolgáltatási kötelezettségek szabályszerű teljesítésének biztosítása. Az alkalmazott kontrollok külső és/vagy belső kontrollok lehetnek.

Az államháztartás külső ellenőrzésére feljogosított szervek

- Az államháztartás külső ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat általános hatáskörrel az Állami Számvevőszék látja el. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési tevékenységének korlátozása nélkül külső ellenőrzést a kincstár is végezhet.
- Az államháztartás kormányzati szintű ellenőrzése a kormányzati ellenőrzési szerv, az európai támogatásokat auditáló szerv és a kincstár által valósul meg.

10. Információbiztonság és adatvédelem, a híradásra, összeköttetésre és adattovábbításra vonatkozó sajátos lehetőségek és szabályok

10.1. Az információbiztonság és adatvédelem jelentősége

A nemzet érdekében kiemelten fontos - napjaink információs társadalmát érő fenyegetések miatt - a nemzeti vagyon részét képező nemzeti elektronikus adatvagyon, valamint az ezt kezelő információs rendszerek, illetve a létfontosságú információs rendszerek és rendszerelemek biztonsága, ezáltal a kibertér védelme.

Adatvédelemnek nevezzük a személyes adatok jogszerű kezelését, az érintett személyek védelmét biztosító alapelvek, szabályok, eljárások, adatkezelési eszközök és módszerek összességét

10.2. Az információbiztonság jogi szabályozása

Magyarország Alaptörvénye a személyes adatok védelméhez fűződő jogot és a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jogot is alapjogként határozza meg, és a két jog érvényesülésének ellenőrzéséről a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) gondoskodik.

Az információbiztonság jogforrása az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvény¹⁰⁷ (a továbbiakban: ibtv.) rendelkezik.

Az ibtv. személyi hatálya az alkotmányos rend fenntartása szempontjából kiemelt fontosságú közszolgálati szervek adatait kezelő szervezetek és a nemzeti adatvagyonot kezelő szervezetek mellett az európai és nemzeti létfontosságú információs rendszerek, rendszerelemek közé tartozó szervezetekre terjed ki. **Az ibtv. rendelkezéseit kell alkalmazni:**

- 1) a központi államigazgatási szervekre, a Kormány és a kormánybizottságok kivételével,
- 2) a Köztársasági Elnöki Hivatalra,
- 3) az Országgyűlés Hivatalára,
- 4) az Alkotmánybíróság Hivatalára,
- 5) az Országos Bírósági Hivatalra és a bíróságokra,
- 6) az ügyészségekre,
- 7) az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalára,
- 8) az Állami Számvevőszékre,
- 9) a Magyar Nemzeti Bankra,
- 10) a fővárosi és megyei kormányhivatalokra,
- 11) a helyi és a nemzetiségi önkormányzatok képviselő-testületének hivatalaira, a hatósági igazgatási társulásokra,
- 12) a Magyar Honvédségre.

A tárgyi hatály a kiemelt fontosságú közszolgálati szervek adatait és a nemzeti adatvagyonot kezelő szervezetek, valamint az európai és nemzeti létfontosságú információs infrastruktúrák elektronikus információs rendszereinek védelmére vonatkozik.

10.3. Az információbiztonság alapfogalmai

Adat: az információ hordozója, a tények, fogalmak vagy utasítások formalizált ábrázolása, amely az emberek vagy automatikus eszközök számára közlésre, megjelenítésre vagy feldolgozásra alkalmas;

Adatkezelés: az alkalmazott eljárástól függetlenül az adatokon végzett bármely művelet vagy a műveletek összessége, így különösen az adatok gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, lekérdezése, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, összehangolása vagy összekapcsolása, zárolása, törlése és megsemmisítése, valamint az adatok további felhasználásának megakadályozása, fénykép-, hang- vagy képfelvétel készítése, valamint a személy azonosítására alkalmas fizikai jellemzők rögzítése;

Adatkezelő: az a természetes vagy jogi személy, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki, vagy amely önállóan vagy másokkal együtt az adatok kezelésének célját

¹⁰⁷ 2013. évi L. törvény az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról

meghatározza, az adatkezelésre (beleértve a felhasznált eszközt) vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja, vagy az adatfeldolgozóval végrehajtatja;

Az **információbiztonság** a szóban, rajzban, írásban, a kommunikációs, informatikai és más elektronikus rendszerekben, vagy bármilyen más módon kezelt adatok védelmére vonatkozik.¹⁰⁸ Ezzel szemben az **elektronikus információs rendszerek biztonsága** csak az elektronikus információs rendszerekben szereplő adatok, és az azokat kezelő rendszer védelmét jelenti. Az ítv. pedig az elektronikus információs rendszerekben tárolt, kezelt információk védelmét célozza az azokat kezelő szervezetek tudatos biztonságának növelésén keresztül.¹⁰⁹

10.4. Biztonsági követelmények

Az elektronikus információs rendszerek biztonságának általános követelményei alapján meghatározott **védelmi módok**:

- logikai,
- fizikai,
- adminisztratív.

10.4.1. Az elektronikus információbiztonsági követelmények

Az elektronikus információs rendszerek biztonságának általános követelményei, hogy a védelem minden lehetséges módja (logikai, fizikai és adminisztratív védelem)¹¹⁰ a tervezéstől a megvalósításig felhasználásra kerüljön. A védelem olyan legyen, hogy lehetőleg kerülje el a fenyegetések bekövetkezését, de ha ez nem lehetséges, akkor erről annak bekövetkezése előtt az érintettek szerezzenek tudomást.¹¹¹

10.4.2. Az elektronikus információs rendszerek biztonsági osztályba sorolása

Annak érdekében, hogy az elektronikus információs rendszerek, valamint az azokban kezelt adatok védelme a kockázatokkal arányosan biztosítható legyen, az elektronikus információs rendszereket be kell sorolni egy-egy **biztonsági osztályba** a bizalmasság, a sértetlenség és a rendelkezésre állás szempontjából.

A biztonsági osztályba sorolás alkalmával **1-től 5-ig számozott fokozatot** kell alkalmazni, a számozás emelkedésével párhuzamosan szigorodó védelmi előírásokkal együtt. A biztonsági osztályba sorolást legalább háromévenként vagy szükség esetén soron kívül, dokumentált módon felül kell vizsgálni.

¹⁰⁸ Az információ-és kommunikációtechnológiák konvergenciája miatt magyarul az informatikai és kommunikációs technológia, néha az informatikai és kommunikációs rendszerek kifejezéseket, gyakran az angol information and communication technology kifejezés rövidítését, az ICT-t vagy ennek átírását az IKT t használják. Emellett az informatikai, infokommunikációs technológia, vagy az infokommunikációs rendszerek kifejezéseket is alkalmazzák. www.parlament.hu/irom39/10327/10327.pdf

¹⁰⁹ Az elektronikus információs rendszerek védelme széles körű információvédelem része, amely önállóan is működtethető. A NATO Security within the North Atlantic Treaty Organisation direktívája szerinti elektronikus információvédelem (INFOSEC) kívül az információvédelem többi részét (személyi védelem, dokumentumvédelem, fizikai védelem elhárítás/hírszerzés) is magába foglalja, de csak az elektronikus információs rendszer vonatkozásában az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról.

¹¹⁰ Az információ biztonságának érdekében a megelőzés-észlelés-reagálás-eseménykezelés, az ún. PreDeCo elvek felhasználásával a törvényjavaslat előírja a lehetséges biztonsági események megelőzését, a bekövetkezett biztonsági események kezelését. www.parlament.hu/irom39/10327/10327.pdf

¹¹¹ <http://www.parlament.hu/irom39/10327/10327.pdf>

10.4.3. Az elektronikus információs rendszerrel rendelkező szervezetek biztonsági szintje

A kockázatokkal arányos, költséghatékony védelem kialakítása érdekében a szervezetet az elektronikus információs rendszerek védelmére való felkészültsége alapján a szervezetnek **biztonsági szintekbe** kell sorolni a jogszabályban meghatározott szempontok szerint.

A szervezet vagy szervezeti egység jogszabályban meghatározott szempontok alapján meghatározza, hogy a vizsgálat elvégzésekor **melyik biztonsági szintnek felel meg**. A biztonsági szintbe sorolás eredményét a szervezet informatikai biztonsági szabályzatában vagy szervezeti egységre irányadó szabályzatban kell rögzíteni.

10.5. A szervezeteknek az elektronikus információs rendszereik védelmét biztosító kötelezettségei

10.5.1. A szervezet vezetőjének kötelezettségei

A szervezet vezetője köteles gondoskodni az elektronikus információs rendszerek védelméről a következők szerint:

- 1) biztosítja a biztonsági osztály tekintetében a követelmények teljesülését,
- 2) biztosítja a szervezetre irányadó biztonsági szint tekintetében a jogszabályban meghatározott követelmények teljesülését,
- 3) az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személyt nevez ki vagy bíz meg,
- 4) meghatározza a szervezet elektronikus információs rendszerei védelmének felelőseire, feladataira és az ehhez szükséges hatáskörökre, felhasználókra vonatkozó szabályokat, illetve kiadja az informatikai biztonsági szabályzatot,
- 5) gondoskodik a védelmi feladatainak és felelősségi köreinek oktatásáról, saját maga és a szervezet munkatársai információbiztonsági ismereteinek szinten tartásáról,
- 6) rendszeresen végrehajtott biztonsági kockázatelemzések, ellenőrzések, auditok lefolytatása révén meggyőződik arról, hogy a szervezet elektronikus információs rendszereinek biztonsága megfelel-e a jogszabályoknak és a kockázatoknak,
- 7) gondoskodik az események nyomon követhetőségéről,
- 8) biztonsági esemény bekövetkezésekor minden szükséges és rendelkezésére álló erőforrás felhasználásával gondoskodik a biztonsági eseményre történő gyors és hatékony reagálásról, és ezt követően a biztonsági események kezeléséről,
- 9) ha az elektronikus információs rendszer létrehozásában, üzemeltetésében, auditálásában, karbantartásában vagy javításában közreműködőt vesz igénybe, gondoskodik arról, hogy az e törvényben foglaltak szerződéses kötelemként teljesüljenek,
- 10) ha a szervezet az adatkezelési vagy az adatfeldolgozási tevékenységhez közreműködőt vesz igénybe, gondoskodik arról, hogy az e törvényben foglaltak szerződéses kötelemként teljesüljenek,
- 11) felelős az érintetteknek a biztonsági eseményekről és a lehetséges fenyegetésekről történő haladéktalan tájékoztatásáért,
- 12) megteszi az elektronikus információs rendszer védelme érdekében felmerülő egyéb szükséges intézkedéseket.

10.5.2. Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy feladata

Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy feladata ellátása során a szervezet vezetőjének közvetlenül adhat tájékoztatást, jelentést. Az elektronikus információs

rendszer biztonságáért felelős személy felel a szervezetnél előforduló valamennyi, az elektronikus információs rendszerek védelméhez kapcsolódó feladat ellátásáért.

Az **elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy** az Ibtv. törvény hatálya alá tartozó bármely elektronikus információs rendszerét érintő biztonsági eseményről a jogszabályban meghatározottak szerint tájékoztatni köteles a jogszabályban meghatározott szervezet. Amennyiben a szervezet elektronikus információs rendszereinek mérete vagy biztonsági igényei indokolják, a szervezeten belül elektronikus információbiztonsági szervezeti egység hozható létre, amelyet az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy vezet.

Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy biztosítja az alábbi követelmények teljesülését

- a szervezet valamennyi elektronikus információs rendszerének a tervezésében, fejlesztésében, létrehozásában, üzemeltetésében, auditálásában, vizsgálatában, kockázatelemzésében és kockázatkezelésében, karbantartásában vagy javításában közreműködők,
- ha a szervezet az adatkezelési vagy az adatfeldolgozási tevékenységhez közreműködőt vesz igénybe, a közreműködők

az Ibtv. törvény hatálya alá tartozó elektronikus információs rendszereit érintő, biztonsággal összefüggő tevékenysége esetén.

Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy feladatai és felelőssége más személyre nem átruházható. Az **elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy jogosult** a közreműködőktől a biztonsági követelmények teljesülésével kapcsolatban tájékoztatást kérni. A szervezetnél **csak olyan személy végezheti az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy feladatait**, aki büntetlen előéletű, rendelkezik a feladatellátáshoz szükséges felsőfokú végzettséggel és szakképzettséggel. Az elektronikus információs rendszer biztonságáért felelős személy és az elektronikus információs rendszer biztonságával összefüggő feladatok ellátásában részt vevő személyek rendszeres szakmai képzésen, továbbképzésen vesznek részt.

10.6. Az elektronikus információs rendszerek biztonságának felügyelete

Az Ibtv. hatálya alá tartozó elektronikus információs rendszerek biztonságának felügyeletét a Kormány által kijelölt hatóság látja el. A Kormány a Nemzeti Elektronikus Információbiztonsági Hatósággént (a továbbiakban: Hatóság) a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatot jelölte ki.

A Hatóság feladata:

- 1) az osztályba sorolás és a biztonsági szint megállapításának ellenőrzése és az ellenőrzés eredménye alapján döntés meghozatala,
- 2) az elektronikus információs rendszerek osztályba sorolására és a szervezetek biztonsági szintjeire vonatkozó, jogszabályban meghatározott követelmények teljesülésének ellenőrzése,
- 3) az ellenőrzés során a feltárt vagy tudomására jutott biztonsági hiányosságok elhárításának elrendelése, és eredményességének ellenőrzése,
- 4) a rendelkezésre álló információk alapján kockázatelemzés elvégzése,
- 5) a hozzá érkező biztonsági eseményekkel kapcsolatos bejelentések kivizsgálására irányuló hatósági eljárás megindítása,

- 6) javaslattétel a létfontosságú rendszerek és létesítmények védelmi szabályozását biztosító, a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló törvény szerinti ágazati kijelölő hatóság részére a nemzeti létfontosságú rendszerelem kijelölésére,
- 7) együttműködés a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvényben meghatározott elektronikus ügyintézési felügyelettel a szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatás szolgáltatókra vonatkozó biztonsági követelmények teljesülésének ellenőrzésében,
- 8) kapcsolattartás az elektronikus információbiztonság területén a nemzetbiztonsági szolgálatokkal,
- 9) kapcsolattartás az eseménykezelő központokkal.

Ha a szervezet a jogszabályokban foglalt biztonsági követelményeket és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályokat **nem teljesíti, vagy nem tartja be**, a hatóság

- a) köteles felszólítani a szervezetet a jogszabályokban foglalt biztonsági követelmények és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályok teljesítésére,
- b) ha az a) pontban meghatározottak ellenére a szervezet a jogszabályokban foglalt biztonsági követelményeket és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályokat nem teljesíti, az eset összes körülményeinek mérlegelésével bírságot szabhat ki, amely további nem teljesülés esetén megismételhető.

Ha az **elektronikus információs rendszert** olyan súlyos biztonsági esemény éri vagy súlyos biztonsági esemény közvetlen bekövetkezése fenyegeti, amely, a rendszert működtető szervezet működéséhez szükséges alapvető információk vagy személyes adatok sérülésével jár, a kormányzati eseménykezelő központ a védelmi feladatainak ellátása érdekében kötelezheti a szervezetet, hogy a súlyos biztonsági esemény megszüntetése vagy a fenyegetettség elhárítása érdekében szükséges intézkedéseket tegye meg.

A hatóság eljárásainak általános ügyintézési határideje 30 nap. A hatóság által lefolytatott hatósági eljárás ügyintézési határideje a logikai védelmi kötelezettség teljesítésére irányuló vizsgálat esetén százhusz nap.

10.6.1. Információbiztonsági felügyelő kirendelése

Az **információbiztonsági felügyelőt** a hatóság javaslatára az e-közigazgatásért felelős miniszter rendelheti ki. Az információbiztonsági felügyelő a fenyegetés elhárításához szükséges védelmi intézkedések eredményes megtétele érdekében intézkedéseket, eljárásokat javasolhat, a szervezet intézkedései tekintetében kifogással élhet.

Információbiztonsági felügyelőnek az a személy nevezhető ki, aki rendelkezik a feladatellátáshoz szükséges felsőfokú végzettséggel és szakképzettséggel, valamint legalább 3 év vezetői gyakorlattal.

10.6.2. Sérülékenységvizsgálat, biztonsági esemény vizsgálata

Az ibtv. a biztonsági események kezelése, a károk mérséklése érdekében megfogalmazza azokat a biztonsági eseményeket, kezelőfunkciókat, melyek értelmében hálózatzbiztonsági helyzetértékeléseket, **folyamatos 24 órás ügyeletet kell működtetni.**

A hatóság az érintett szervezetet kötelezheti arra, hogy **sérülékenységvizsgálatot** végeztesen, valamint a biztonsági eseményt kivizsgálta. Ha a hatóság kötelezésének az érintett szervezet nem tesz eleget, a hatóság eljárási bírságot szab ki.

10.6.3. Kormányzati eseménykezelő központ

A Kormány a globális kibertér irányából érkező, valamint az állami és önkormányzati elektronikus információs rendszerek működését biztosító infokommunikációs infrastruktúrát, illetve a szervek nyílt elektronikus információs rendszereit érintő, biztonsági események és fenyegetések kezelése érdekében **kormányzati eseménykezelő központot működtet** a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányításáért felelős miniszter irányítása alatt. A szervek a tudomásukra jutott biztonsági események adatait kötelesek haladéktalanul a kormányzati eseménykezelő központ részére továbbítani.

10.7. Adattovábbítás

Adattovábbításnak minősül az adat meghatározott harmadik személy számára történő hozzáférhetővé tétele. Ha a minősített adatot kezelő szerv közreműködő segítségét veszi igénybe, és ehhez a közreműködőnek minősített adatot kell felhasználnia, – a minősítő eltérő rendelkezésének hiányában – a közreműködő részére a minősített adatot kezelő szerv vezetője adja ki a felhasználói engedélyt.

A felhasználói engedély megadása előtt a minősített adatot kezelő szerv köteles ellenőrizni, hogy a közreműködőnél megteremtették-e a minősített adat védelméhez előírt feltételeket. A közreműködőre az őt igénybe vevő minősített adatot kezelő szerv részére meghatározott személyi, fizikai, adminisztratív és elektronikus biztonságra vonatkozó feltételek vonatkoznak.

11. Nemzetpolitika

11.1. A nemzetpolitika és a nemzetpolitikai stratégia

A magyar állam határai és a magyar nemzet határai nem esnek egybe, ezért az anyaországnak segítenie kell a nemzet tagjai közötti kötelékek erősítését, nemzetpolitikájának a határokon belül és kívül élő nemzetársainak összetartozását, egymás iránti felelősségvállalását.

A **Magyar Nemzetpolitika** a külföldi magyar közösségek gyarapodása érdekében fogalmaz meg célokat, mert úgy véli, ez által valósulhat meg az összmagyar nemzet felemelkedése. Iránymutatásul szolgál ahhoz, hogy Magyarország hogyan viszonyuljon a külföldi magyarsághoz, milyen alapelvek alapján és hogyan támogassa a külföldi közösségek gyarapodását. A magyar állam a magyar nemzet letéteményese. Magyarország rendelkezik azon állami kerettel, amely nélkül a nemzetpolitika megalapozása és működtetése elképzelhetetlen; ez egyben kiemelt felelősséget is ró a magyar államra.

A **nemzetpolitikai stratégia** abban különbözik a magyar állam többi stratégiájától, hogy olyan intézkedéseket is tartalmaz, amelyek más államok állampolgárait érintik. A stratégia végrehajtásának számos területe más államok jogrendszerétől, gazdasági lehetőségeitől, politikai akaratától is függ. A nemzetstratégia figyelembe veszi a szomszédos államok jogrendjét, az Európai Unió kisebbségvédelemre vonatkozó alapelveinek keretét.

A **Magyar Nemzetpolitika című dokumentum** ezeknek a cselekvéseknek a rendszerbe foglalása. A dokumentumban közösen megfogalmazásra kerültek a nemzetpolitikai keretek, célok és irányok.

A Kormányzatban a Magyar Nemzetpolitikáért felelős szervezet a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkársága. A Nemzetpolitikáért Felelős Államtitkárság Semjén Zsolt, nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes irányítása alá tartozó szervezeti egység. Az államtitkárság összehangolja a magyar állami szervek és a határon túli magyarság szervezetei és képviselői közötti kapcsolattartást, továbbá figyelemmel kíséri a más közigazgatási szervek feladat- és hatáskörébe tartozó nemzetpolitikai műveletek végrehajtását, szükség esetén intézkedéseket kezdeményez.

A Magyar Nemzetpolitika fejlesztése a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkárságán, a Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT) szakbizottságaiban, a Magyar Diaszpóra Tanácsban, a tárcaközi egyeztetéseken, valamint a Nemzetpolitikai Kutatóintézetben folyik.

11.2. Jogszabályi alapok

11.2.1. Az Alaptörvény

Magyarország Alaptörvénye határozza meg¹¹² Magyarország felelősségét a határain kívül élő magyarokért. *„Magyarország az egységes magyar nemzet összetartozását szem előtt tartva felelősséget visel a határain kívül élő magyarok sorsáért, elősegíti közösségeik fennmaradását és fejlődését, támogatja magyarságuk megőrzésére irányuló törekvéseiket, egyéni és közösségi jogaik érvényesítését, közösségi önkormányzataik létrehozását, a szülőföldön való boldogulásukat, valamint előmozdítja együttműködésüket egymással és Magyarországgal.”*

11.2.2. A Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről szóló törvény

Magyarország Országgyűlése törvényt fogadott el¹¹³ a Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről. Ebben az Országgyűlés kinyilvánítja, hogy a több állam fennhatósága alá vetett magyarság minden tagja és közössége része az egységes magyar nemzetnek, melynek államhatárok feletti összetartozása valóság, s egyúttal a magyarok személyes és közösségi önazonosságának meghatározó eleme. Ebből kiindulva az Országgyűlés megerősíti Magyarország elkötelezettségét a magyar nemzet tagjainak és közösségeinek egymással való kapcsolatuk fenntartására és ápolására, és az Európában elfogadott gyakorlatot alapul vevő közösségi autonómia különböző formáira irányuló természetes igényének támogatására.

Az Országgyűlés kötelességének tekinti arra inteni a nemzet ma élő tagjait és a jövőbeni nemzedékeket, hogy a trianoni békediktátum okozta nemzeti tragédiára mindörökké emlékezve, más nemzetek tagjaiban okkal sérelmeket keltő hibáinkat is számon tartva, s ezekből okulva, az elmúlt kilencven esztendő küzdelmeiben az összefogás példáiból, a nemzeti megújulás eredményeiből erőt merítve, a nemzeti összetartozás erősítésén munkálkodjanak. Ennek érdekében az Országgyűlés június 4-ét, az 1920. évi trianoni békediktátum napját a Nemzeti Összetartozás Napjává nyilvánítja.

A Magyarországon és a határon túl élő magyarság kapcsolatainak erősítése, egymás jobb megismerése érdekében az Országgyűlés határozatot hozott az iskolai Nemzeti Összetartozás Napja bevezetéséről.

¹¹² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Alapvetés fejezetének D) cikke határozza meg

¹¹³ 2010. május 31-én a Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről. 2010. évi XLV. törvény

A határozatban az Országgyűlés felkérte a Kormányt, hogy készítse elő iskolai emléknapp bevezetését a 2010/2011-es tanévtől a Nemzeti Összetartozás Napján. Tekintse át a szomszédos országokba irányuló iskolai tanulmányi kirándulások, a Kárpát-medencei magyar testvériskolák együttműködését annak érdekében, hogy valamennyi közoktatásban tanuló magyar fiatal legalább egyszer a magyar állam támogatásával eljusson a szomszédos országok magyarlakta területeire.

11.3. Cselekvési területek

A cselekvési területek kiterjednek egyrészt Magyarországra, azon belül a magyar közigazgatásra, a magyar társadalomra, a külpolitikára, a támogatáspolitikára.

Kiterjednek másrészt a külhoni magyarokra, a szórványra és a csángókra, a diaszpórára, az oktatásra, a tudományra, a gazdaságfejlesztésre, a mezőgazdaságra, a környezetvédelemre, a turizmusra, a kultúrára és a kulturális örökségvédelemre, a civil szervezetekre, az egyházakra, az ifjúságra, a médiára, és a sportra.

11.3.1 A magyar közigazgatás

A nemzetpolitikai stratégia arra épít, hogy a magyar közigazgatásban olyan hivatalnokok dolgozzanak, akik elkötelezettek a nemzeti kérdések mellett, ezen belül a külhoni magyarok iránt. A nemzetpolitikai stratégiát a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkársága fogja össze. A stratégia megvalósítása során együttműködik a többi minisztériummal, háttérintézményekkel, valamint az Országgyűléssel és a Köztársasági Elnöki Hivatallal. Együttműködik továbbá alapítványokkal és civil szervezetekkel.

A nemzetpolitika szemszögéből a **közigazgatásban dolgozók két kategóriája különböztethető meg:**

- A kifejezetten nemzetpolitikával foglalkozó kormánytisztviselők és közalkalmazottak: a nemzetpolitikai döntéseket közvetlenül készítik elő és hajtják végre. Ebbe a csoportba tartoznak a Nemzetpolitikai Államtitkárság munkatársai, a különböző minisztériumokban, államtitkárságokon dolgozó, a nemzetpolitika egy-egy részterületét működtető kormánytisztviselők.
- A nemzetpolitikai ügyekkel érintőlegesen foglalkozó kormánytisztviselők, közalkalmazottak és önkormányzati alkalmazottak: közvetve vesznek részt a döntéshozatalban vagy a végrehajtásban.

11.3.2. Magyarországi társadalom

Magyarország nemzetpolitikája akkor lehet igazán eredményes, ha a **magyarországi lakosság támogatja az állam intézkedéseit**. A jó kommunikáció és az alább kiemelt programok hozzájárulnak a magyarországi fiatalok külhoni magyarokról szerzett ismereteinek bővítéséhez, a külhoni magyarok iránti rokonszenv megerősödéséhez.

11.3.3. Magyarság Háza

A **Magyarság Háza** egy olyan többfunkciós intézmény, amely az egységes magyar nemzet bemutatását, megismertetését tűzte ki céljául. A Magyarság Háza egy komplex kulturális bázisa a külhoni magyarságnak. Az intézmény egyszerre gyűjti és feldolgozza a világban élő magyar közösségekről, személyekről, teljesítményekről szóló ismereteket, másrészt tudásközpontként is működik, amely ezeket az ismereteket kiállítások, programok, rendezvények, kiadványok formájában tovább is adja. Feladata korszerű módon bemutatni a külhoni magyarság értékeit.

11.3.4. Határtalanul! (osztálykirándulási program)

Az Országgyűlés 2010. október 18-án országgyűlési határozatot fogadott el az iskolai Nemzeti Összetartozás Napja bevezetéséről, a magyarországi és a külföldi magyar fiatalok közti kapcsolatok kialakításáról és erősítéséről a közoktatásban, valamint a Magyarország határain kívül élő magyarság bemutatásáról. A Magyarországon élő és a külföldi magyarság kapcsolatainak erősítése, egymás jobb megismerése érdekében a Kormány előkészítette az iskolai emléknapi bevezetését a 2010/2011-es tanévtől a Nemzeti Összetartozás Napján. Az emléknapi a trianoni döntésről szóló iskolai megemlékezések mellett a Kárpát-medencei magyar testvériskolai és diákközösségi kapcsolatok elmélyítését segíti elő.

A Kormány áttekintette a szomszédos országokba irányuló iskolai tanulmányi kirándulások, a Kárpát-medencei magyar testvériskolák együttműködésének, különösen a cseretáborozásoknak a tapasztalatait, és ezek alapján elkészítette a Határtalanul! országos programot.

11.3.5. Egyszerűsített honosítás

A honosítás a magyar állampolgárság megszerzésének egyik jogcíme, célja a magyar állampolgárság megszerzése az azzal járó jogok gyakorlása, illetve kötelezettségek teljesítése érdekében. Egyszerűsített honosítását az a nem magyar állampolgár kérheti, aki soha nem rendelkezett magyar állampolgársággal, és akinek felmenője magyar állampolgár volt, illetve valószínűsíteni tudja magyarországi származását és magyar nyelvtudását igazolja. Továbbá kedvezményesen honosítható az a nem magyar állampolgár, aki legalább tíz éve érvényes házasságban él olyan személlyel, aki az állampolgársági kérelem benyújtásának időpontjában magyar állampolgár, vagy öt éve érvényes házasságban él olyan személlyel, aki az állampolgársági kérelem benyújtásának időpontjában magyar állampolgár, és közös gyermekük született. Természetesen a magyar nyelvtudás igazolása az ő esetükben is elvárt. A magyar nyelvtudás igazolásától el lehet tekinteni cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes személyek esetében.

Az egyszerűsített honosítási, visszahonosítási ügyekben miniszteri előterjesztés alapján a köztársasági elnök dönt.

11.3.6. Hatékony támogatáspolitikai

A külföldi magyarok identitás megőrzésre irányuló erőfeszítéseinek Magyarország általi anyagi támogatása, amely elsősorban a közösségek gyarodását biztosító intézményrendszer működését hivatott biztosítani.

11.3.7. Bethlen Gábor Alap

A **Bethlen Gábor Alap elkülönített állami pénzalap**, amelynek célja a Magyar Kormány nemzetpolitikai stratégiájához kapcsolódó célok megvalósulásának elősegítése. Kiemelt feladata a külföldi magyarság szülőföldjén történő egyéni és közösségi boldogulásának, anyagi, szellemi gyarodásának elősegítése és kultúrájának megőrzése érdekében támogatások nyújtása. Feladata a támogatások igénybevétele és hatékony kihelyezése céljából átlátható pályázati rendszer működtetése. Az Alapkezelő tevékenységével hozzájárul a világ összmagyarsága nemzettudatának erősítéséhez, a magyar-magyar kapcsolatok ápolásához. A Bethlen Gábor Alap pénzeszközeinek kezelését a 2011. áprilisában létrehozott nonprofit gazdasági társaság, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. végzi.

11. 4. Magyar–magyar kapcsolattartás, párbeszéd

11.4.1. Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT)

A legfőbb magyar-magyar politikai egyeztetőforum, amelyet a parlamenti, illetőleg tartományi képvisellel, valamint az Európai Parlamentben mandátummal rendelkező határon túli magyar szervezetek, a magyarországi parlamenti pártok, a Magyar Kormány, valamint a nyugati magyarság képviselői alkotják (1999. február 20-án alakult meg).

11.4.2. Magyar Diaszpóra Tanács

A világon szétszórtságban élő magyarság szervezeteinek közös fóruma, amely a diaszpórában élők sajátos igényeit és érdekeit tartja szem előtt, valamint megteremti a diaszpóra magyarságának önálló képviseletét (az első tanácskozásra 2011-ben került sor)

11.4.3. Kárpát-medencei Magyar Képviselek Fóruma

A Magyar Állandó Értekezlet kiegészítése a parlamenti együttműködés dimenziójával (az először 2004-ben összehívott testület működése háromszintű szervezeti szerkezetben történik).

11.4.4. Az Országgyűlés Nemzeti Összetartozás Bizottsága

A törvényhozás 2011 óta működő, nemzetpolitikával foglalkozó önálló, kötelezően létrehozandó állandó bizottsága, mely kapcsolatot tart a határon túli magyarság társadalmi és politikai szervezeteivel, figyelemmel kíséri a magyar nemzetpolitika eseményeit és a nemzetpolitikával kapcsolatos tevékenységet végző intézmények munkáját.

A felhasznált irodalom jegyzéke

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- Magyarország Alaptörvényének átmeneti rendelkezései (2011. december 31.)
- 1989. évi XXXIII. törvény a pártok működéséről és gazdálkodásáról
- 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről
- 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról
- 1994. évi LXXI. törvény a választott bírászkodásról
- 1994. évi LXXXV. törvény a diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, az 1961. évi április hó 18. napján kelt szerződésben biztosított kiváltságoknak, mentességeknek és könnyítéseknek az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet intézményeire, tisztségviselőire és alkalmazottaira, a részt vevő államok képviselőire és az EBEÉ missziók tagjaira való kiterjesztéséről
- 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről
- 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
- 2000. évi C. törvény a számvitelről
- 2001. évi LXII. törvény a szomszédos államokban élő magyarokról
- 2001. évi XLVI. törvény a konzuli védelemről
- 2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről
- 2003. évi CXIII. törvény az Európai Parlament tagjainak választásáról
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről az adózás rendjéről
- 2004. évi LVII. törvény az Európai Parlament magyarországi képviselőinek jogállásáról
- 2005. évi L. törvény a nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról
- 2007. évi CVI. törvény az állami vagyonról
- 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról
- 2008. évi XXVII. törvény az egyes közjogi tisztségviselők esküjéről és fogadalmáról
- 2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről
- 2009. évi CLXIII. törvény a tisztességes eljárás védelméről, valamint az ezzel összefüggő törvénymódosításokról
- 2010. évi CIV. törvény a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól
- 2010. évi CLVII. törvény a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről
- 2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról
- 2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról
- 2010. évi CXXXI. törvény a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételtől
- 2010. évi L. törvény a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról
- 2010. évi XLIII. törvény a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról
- 2010. évi XLV. törvény a nemzeti összetartozás melletti tanúságtételről
- 2011. évi CCIII. törvény az országgyűlési képviselők választásáról
- 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról
- 2011. évi CCVIII. törvény Magyar Nemzeti Bankról
- 2011. évi CLI. törvény az Alkotmánybíróságról
- 2011. évi CLXII. törvény a bírák jogállásáról és javadalmazásáról
- 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről
- 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól
- 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról
- 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
- 2011. évi CX. törvény a köztársasági elnök jogállásáról és javadalmazásáról
- 2011. évi CXCIX. törvény a közszolgálati tisztviselőkről
- 2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról
- 2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyonról

- 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról
- 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
- 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről
- 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
- 2011. évi LXVI. törvény az Állami Számvevőszékről
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről
- 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 2013. évi CCXXXVIII. törvény a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról
- 2013. évi L. törvény az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról;
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról
- 2015. évi CCXXII. törvény az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól
- 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról
- 2016. évi LII. törvény az állami tisztviselőkről
- 2018. évi LV. törvény a gyülekezési jogról
- 2018. évi V. törvény Magyarország minisztériumainak felsorolásáról, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról
- 1144/2010. (VII. 7.) Korm. határozat a Kormány ügyrendjéről
- 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről
- 185/2015. (VII. 13.) Korm. rendelet a kormányzati eseménykezelő központ és az eseménykezelő központok feladat- és hatásköréről, valamint a biztonsági események kezelésének, a biztonsági események műszaki vizsgálatának és a sérülékenységvizsgálat lefolytatásának szabályairól A kormányzati eseménykezelő központ és az eseménykezelő központok feladat- és hatásköréről, valamint a biztonsági események kezelésének, a biztonsági események műszaki vizsgálatának és a sérülékenységvizsgálat lefolytatásának szabályairól
- 187/2015. (VII. 13.) Korm. rendelet az elektronikus információs rendszerek biztonsági felügyeletét ellátó hatóságok, valamint az információbiztonsági felügyelő feladat- és hatásköréről, továbbá a zárt célú elektronikus információs rendszerek meghatározásáról
- 210/2010. (VI. 30.) Korm. rendelet az Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóságról
- 254/2007. (X. 4.) Korm. rendelet az állami vagyonnal való gazdálkodásról
- 273/2010. (XII. 9.) Korm. rendelet a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és egyes szervek kijelöléséről
- 288/2010. (XII. 21.) Korm. rendelet a fővárosi és megyei kormányhivatalokról
- 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet a rendőrség belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról
- 295/2010. (XII. 22.) Korm. Rendelet a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól
- 355/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet a Kormányzati Ellenőrzési Hivatalról
- 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról
- 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet; a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről
- 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet a jogszabályszerkesztésről
- 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet a Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről

- 92/2010. (III. 31.) Korm. rendelet az iparbiztonsági ellenőrzés és a telephely biztonsági tanúsítvány kiadásának részletes szabályairól
- 28/2011. (VIII. 3.) NGM rendelet a költségvetési szervnél belső ellenőrzési tevékenységet végzők nyilvántartásáról és kötelező szakmai továbbképzéséről, valamint a költségvetési szervek vezetőinek és gazdasági vezetőinek belső kontrollrendszer témájú továbbképzéséről
- 41/2015. (VII. 15.) BM rendelet az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvényben meghatározott technológiai biztonsági, valamint a biztonságos információs eszközökre, termékekre, továbbá a biztonsági osztályba és biztonsági szintbe sorolásra vonatkozó követelményekről
- 42/2015. (VII. 15.) BM rendelet az elektronikus információbiztonságról szóló törvény hatálya alá tartozó egyes szervezetek hatósági nyilvántartásba vételének rendjéről
- 4/2015. (IV. 10.) BM utasítás BM utasítás a Belügyminisztérium fejezet költségvetési gazdálkodásának rendjéről
- 101/2010. (X. 21.) OGY határozat az iskolai Nemzeti Összetartozás Napja bevezetéséről, a magyarországi és a külföldi magyar fiatalok közti kapcsolatok kialakításáról és erősítéséről a közoktatásban, valamint a Magyarország határain kívül élő magyarság bemutatásáról
- A hazai és az uniós közigazgatási eljárásjog aktuális kérdései – Gerencsér Balázs, Berkes Lilla, Varga Zs. András (szerk.), Budapest, Pázmány Press, 2015.
- A közigazgatási eljárás – tankönyv a köztisztviselők továbbképzéséhez. MKI 2005.
- Az Európai Unió története, intézményrendszere és működése – elektronikus tananyag. MKI 2005.
- Balázs István: A közigazgatási eljárási jog fogalma és szabályozási rendszerei – In: Magyar közigazgatási jog: általános rész II. köt. – Debrecen, Egyetemi Kiadó, 2013. 38 - 46.o.
- Boros Anita: Új elemek a közigazgatási hatósági eljárásban – Új Magyar Közigazgatás, 2016.1.
- Brunáczki Margit - Lázár János - Sóti Kálmán: A közlekedés igazgatása. EDUSOFT KFT. 2001.
- Bujdosó András: A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény át-fogó reformjának aktuális kérdései – Themis, 2014. 12.
- Dános Valér - Lakatos János - Sóti Kálmán: Jogi ismeretek: szöveggyűjtemény főiskolai hallgatók részére. Budapest: Rejtjel, 1999.
- Európa Tanács Miniszteri Bizottság CM/rec(2007) 7. ajánlása a jó közigazgatásról (good administration). EURÓPAI UNIÓ, EURÓPA TANÁCS
- Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 1615 (2003) számú ajánlása a jó közigazgatás átfogó, egységes szabályozására.
- Hajas Barnabás: A közigazgatási hatósági eljárásjog megújítása – az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény kodifikációja – Fontes Iuris, 2015. 2.
- Hatósági eljárásjog a közigazgatásban – Patyi András (szerk.). Budapest - Pécs, Dialóg Campus K., 2012.
- Közigazgatási alapvizsga. Harmadik hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs. 2016.
- Közigazgatási alapvizsga. MKI 2005.
- Közigazgatási szakvizsga - Általános közigazgatási ismeretek III. modul. Általános államháztartási ismeretek. Nemzeti Közzolgálati és Tankönyvkiadó Zrt. 2014.
- Közigazgatási szakvizsga. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó. Budapest 2016.
- Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga - Általános közigazgatási ismeretek I. modul. A központi állami szervek rendszere. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs 2016.
- Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga - Általános közigazgatási ismeretek II. modul. Általános jogalkotási és jogalkalmazási ismeretek. Első hatályosított kiadás. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs 2016.
- Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Általános közigazgatási ismeretek. IV. modul. Közigazgatás szervezési és vezetési ismeretek. Harmadik hatályosított kiadás Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs 2016.
- Közigazgatási vizsga tananyagok. Közigazgatási szakvizsga. Általános közigazgatási ismeretek. V. modul az Európai Unió szervezete, működése és jogrendszere. Első kiadás Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs 2016.
- Nemzeti Közzolgálati Egyetem - Közigazgatási alapvizsga tananyagok - Harmadik, hatályosított kiadás. Dialóg Campus kiadó Budapest-Pécs 2016.

- Nemzeti Közszolgálati Egyetem Ügykezelői alapvizsga tankönyv. Budapest 2012.
- Patyi András – Varga Zs. András: Általános közigazgatási jog Dialóg Campus, 2009.
- Rendészeti szakvizsga 2012. Budapest RASZB
- Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2018.
- Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek I kötet. Közigazgatási ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.
- Rendészeti szakvizsga. Közigazgatási és integrált vezetési ismeretek II. kötet. Integrált rendészeti vezetési ismeretek. Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2015.
- Sóti Kálmán - Takács János: Szabálysértési jog Budapest: Rejtjel, 2000.
- Sóti Kálmán: Büntetőjogi ismeretek, Budapest: Rejtjel, 2000.
- Sóti Kálmán: Szabálysértési ismeretek. A rendőrszervező (tiszt) szakképzés központi jegyzete. ORFK. Rendészeti Szervek Kiképző Központja 1999. Budapest.
- Sóti Kálmán: Szabálysértési jog Budapest: Rejtjel, 1998. ISBN: 9639149128
- Szalai Éva: A közigazgatási hatósági eljárás általános szabályai – In: Fazekas Marianna (szerk.): Közigazgatási jog: általános rész III., Budapest, ELTE Kiadó, 2013. 133-253.o.
- Tapa Barnabás - Hegedűs Tamás: Titkos ügykezelői ismeretek. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Budapest 2014.
- Temesi István: A közigazgatási hatósági eljárás – In: A közigazgatás funkciói és működése, Budapest, NKE, 2014. 243 - 264.o.
- Tóthné Dr. jur. Demus Mária Ph.D. - Dr. Sóti Kálmán: Rendészeti alapvizsga - Közigazgatási alapismeretek. Rendészeti alap- és Szakvizsga Bizottság Budapest, 2014.
- Ügykezelői alapvizsga Harmadik hatályosított kiadás. Dialog Campus kiadó Budapest Pécs Nemzeti Közszolgálati Egyetem 2016.
- Valló József: Közigazgatási eljárás – Budapest, Magyar Közigazgatás tudományi Intézet, 1937. Közigazgatás - és Közszolgáltatás - fejlesztési Stratégia 2014 - 2020 – kormány.hu
- Varga Zs. András: Tünődések a Ket. hatályának dogmatikai alapjairól – Magyar Jog, 2014. 6.
- http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/0007_c4_1070_1072_penzugyekalapjai_scor_m/3_3_2_eszkozrendszer_1vRV5fSvGXHeQBe1.html
- http://penzugysziget.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=616&catid=118&Itemid=298
- <http://www.antiskola.eu/hu/referaty/25948-monetaris-es-fiskalis-politika/download/print?id=32263>
- http://www.kozszov.org.hu/dokumentumok/UMK/UMK_2014_4/09_Mogyorosi_Sandor.pdf
- <http://allamhaztartas.kormany.hu/koltsegvetesi-szervek>
- <http://www.parlament.hu/irom39/10327/10327.pdf>
- <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10507/Teljes%20sz%C3%B6veg?sequence=1&isAllowed=y>
- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/12233. számú törvényjavaslat az általános közigazgatási rendtartásról <http://www.parlament.hu/irom40/12233/12233.pdf>
- <http://www.jegyzo.hu/index.php?oldal=egyhir&id=2996>
- RÉSZLETES JELENTÉS AZ ÁLTALÁNOS KÖZIGAZGATÁSI RENDTARTÁS ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL <http://www.kormany.hu/download/c/c8/50000/20150514%20Jelent%C3%A9s%20az%20%C3%A1ltal%C3%A1nos%20k%C3%B6zigazgat%C3%A1si%20rendtart%C3%A1s%20koncepti%C3%B3j%C3%A1r%C3%B3l.pdf>
- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/10096. számú törvényjavaslat a közigazgatási bürokrácia csökkentés keretében egyes adminisztratív kötelezettségek megszüntetésével összefüggő törvénymódosításokról <http://www.parlament.hu/irom40/10096/10096.pdf>
- http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_48_kozigazgatasi_hatosagi_eljaras.pdf/d0ce5bad-6a23-4a84-92b8-8a5eb641d4b3
- Közigazgatási hatósági eljárás 2016. október 6. Készítette: dr. Draskovich Edina Képviselői Információs Szolgálat e-mail:infoszolg@parlament.hu